יודען געדענקט! דער קאמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 20 גראשען

דרייטע[...]

[...]ייער פאלקסבלאט

№ 34 | Łódź, Niedziela, 9 lutego 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106 | לאדז, זונטאג פ' יתרו ט"ז שבט תרצ"ו

[...]עזעץ-פראיעקט וועגן יודישער שחיטה אריינגעטראגן אין סיים

[...]ראיעקט אפגעשיקט געווארן אין דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע

[...] ר ש א, 8. (טעל.) די פרייטאגדיגער סיים האט זיך אנגעהויבן מיט אנ'אייגנארטיקע

דעמאנסטראציע

[...]ען דער סיים-מארשאלעק צאר איז אריין [...]אל, כדי צו עפענען די זיצונג האבן א דונער [...]פלאדיסמענטען: דאס האבן די פאלקאווני[...]ן זייערע אנהענגער געמאכט א פילאנגדיגע [...]ציע דעם סיים-מארשאלעק פאר זיין ארויסטרע[...]נגען אגראר-מיניסטער פאניאטאווסקי: צוליב [...]אנדאל ארום די מלוכה-וועלדער. דאן האט [...]געהויבן די זיצונג.

[...]ך דעם ווי ס'ווערט בעהערט דער אנדענק פונ'ם פערשטארבענעם גנעזנער רעפוטאט צענט-קעטער, איז בעטראכט געווארן די פראגע וועגן די קאראאימען, וועלכע האבן אין פוילען 4 זייערע גמינעס. דעפ. האפמאן האט רעפערירט א געזעץ, וואס רעגולירט די בעציאונגען פון דער מלוכה מיט די קאראאימען. זיי וועלען האבן רעכט אליין צו וועהלען זייער „כאכאם" און „כאזאן" און די אד-מיניסטראטיווע מאכט.

דער סיים הערט אויס א רעפעראט וועגן דעם, צי די קאראאימען זענען יודען אדער טערקען און לסוף איז דער געזעץ געווארן אנגענו-מען. לויט'ן רעפערענט איז ריכטיג די טעזע פון די פוילישע היסטאריקער, אז די קאראאימען זענען נישט קיין יודען נאר טערקען. וואס האבן זיך מגייר געווען, אנערקענענדיג בלויז די ביבל, אבער נישט די „תורה שבעל-פה".

באלד נאכדעם ווערט אקצעפטירט אנ'ענה-ליכער געזעץ-פראיעקט וועגן די בעציהונגען צווישען דער מלוכה מיט דער מוזולמענישער רע-ליגיע. דעם געזעץ-פראיעקט האט רעפערירט דער רוס אימאנאוו. די פראגע אינטערעסירט די פאר טאטערישע קאלאניעס, וואס געפינען זיך אין פוילען.

דאן קומט פאר די ערשטע לעזונג פון א רייה געזעץ-פראיעקטן, דערונטער פון דעפ. שטשע-פאנסקיס פראיעקט צוריק צו בעגרעניצן דעם האנ-דעל שבת און זונטיג. דער דאזיגער געזעץ-פראיעקט איז איבערגעשיקט געווארן אין דער ארבייטס-קאמיסיע, וועלכע איז נעכטען געוועהלט געווארן: אויסער דעם איז אויך געוועהלט געווארן א קא-מיסיע צו קאנטראלירען די מלוכה-חובות. אינטע-רעסאנט, אז די דעפוטאטען האבן ביי די וואה-לען דורכגעווארפען איינעם פון די 4 קאנדידאטען פון סיים-מארשאלעק, דעם פיהרער פון „לויתן" דעפ. האלינסקי. אויך ביי די וואהלען פון וויצע-פארזיצער פון מארשאלעק-געריכט זענען פון דעם מארשאלעקס דריי קאנדידאטען צוויי דורכגעפאלען.

צום סוף פון דער זיצונג ווערען אריינגע-טראגען עטליכע געזעץ-פראיעקטען און 3 אינטער-פעלאציעס.

איינער פון די 2 געזעץ-פראיעקטען איז — דער פראיעקט פון פרוי פריסטאר געגען דער יודי-שער שחיטה.

ליידער קענען מיר דערוויל נישט איבער-געבען דעם אינהאלט פון דאזיגען געזעץ פרא-יעקט, ווייל דער סיים דירעקטאר האט אפגעזאגט איהם צו פערעפענטליכען (געוועהנליך פיהרט זיך, אז יעדער פראיעקט, וואס ווערט נאר אריינגע-טראגען אין סיים, ווערט גלייך פערעפענטליכט). פון זשורנאליסטישען סיים קלוב איז מען אוועק צום סיים דירעקטאר, אבער דער דירעקטאר האט ווידערשאל גאנץ קאטעגאריש אפגעזאגט. דער פראיעקט וועט אזוי ארום בע-קאנט ווערען ערשט דאן, ווען עס וועט פארקומען זיין ערשטע לעזונג. דער פראיעקט איז איבערגע-שיקט געווארן אין דער אדמיניסטראטיווער קא-מיסיע. צווישען די אינטערפעלאציעס געפינט זיך איינע פון דעפ. כאינאצקי וועגן די אפצאהלען פון ראווערען.

דער אינטערפעלאנט בעווייזט, אז אין לאנד איז פאראן אהן א שיעור נישט רעגיסטרירטע ראווערען, ווייל דער מלוכה'שער אפצאהל פון ראווערען איז זעהר טייער — 12 זל. יעהרליך.

דערויף איז די זיצונג געשלאסען געווארן.

ספעציעלע זיצונג פון ועד-הפועל פון אגודת ישראל אין פוילען

אין צוזאמענהאנג מיטן אנגריף אויף דער שחיטה.

וו א ר ש א. (י. ט. א.) אויף דער ספעציעלער זיצונג פונ'ם ועד-הפועל פון אגודת-ישראל אין פוילען, וואס איז פארגעקומען דאנערשטאג אוונד מיט'ן צוועק צו בעהאנדלען דעם ענין פון דער שחיטה, אין צוזאמענהאנג מיט די אנטיסעמיטישע אנגריפען, זענען אנגענומען געווארן פאלגענדע רעזאלוציעס:

דער צ. ק. פון דער אגודת-ישראל אין פוי-לען ערקלערט:

1) די שחיטה לויט'ן יודישען דין איז איינע פון די וויכטיגסטע יסודות פון דת, און יעדע בע-גרעגצונג פון דער שחיטה איז אנ'אטענטאט אויף דעם יודישען דת און וועט צונעמען ביי די דריי-מיליאניגע יודישע בעפעלקערונג די מעגליכקייט צו בענוצען פלייש.

2. דער צ. ק. דריקט דעריבער אויס זיין גרעסטע עמפערונג און שארפסטען פראטעסט געגען יעדען פרוב צו בעגרעניצען אדער אבשאפען די יודישע שחיטה, וואס וועט ארויסרופען דעם קא-טעגארישסטען ווידערשטאנד פונ'ם גאנצען יודענטום.

3. דער צ. ק. ערקלערט, אז יעדער אנגריף געגען דער שחיטה איז א בפירושע סתירה צו דער פוילישער קאנסטיטוציע, וועלכע גאראנטירט אין פאראגראף 111 די פרייהייט פון אויספיהרען אלע דינים פון דער אמונה פאר יעדען בירגער.

4. דער צ. ק. שטעלט פעסט, אז די יודישע שחיטה איז די אממייגסטע הומאניטארע פון אלע מעטאדען צו טויטען בעלי-חיים, וואס עס איז אנערקענט דורך די גרעסטע וועלט-אויטאריטעטען אויפ'ן געביט פון וועטערינאריע. דער מאטיוו פון דער מכלומרשטער „נישט-הומאניטארישקייט" פון דער יודישער שחיטה איז נישט בעגרינדעט מיט קיין שום זאכליכען גרונד, נאר איז בלויז א דעק-מאנטעל פאר אנטיסעמיטישע כונות.

5. דער צ. ק. אפעלירט דעריבער צו דער רעגירונג און צו דער גאנצער פוילישער געזעלשאפט זיך נעגענצושטעלען די אנגריפען אויף דער שחיטה און נישט דערלאזען צו קיין איינברוך אין די רעכט פון די יודען אויסצופיהרען זייערע רעליגיעזע פארשריפטען!

6. דער צ. ק. פעראורטיילט ווי אמשארפס-טען די אנטיסעמיטישע העצע און צוזאמענהאנג מיט דער שחיטה, וועלכע איז בלויז געצילט אין די הייליגסטע פרינציפען פון דער יודישער בירגער-שאפט אין פוילען.

7. דער צ. ק. אפעלירט צו דער יודישער פארלאמענטארישער רעפרעזענטאנץ און צו אלע יודישע עסקנים אנצווענדען אלע מיטלען און פער-טיידיגונג פון דער שחיטה.

עס איז אויך בעשלאסען געווארען אנצוהוי-בען א ברייטע אויפקלערונגס אקציע דורך בראשירען רעפעראטען א. ד. גל. וועגען דעם ענין שחיטה.

אונזער ווארט

„צער בעלי חיים"

גאנץ אונערווארטעט איז די פראגע פון יו-דישער שחיטה אוועקגעשטעלט געווארען אין צענטער פון יודישען לעבען אין פוילען. אונערווארטעט — ווייל עס איז דאך קיינעם נישט איינגעפאלען צו בעהמען ערנסט די ביז-איצטיגע אטאקעס און אנ-גריפען, וואס זענען געקומען מצד כ'ערליי „בעלי-רחמנים", „צער בעלי-חיים'ניקעס", פון מענשען, וואס זענען גלאט געווען פעראינטערעסירט אין דעם ענין צוליב קאנקורענץ-מאטיוען און פון סתם שונאי ישראל, וועלכע האבן אונטער'ן מאנטעל פון כלו-מרשטער הומאניטעט זיך געשאפט די ציהל אויף דער יודישער שחיטה.

איצט האט דער ענין אנגענומען א גאנץ אנדערע וענדונג. פון דער גאס איז די פראגע אריי-בערגעטראגען געווארען אויפ'ן פארום פון דער געזעצגעבערישער קערפערשאפט, און די סכנה איז געווארען רעאל. זי האט אנגענומען קאנקרעטע פארמען.

אויף דער פרייטאגדיגער זיצונג פון סיים האט שוין דער מארשאלעק אנגענומען דעם געזעץ-פרא-יעקט וועגען דער שחיטה, וואס איז אריינגעטראגען געווארען אין סיים דורך א גרופע דעפוטאטען מיט דער דעפוטאטין פ"ר"יסטאר איז דער שפיי-דער [...] וועט אויף דע[...] נטסטער [...] פון סיים איבערגעשיקט ווערען אין דער אדמיניסטראטי-ווער קאמיסיע און דער יודישער גראנגעל וועגען א שטיקעל כשר פלייש וועט זיך שוין אפשפיגלען אין די מויערען פון סיים.

און קענענדיג דעם צוזאמענשטעל פון איצ-טיגען סיים מוז מען מודה זיין, אז דער אויסגאנג פון דאזיגען גראנגעל קען פאר דער יודישער בע-פעלקערונג אין פוילען זיין א פאטאלער. ווייל אויב עס האנדעלט זיך וועגען יודישע פראגען, ווייסען מיר דאך שוין פון די טרויעריגע ערפאהרונגען, אז עס ווירקען נישט אויף אונזערע געגנער קיין שום ארגומענטען פון לאגיק, יושר און גערעכטיגקייט.

און עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואס דאס פראבלעם פון יודישער שחיטה איז איצט ארויסגערוקט געווארען אין פאדערגרונד פון יו-דישען לעבען אין פוילען, ווייל א חוץ דער פראגע פון עקזיסטענץ פון דעם רוב יודישע קהלות אין פוילען, וואס זייער איינציגע הכנסה איז די שחיטה, קומט אין בעטראכט די פראגע — אין פאל ווען דער פראיעקט זאל דורכ'ן סיים אנגענומען ווערען — פון פאלקס-געזונדהייט. עס אונטערליגט דאך נישט קיין שום ספק, אז דער גרעסטער טייל יודען וועלען גיכער איינגאנצען מוותר זיין פון אזא וויכ-טיגען לעבענס-מיטעל-פראדוקט, ווי ס'איז פלייש איידער צו עסען פון נישט כשר'ער שחיטה.

און מערקווירדיג — די דעפוטאטין פריסטאר האט אין פוילען נישט געפינען קיין גרעסערע זארג און עולה, ווי די וואס געשעהט די בהמות פון דער יודישער שחיטה... דאס איז אפשר א סימן פון דער צייט, האט דאך אין דריטען רייך געזיגט דער „הומאניטארער" פרינציפ פון די „צער בעלי חיים" און עס איז פערוועהרט געווארען די יודישע שחיטה דיקא אין א צייט, ווען עס האט דארט צוריקגע-קעהרט דאס צייט-אלטער פון מענשען פרע-סער"...

ק.

טאג - טעגליך

[...]נישט געלונגענער פרוב

[...]סאליני האט זיך, ווי בעוואוסט, געווענדעט [...] אייראפעאישע סטודענטען מיט אנ'אפעל [...]ילכען ער פאדערט זיי אויף אין דעם איצטיגען [...] וואס ער פיהרט אין אפריקא, זיך צו שטעלען [...]ער זייט פון איטאליען. דער דאזיגער אפעל [...]אין פראנקרייך געמאכט א שלעכטען איינדרוק [...] ווערט דארט בעטראכט, ווי א פרוב צו [...] זיך אריינמישען אין די אינערליכע ענינים [...]ראנקרייך.

[...] איז דאך בעקאנט, אז זייט א געוויסער צייט [...] פאר אין פאריז אונרוהען צווישען די סטודענ[...] [...]ן די רעכטע גרופירונגען. אויף די פארלע-[...] פון פראפעסאר זשעז, וועלכער איז בשעת [...]טרעטען אין זשענעווע אלס פארשטעהער [...]יסיניען, איז געקומען צו גרויסע סקאנדא-[...] וואס האבן זיך געענדיגט דערמיט, אז די [...] פון דעם פראפעסאר האבן געמוזט אפ-[...]לט ווערען. אין די פראנצויזישע רעגירונגס-[...] וויל מען דערין זעהען אנ'איטאליענישע [...] און עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, [...]ן לעצטען שריט פון „דוטשע" — אין זיין [...] דער אייראפעאישער יוגענד — זעהט מען [...] די אונרוהען פון די סטודענטען נאך מער [...]שטארקען.

[...]ניגער גליק האט אבער מוסאליני געהאט [...] בעלגישער סטודענטנשאפט. דער ארגאן [...] לינקער קאטוילישער יוגענד „אוואנגארד" [...] פערעפענטליכט אנ'ערקלערונג פון „פערבאנד [...] סטודענטען פון דער בריסעל'ער אוניווערזי-[...] וואס איז אנ'ענטפער אויף מוסאליני'ס ווענ-[...]ג די סטודענטען פון דער גאנצער וועלט. אין [...]ענטפער פון די בעלגישע סטודענטען ווערט [...]אן קלאר געזאגט, אז דער רוימישער דיק-[...] איז זיך אליין שולדיג אין דער קאשע, וואס [...] פערקאכט און אז ער מוז זי אליין אויפעסן [...]לגישע יוגענד האט נישט בדעה איהם אונ-[...]שטיצען אין זיין אוואנטורע.

[...]ס וועלען מסתמא אויך קומען געהעריגע תשו[...] [...]ן דער יוגענד פון אנדערע לענדער אויף [...]יני'ס אפעל. און מעגליך, אז די תשובות [...] נישט זיין אזוי איינהייטליך, ווי דאס איז [...] דער פאל אין בעלגיען. מוסאליני'ס נייער [...] איז דעריבער מסוגל ארויסצורופען ליידענ-[...]ליכע קאמפען צווישען דער יוגענד פון פער-[...] לענדער, ווי מיר זעהען דאס למשל אין [...]רייך: וואו די יוגענד פון די רעכטע גרופי-[...] האט זיך ענטשידען געשטעלט אויף דער [...]ן איטאליען.

[...]סאליני'ס פרוב צו געווינען די יוגענד ווערט [...]כט אלס נישט-געלונגען און וועט איהם קיין [...]ע נישט פערשאפען.

ש.

דיסקוסיע פון בודזשעט-קאמיסיע אין סיים

וו א ר ש א, 8 (טעלעפאניש)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער בוד-זשעט-קאמיסיע ביים סיים האט דער גענעראל-רע-פערענט פון בודזשעט דעפ. מיעדזינסקי געהאלטען א לענגערע רעדע, אין וועלכער ער האט אויך גע-רעדט וועגען די ענדערונגען, וואס ווערען געמאכט אין בודזשעט, אין דער דיסקוסיע האט אויך גענו-מען א ווארט פינאנץ-מיניסטער קוויאטקאווסקי, וועלכער האט גערעדט וועגען דער אקציע פון דער רעגירונג, וואס שטרעבט צום גלייכגעוויכט פון בודזשעט. דער מיניסטער האט אנגעוויזען, אז עס איז נישט מעגליך געווען קיין אנדערען פראגראם ווי גלייכגעוויכט פון בודזשעט פשוט דערפאר, וואס אלע פליסיגע זאפאסען און נארמאלע קרעדיט-בעדינגונגען זענען אויסגעשעפט געווארען. נאך א רייה רעדנער איז דער בודזשעט אהן אפשטימונג אנגענומען געווארען.

גרויסע ארעסטען צווישען די נארא-לייט אין ווארשא

וו א ר ש א, 8 (טעלעפאניש)

עס זענען היינט דא פארגעקומען גרויסע ארעסטען צווישען די נארא לייט. עטליכע צענד-ליג פערזאן זענען פערהאלטען געווארען. עס איז אויך פערחתמעט געווארען דאס לאקאל פון דער יוגענד סעקציע פון דער עבדעקישער ארגאניזאציע אויף אלטע יערוזאלימסקא 17. די נעמען פון די ארעסטירטע ווערען געהאלטען בסוד. עס איז נאר בעוואוסט, אז עס געפינען זיך צווישען זיי אזעלכע וואס זענען שוין צוריקגעקומען פון קארטוז בערעזא.

א סכנה פאַר'ן וועלט-שלום

אין דער נאַציאָנאַליזם

שאַרפער אַנטי=נאַציִשער אַרויסטריט אין „טיימס" פון אַנגליקאַנישען בישאָף

לאָנדאָן (יט"א). דער בישאָף פון דורהאַם ד"ר ה. העַנסלי העַנסאָן פּערעפּענטליכט אין „טיימס" אַ לאַנגען אָפענעם בריף, אין וועלכען ער אַפּעלירט צו די בריטישע אוניווערזיטעטען, אַז זיי זאָלען צוריקווייזען די איינלאַדונגען פון דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט צו בעטייליגען זיך אין איהרע פאַרשטעהענדע פייערונגען לכבוד דעם 550-יעהריגען עקזיסטענץ-יובילעאום פון דער דאָזיגער אוניווערזיטעט.

די אוניווערזיטעט אין היידעלבערג — שרייבט דער בישאָף צ.אַ.—איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָהר 1386 לויט'ן פּאַריזער מאָדעל. עס איז אינטערעסאַנט פעסטצושטעלען,, אַז (ווי עס דערצעהלען בערופענע היסטאָריקער) דער ערשטער וועלטליכער אינסטיטוט פון דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט איז געגרינדעט געוואָרען אין בנינים, וואָס זענען קאָנפיסקירט געוואָרען ביי יודען. דאָס דייטשלאַנד פון מיטעלאַלטער איז געווען דאָס קלאַסישע לאַנד פון יודען-רדיפות. הגם רדיפות אויף יודען זענען אין 14-טען יאָהרהונדערט פאָרגעקומען אויך אין אַנדערע לענדער, איז אָבער דייטשלאַנד — אַ דאנק איהר באַרבאַרישער פערגאַנגענהייט — געווען דאָס לאַנד, וואָס איז געווען אממייסטען צוגעפּאַסט פאַר די מעשים-נוראים פון די קרייץ-צוגען.

די אוניווערזיטעטען און וויסענשאַפטליכע קערפערשאַפטען פון גרויס-בריטאַניען — שרייבט ווייטער דער בישאָף — האָבען בעקומען אָדער וועלען נאָך בעקומען איינלאַדונגען צו בעטייליגען זיך אין די יובילעאום-פייערונגען פון דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט. עס איז אָבער ערלויבט, און אפשר אויך געוואונשען, אַז איידער די פעראַנטוואָרטליכע אָרגאַנען וועלען אָננעמען זייער בעשלוס אָנצונעמען אָדער אָפּצוּוואַרפען די איינלאַדונגען, זאָל קומען צום אויסדרוק די בעאונרוהיגונג, מיט וועלכער דער דאָזיגער בעשלוס ווערט ערוואַרט דורך דער נישט-אַקאַדעמישער געבילדעטער עפענטליכקייט.

דער ראַסען-פאַנאַטיזם, וועלכער האָט פערפליצט גאַנץ דייטשלאַנד, האָט נישט געלאָזט אונבעריהרט די אוניווערזיטעטען, און דווקא אין היידעלבערג איז די השפעה פון דעם דאָזיגען פאַנאַטיזם בעזונדערס גרויס. אין דעם דאָזיגען בייזען פּראָצעס פערנעהמט היידעלבערג איינס פון די ערשטע ערטער. די טעאָריע פון דער דאָזיגער אוניווערזיטעט דריקט זיך אויס אויך אין איהר פּראַקטיק. אָט איז אַ שלאָגענדע הודעה פון דער אַקאַדעמישער דאָקטרין:

אין דעצעמבער פ. י. איז אין היידעלבערג מיט גרויס פּאָמפּע פאָרגעקומען די ענדערונג פון נאָמען פון דאָרטיגען פיזיקאַלישען אינסטיטוט. ביי דער געלעגענהייט האָט דער בילדונגס-מיניסטער ד"ר וואַקער געהאַלטען אַ רעדע, וואָס איהר הויפּט אַרגומענט איז געווען פאָלגענדער: „עס איז איבערפלעכליך צו רעדען וועגען וויסענשאַפט אלס אזעלכער, אַלס בשותפות'דיג אייגענטום פון דער מענשהייט, וואָס איז אין אַ גלייכער מאָס אָננעמבאַר פאַר אַלע פעלקער און קלאַסען און וואָס גיט זי אין אַ גלייכער מאָס אַן אַרבייטס-פעלד. די פּראָבלעמען פון דער וויסענשאַפט זענען נישט פאַר אַלע מענשען די גלייכע. דער נעגער אָדער דער יוד וועלען די זעלבע וועלט בעטראַכטען אויף אַן אַנדער אופן ווי דער דייטשער פאָרשער". און דער פּראָפ. י. שטאַרק, האָט (ווי עס טיילט מיט די פּרעזידענט פון דער רייכס-אַנשטאַלט פאַר פיזיק, דייטשע פּרעסע) קריטיקירט „בעזונדערס ליידענשאַפטליך די אָנהענגער פון איינשטיין'ען און מיט דער גרעסטער שאַרפקייט אָנגעגריפען די וויסענשאַפטליכע מעטאָדען פון פּראָפ. פּלאַנק, וועלכער שטעהט נאָך היינט, ווי בעקאַנט, בראש פון אַ בעריהמטער לעהר-אַנשטאַלט". די צערעמאָניע אין היידעלבערג האָט זיך פערענדיגט מיט אַ „זיעג-הייל" און מיט'ן האָרסט-וועסעל-ליד.

דער דאָזיגער וואַהנזיניגער נאַציאָנאַליזם פון די נאַציס און פאַשיסטען שטעלט אין אַ סכנה נישט בלויז דעם שלום פון דער וועלט, נאָר אויך אַלע פרייהייטען פון מין-האנושי.

עס קען נישט זיין רעכט, אַז די אוניווערזיטעטען אין גרויס-בריטאַניען זאָלען זיך חבר'ן מיט די פערביסענע און אונפערשעמטע שונאים פון דער אמת'ער וויסענשאַפט און אינטעלעקטועלער פרייהייט. אויב בריטישע פאָרשטעהער וועלען זיך בעווייזען אויף דער היידעלבערגער שמחה, וועט עס נישט קענען פערשטאַנען ווערען אַנדערש, ווי אַן עפענטליכע און בכיוונדיגע פערצייהונג פון אומטאָלעראַנץ, וועלכע האָט גורם געווען, אַז די דייטשע אוניווערזיטעטען זאָלען פערלירען פיל פון זייערע בעסטע לעהרער און וועלכע האָבען געבראַכט דערצו, אַז איראָפּאַ זאָל פול ווערען מיט קרבנות פון ציניזם און האַרצלאָזער אונטערדריקונג.

נויט, הונגער און... ריציטאַציעס

הילף-אַקציע פאַר די יודען אין פשיטיק

ראַדאָם, 8 (יט"א טעלעגראַפיש)

צוליב דער נויט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין פשיטיק, איז אין ראַדאָם געשאַפען געוואָרען אַ הילף-קאָמיטעט, צו העלפען די יודישע בעפעלקערונג אין פשיטיק, וואו 300 יודישע משפחות ליידען הונגער און נויט.

אויפ'ן קומענדיגען דינסטאָג, האָט די שטייער מאַכט בעשטימט פיל ליציטאַציעס צווישען פשיטיקער יודישע סוחרים און בעלי-מלאכות. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, האָט אַ דעלעגאַציע אינטערווענירט ביים סטאַראָסטע, אָפּצושטעלען די ליציטאַציעס. די דעלעגאַציע האָט ערקלערט, אַז די יודישע בעפעלקערונג, איז רואינירט געוואָרען פון דעם שאַרפען באָיקאָט, וואָס ווערט געגען זיי געפיהרט.

אינטערפּעלאַציע אין ענגלישען פּאַרלאַמענט

וועגען לעגיסלאַטיווען ראַט

לאָנדאָן, 8 (יט"א טעלעגראַפיש).

דעפּ. סעדי האָט ערקלערט, אַז אויף מאָנטאָג'דיגער זיצונג פון פּאַרלאַמענט, וועט ער אינטערפּעלירען דעם קאָלאָניען-מיניסטער וועגען זיין געענדערטער שטעלונג צום לעגיסלאַטיווען ראַט אין שייכות מיט דער געגנערשאַפט, וואָס דער פּראָיעקט האָט אַרויסגערופען.

צוריקשטעלען די איינגעקויפטע אין יודישען לאַגער

קאָנפערענץ פון פּרעזידענט וויצמאַן פאַר אַפּאַהרען פון א"י

ירושלים, 8 (יט"א טעלעגראַפיש)

פאַרן אָפּפאָהרען פון א"י וועט פּרעז. ווייצמאַן אָפּהאַלטען קאָנפערענצען וועגען צוריקשטעלען דעם אחריות אין יודישען לאַגער.

הויך-קאָמיסאַר פאַר פּליטים-ענינים

וועט בעשטימט ווערען אין די נאָהענטסטע טעג

זשענעווע, 8 (יט"א טעלעגראַפיש)

ווי יט"א דערוואוסט זיך, וועט אין די נאָהענטסטע טעג פאַלט הויך-קאָמיסאַר פאַר פליטים-ענינים ביי דער פעלקער-ליגע בעשטימט ווערען פאַר מעלקאָלם.

סניף ישיבת חכמי לובלין דמהר"ם שפירא זצ"ל בלודז

זאַל ראָזמאַיטאָשטשי
צעגעלניאַנאַ 27.

אַ פייערליכע אַקאַדעמיע

אי"ה היינט, זונטאַג פ' יתרו
ט"ו שבט תרצ"ו (9/II 36) פינקטליך
11 פאַרמיטאַג קומט פאַר
מיט'ן אַנטייל פון: ג. סיים-דעפּוטאַט הרה"ג ר' אהרן לעווין (אבד"ק רײַשא), הרה"ג ר' משה חיים לויא (אבד"ק פּרעשוב), הרה"ג ר' שלמה שיקלער (אבד"ק קאַליש), הרה"ג ר' חיים ארי' לאַנגלעבען (אבד"ק סערצין), מיטגליד פון דער צענטראַלער לײַטונג פון יח"ל י. ש. קאָטלאַרסקי (וואַרשא), סיים-דעפּוטאַט ראש-הקהל ל. מינצבערג, ראַטמאַן פּרעזעס פ. ליבערמאַן, פרנס רעד. א. ג. פרידענזאָהן, י. בערלינער א. אַנד.

עס נעהמט אויך אַנטייל דער שטאָטישער כאָר אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. זאַקס.

די גאַלעריע איז רעזערווירט פאַר פרויען.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי".

אַ דרוק=מאַשין

(אַ צילינדער)
63 אויף 95
איז גוטען צושטאַנד
פּרייזווירדיג צו פערקויפען
אָפּפערטען אין אַדמיניסטר. פון
צייטונג אונטער „P. W.".

צו די ה"ה גנבים!

דאָנערשטאָג איז גענגבעט געוואָרען אַ פּלאַנדעסע.
אָבצוגעבען געגען בעלוינונג. זיך פערשטענדיגען טעלעפאָניש 106-05.
דיסקרעציע געזיכערט!

נאָך קורצע שטרעע ליידען איז געשטאָרבען אונזער לאַנגיעהריגער מיטגליד
נ. ע.
שמואל קארן
אין עלטער פון 68 יאָהר.
די לויה, וועלכע קומט פאָר היינט, זונטאַג, דעם 9 פעברואַר 1935, 1 אַ זייגער ביי טאָג פון פּרויער-הויז, בושעזשינער 5, ווערן אַלע מיטגלידער געבעטען צו קומען, כדי אָפּצוגעבען דעם נפטר דעם לעצטען כבוד.
די פערוואַלטונג
פון זייגערמאַכער, יובילער, גראַווירער און פערגילטער-צעך, זאַוואַדזקאַ 4.

Dr. med.
H. ROZANER
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראַנקה.
Narutowicza 9
tel. 128-98
נעמט אָן פון 9–1 פאַרמ. און פון 5–9

גערענקט, שטשעשליווי
ביי
אַ גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילליגער און טאָמאַשאָווער סחורות
אויף אַנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R. Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
גערענקט פראַנט II שטאָק.

Dr. med.
Aleksander FOKSZANSKI
כירורג
נעמט איצט אָן: אין דער לעטשניצע „POMOC" ליטאַנאָווסקי 1 (רוג באַלוטער פּלאַץ) פון 11 - 1.
טעל. 101-29.
פּריוואַט-וואוינונג פּעטריקאָווער 101
פון 5–7 אָוונד. טעל. 210-76.
פאַר אַרבעטסלאָזע — הנחה.

Dr.
Vajnberg
ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 45
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5.

עלטסטער פעלדשער ש. דרעש
לוטאָמירסקאַ 4, טעל. 184-78.
נעמט אָן פון 8-10 פרי, פון 1.30-4 נ"מ און פון 6-7 אָוונד.

לעזט און פערשפּרייט
דעם נייעם
פאָלקסבלאַט

אויערען, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל.
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע אָפּעראַציע א. אַ. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9-2 און פון 4-8

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 4-8
פּילסודסקיעגאָ 15,
טעל. 206 75. פראָנט, 2. שטאָק

פאַר גאַלד, בריליאַנטען
און לאָמבאַרד-קוויטען
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזאַר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

ד"ר יעקב האַנדעל
ספּעצ. פון אָרטאָפּעדיש
(קנאָכען- און געלענקען-קראַנקהייטען)
Sienkiewicza 20.
141-41. פון 4–7 אָוונט.

Dr. med.
W. ŻADZIEWICZ
ספּעציאַליסט פאַר אויערען, נאָז, האַלז און קעהלקאָפּ-קראַנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. 125-26.
נעמט אָן פון 5–8 אָוונד.

Dr. med
J. Nadel
ספּעציאַליסט פון אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-20.
נעמט אָן פון 10–12 און פון 5–7 אָוו.

סטאַרשי פעלדשער Herszkowiczowa
וואוינט יעצט
זשעל. אַמסקיעגאָ 4
206-05.

Dr. med.
A. Banasz
כירורג - אוראָלאָג.
Wólczańska 23, tel. 139-88
האָט בעניט די אויפנאַהמען.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie
(1-טע פּריוואַטע גיכע הילף)
זשעלאַנאַ 6 טעל. 12-333
(Legjonów 6)
טעטיג אהן איבעררייס ביי טאָג און ביי נאַכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער - קראַנקהייטען
6 שערפּליצ 37 (בענעדיקטאַ)
נעהמט אָן פון 5—7 נאַכט

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג.
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט.

יאפאן קאנצענטרירט מיליטער אויף דער גרעניץ פון אויסערליכער מאנגאליע

לאנדאן, 8 (ספ. טעל.)
די „רייטער"-אגענטור מעלדעט פון דיירען,
...די אנפיהרונג פון יאפאניש-מאנדזשוריש מילי-
...האט בעשלאסן זיך צו דערנעהנטערן צו
...גרעניץ פון אויסערן-מאנגאליען, א האלב-
...קאמוניקאט שטעלט פעסט, אז אויסערן-
...מאנגאליען און ראטען-פארבאנד מאכן ענערגישע
...לעגגאוויס פון דער גאנצער גרעניץ,
...די צוזאמענשטויסען זענען אלץ אפטער.

פעקין, 8 (ספ. טעל.)
לויט מעלדונגען פון כינעזישע קוועלן שטייט
שוין גרייט א יאפאניש-מאנדזשורישע מיליטערישע
אפטיילונג פון 5 טויזענד סאלדאטען צום אריבער-
גיין די גרעניץ און אריינצומארשירען אין דער
פראווינץ סו-יואן.

לאנדאן, 8 (ספ. טעל.)
„רייטער" מעלדעט, אז דער לעצטער גרעניץ-
צוזאמענשטויס צווישען אויסערן-מאנגאליען און
מאנדזשוקא איז פארגעקומען דעם לעצטען מיטוואך.
20 מאנגאלישע זעלנער זאלען האבען אטאקירט
א מאנדזשורישען גרעניץ-פונקט. די מאנגאלען זע-
נען פארטריבען געווארען.

.... די קליינע הוצאה, וואס עס בעטרעפט א לאס פון אונזער מלוכה-לאטעריע, שטעהט נישט אין קיין שום פערהעלטניש צו די גאנץ רעאלע מעגליכקייטען צו עראבערן איינע פון די גרויסע אדער קלענערע געווינסען, וואס בעטרעפען קרוב

25.000.000 זל.

קויפט דעריבער א לאס צו דער 1-טער קלאס
אין דער גליקליכער קאלעקטור פון

KAFTAL

Łódź, Piotrkowska 54

וואו עס פאלען שטענדיג גרויסע געווינסען צווישען אנדערע

2 מאל צו 1.000.000 זל.

בריפליכע בעשטעלונגען ווערען תיכף ערלעדיגט.

P. K. O. konto Nr. 304761.

איטאליענישע עראפלאנען איבער דער אזיערע טסאנא

לאנדאן, 8. (ספ. טעל.) פון אדיס אבעבא
...מען: לויט אפיציעלע ידיעות האט דער
...היילע סעלאסיע פעראָרדענט דעם ראס
...זיך צו פעראייניגען מיט זיין ארמעע מיט
...ארמעע פון ראס קאסא ביי מאקאלע. אין די
...קרייזען פערזיכערט מען אז די אבי-
...גרייטען זיך צו א נייע אפענזיווע אויפ'ן
...פראנט. ביז איצט פעהלען ידיעות וועגען דער
...אויפן פראנט אפשניט ביי מאקאלע. איטאל-
...עראפלאנען זענען געפלויגען איבער דער
...טסאנא און זענען בעשאסען געווארען דורך
...אביסינישער ארטילעריע.
לויט ידיעות פון אביסינישע קוועלען האט
גענעראל גראציאני בדעה אונטערצונעהמען א אפענ-
סיווע אויף דער פראווינץ קאלע בכדי פון דארט
צוצוקומען צו דער פראווינץ טשעכטשער. די אביסי-
נער גרייטען צו בעדייטענדע כוחות בכדי אפצו-
שטויסען די איטאליענער און זיי פערפעסטיגען אויך
זייערע פאזיציעס.

רוים, 8. (ספ. טעל.) לויט מעלדונגען
פון מאקאדישציא האט די איטאליענישע אפענסיווע
לענג אויס דעם טייך וועבי געסטרא געהאט ער-
פאלג. די אביסינער האבען בעת די לעצטע קאמ
פען געהאט גרויסע פערלוסטען וואס ווערען בע-
רעכענט אויף צוויי טויזענט דער'הרג'עטע.

אפיציעלער קאמוניקאט פון דער סטאראסטווע
וועגען געשעהענישען אין זאגוראוו

די סטאראסטווע האט צוגעשיקט פאלגענדען
...קאמוניקאט:
אין שייכות מיט די געשעהענישען אין זאגו-
...אין קאנינער פאוויאט, איז דעם 7 ד. ח. לויט
...פעראָרדנונג פון דער פראקוראטארישער
...דורכגעפיהרט געווארען דורך די עפענטליכע
...- ארגאנען ארעסטען אין א רייה ערטער,
...ס'האבען זיך בעטייליגט די אנטיילנעמער פון
...געשעהענישען. די ארעסטען פון די העצער איז
...אין ארדנונג און רוהיג. נאר אין דעם
...שטעטעלע האבען די פאליציי פונקציאנארען
...געטראפען אויף א ווידערשטאנד פון איניגע לוי-
...וועלכע אונטערגעהעצט דורך אונפער-
...פיהרער האבען אטאקירט פון א בע-
...די פאליציי פונקציאנארען, נישט דערלאזענג
...צו ארעסטירען און בעמיהענדיג זיך אפצושלא-
...די ארעסטירטע, דערביי זענען איניגע פאלי-
...פערוואונדעט געווארען. נאך עטליכע ער-
...אויפאָדערונגען זיך פונאנדערצוגעהן
...אפגעבען איניגע ווארנונגס-סאלוועס אין
...לופט, איז די פאליציי געווען געצוואונגען צו
...איגענער פערטיידיגונג צו בענוצען געוועהר,
...דעוואלטאט פון וועלכען דריי אנפאלער זענען
...ט'עט געווארען, איניגע פערוואונדעט. נאכ'ן
צוטרייבען די אוואנטוריסטען דורך דער פאליציי און
נאכ'ן אדורכפיהרען ארעסטען איז געווארען רוהיג.
א ענערגישע אויספארשונג וועגען די געשעהענישען
ווערט געפיהרט אונטער דער לייטונג פון דער גע-
ריכטס-מאכט.

יודען אין סיריען לעבען אין שרעק
מ'צווינגט צו שליסען יוד. געשעפטען

דמשק, 8 (יט"א טעלעגראפיש)
די יודען אין סיריען לעבען לעצטענס אי-
בער שרעקליכע טעג צוליב די אונרוהען אין לאנד.
די יודען ווערען געצווינגען צו שליסען די גע-
שעפטען דראָהענדיג אונטערצוצינדען אלע יודישע
געשעפטען. ס'האט זיך געשאפען א הילף-קאמיטעט
צו געבען הילף די יודען אין סיריען.

יודען און אראבער מוזען אויפגעבען
וויפיל בארדען זיי בעזיצען

ירושלים, 8 (יט"א טעלעגראפיש).
די ארץ-ישראל-רעגירונג האט אויפגעפאָדערט,
אויסצוגעבען וויפיל באָדען ס'בעזיצען די יודען
און וויפיל די אראבער.
די פעראָרדנונג שטעהט אין צוזאמענהאנג
מיט דעם לעצטען געזעץ וועגען בעגרעניצען דעם
באדען-פערקויף.

וויצע-בירגערמייסטער פון תל-אביב זיך אנגעגעבן אין דימיסיע

תל-אביב, 8 (יט"א טעלעגראפיש).
צוליב א קאנפליקט. האט דער וויצע-ביר-
גערמייסטער פון תל-אביב, רוקח, זיך אנגעגעבען
אין דימיסיע.

געוויקסען
צום דורכרייניגען און געגען
עצירות, זענען די פיגולקעס
קאווענא (Cauvin'a)
רייניגט דעם מאגען און די קישקעס.
אין יעדער שאכטעל געפינט זיך 30 פיגולקעס.
פרייז 2.50 זל.
...נעמען צו לענקען די אויפמערקזאמקייט אויף די
...פאקונג מיט דער אויפשריפט „Cauvin—Paris"
צו בעקוקען און אלע אפטייקען.

לאדזער נייעס

היינט — א סיום הספר א.נ. פון הרב קוק זצ"ל

היינט, פונקט 6 אוונט, קומט-פאר אין
לאקאל פון בית-התפלה „שערי מזרח" ביים לאדזער
„מזרחי" (זאכאדניא 63) א פייערליכער סיום הספר
א. נ. פון מרן הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק
זצ"ל, מיט א רייכען פראגראם.
אינ'ם דאזיגען סיום הספר וועט זיך אויך
בעטייליגען דער פרעזידענט פון „מזרחי" אין
פוילען הרה"ג ר' שמואל הלוי בראט שליט"א.
ראס נייהעו די ידיעות וועט זיך אנהויבען
פינקטליך 4 נאכמיטאג.

פאר אן אויסגלייך צווישען די סוויטער-מאכער און סוויטער-נייהער

ס'איז פארגעקומען די ערשטע קאנפערענץ
צווישען די סוויטער מאכער און סוויטער-נייהער
וועגען ליקווידירען דעם שארפען קאנפליקט'
וועלכע קומט פאר אין דעם פאך זייט א לענגע-
רער צייט. די קאנפערענץ האט געבראכט גוטע רע-
זולטאטען און ס'האלט שוין ערב אן אויסגלייך
אינם קאנפליקט.

ראדיא - פראגראם
זונטאג, ד. 9-טען פעברואר

9 צייט-סיגנאל, 9.15 פליטען, 9.40 ידיעות, 10
פליטען, 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.15 סימפ.
פריהמארגען, 2.20 „קאנצערט זשטשען", 3.20 מוזיק.
3.45 פעליעטאן, 4 אודיציע פאר עלטערע קינדער, 4.15
קאנצערט, 44.45 „גאנץ פוילען זינגט", 5 רעקלאמע-
קאנצערט, 5.15 הומאר און פרעהליכע מוזיק, 5.30 קאנ-
צערט, 7.40 ספארט פון לאדז, 8 דער מאטראזען-יום-טוב,
8.45 פון מארשאל יוזעף פילסודסקי'ס שריפטען, 8.50
אווענד-ידיעות, 9 „אויף די לעמבערגער פרעהליכע כוואַ-
ליעס", 9.30 רייזע-פעליעטאן, 9.45 ספארט-ידיעות, 10
טאנץ-מוזיק, 10.55 ידיעות, קאמוניקאטען, 11 טאנץ-
מוזיק.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 07-149
ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע-בע
האנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 93-201
ספעציאליסט
פאר מענער - שוועכע - בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא - אנאליזען
נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 אווענד.
זונטאג און חגאות פון 9—1

נייער פראצעס אין באנק פאלסקי

דער מלוכה - פרעזידענט האט נאמינירט דעם
וויצע-פינאנץ-מיניסטער קאץ אלס פרעזעס פון
„באנק פאלסקי".
1 ביטאג האט פולק קאץ אפגעגעבען די שבועה.

קאמארניקעס אין מונדירען

(א) די געריכטס-מאכט אין לאדז האט בע-
קומען א פעראָרדנונג וועגען איינפיהרען פון 1 יולי
ה. י. ספעציעלע מונדירען פאר געריכטס-קאמארניקעס
די מונדירען וועלען זיין שווארצע מיט פער-
שידענע גאלד-און-סילבער-בעצירונגען.

בחנם-קוויטונגען פון דעפעשען

(א) לפי יתה פלעגט מען פאר קוויטונגען
פון אנגעגעבענע דעפעשען דארפען ספעציעל צאה-
לען 10 גראשען. פון איצט אן וועלען אזעלכע קווי-
טונגען ארויסגעגעבען ווערען אומזיסט.

זשולאגן א יודן אויפן קוילען-פלאץ ביי דער פאבריקס-באהן

פרייטאג איז צושלאגען געווארען אויפן
קוילען-פלאץ ביי דער פאבריקס-באהן, פאפולער
גערופען „די פילצובקע", דער קוילען-סוחר חיל
ציקערט (מיעלטשארסקיעגא 28), דער שלעגער
איז א געוויסער וולאדיסלאוו סטאכורא. פאליציי
האט צונויפגעשטעלט א פראטאקאל.

אין אנבליק פון נייע עליה- און באדען-קויף-בעשרענקונגען
וואס וועט זיין מיט דער גרויסצוגיגער הילפס-אקציע פאר די דייטשע יודען

לאנדאן, (י.ט.א.) פון דער מאסגעבענד-
...קוועלע דערוויסט זיך די יידישע טעלעגראפ-
...אגענטור, אז דער קאלאניאל-אמט האט אין
...בעשטעטיגט צוויי פראיעקטירטע נייע
...מאסנאהמען, וואס שטעלען מיט זיך פאר א ווע-
...ענדערונג אין דער בריטישער פאליטיק
...אין בעצוג אויף דער יודישער אויפבוי-ארבייט
אין ארץ-ישראל.
ביידע מאסנאהמען זענען בעגרענצענד:
...ערשטע — בנוגע יודישער עליה קיין
ארץ-ישראל, די צווייטע — בנוגע יודישע
...ערד-קניות פון אראבער. די בע-
...שרענקונגען אין ביידע געביטען, געהען אין דער
...ריכטונג פון בעפרידיגען די פאר'דיגע פאדערונ-
...גען פון דער אראבישער אפאזיציע געגען דער
...יודישער נאציאנאל-היים אין ארץ ישראל.
אויפ'ן פארשלאג פון הויך-קאמיסאר פון א"י
...גענעראל סער ארטור וואוקאפ, האט דער קאלאנ-
...יאל-אמט אויסגעדריקט זיין פרינציפיעלע הסכמה
...אויף דער איינפיהרונג פון די פראיעקטירטע בע-
...שרענקונגען. דעם איינוצהען פון הויך-קאמיסאר איז
...בעשלאסען געווארען די אויסארבייטונג פון די
פרטים און די צייט, ווען די בעגרענצונגען זאלען
איינגעפיהרט ווערען.
די דאזיגע נייע מאסנאהמען, צוזאמען מיט'ן
פראיעקט צו שאפען אין א"י א לעגיסלאטיוו-ראט,
בעווייזען טייל פיהרענדע יודישע קרייזען צו בע-
הויפטען, אז עס האנדעלט זיך וועגען אן ענדע-
רונג פון דער בריטישער פאליטיק אין א"י און א
ריכטונג צו ענטגעגענצוקומען די פאדערונגען פון די אראבער
אויפ'ן נאהענטען מזרח.
אין יודישע קרייזען ווערט אויסגעדריקט די
זארג, דאס די ניי-פראיעקטירטע באדען-בעגרענצונג
איז נישט עפעס אנדערש ווי די בענייאונג פון דער
פאספילד-פאליטיק (ווייס-בוך 1930) און פון די
פארשלאגען, וועלכע עס האט געהאט געמאכט אין
זיין „בעריכטען" בעריכט דער שליח פון קאלאנ-
יאל-אמט סער דזשאהן האופ-סימפסאן, וועלכער איז
געהאט געקומען צו דער מסקנה, אז אין א"י איז
שוין מעהר נישטא קיין באדען פאר דער אגרי-
קולטורעלער קאלאניזאציע פון נייע אימיגראנטען.
קומענדיג אין א צייט, ווען יודען אין ענג-
לאנד און אמעריקע הויבען אן א נייע גרויסצוגיגע
קאמפאניע מיט'ן צוועק צו געפינען ארבייטס- און
לעבענס - מעגליכקייטען פאר הונדערט טויזענד
דייטשע יודען מיט דער הילף פון א דריי-מיליאָ-
פונט-פאנד, פערשטארקט זיך נאטירליך די מורא,
אז די נייע פראיעקטירטע מאסנאהמען אין א"י
וועלען זעהר ערנסט טרעפען די בעמיהונגען צו
געפינען אין א"י א לעבענס-אויסקום פאר די
קרבנות פון נאצי-רעזשים.
דער גאנצער קאמפלעקס פראגען וועט נענו'
אונטערזוכט ווערען דורך סער הערבערט סעמיועל,
לארד בערסטעד און סיימאן מארקס, ווען זיי ווע-
לען זיך צוריקקעהרען קיין ענגלאנד נאך דער
אמעריקאנער רייזע. אין דער ריכטונג פון ווירקען
געגען די פראיעקטירטע בעשרענקונגען וועלען
אויך געהען די בעמיהונגען פון פרעזידענט פון
דער יודישער אגענץ ד"ר חיים ווייצמאן, וועלכער
וועט – ווי יט"א האט שוין מיטגעטיילט — בע-
זוכען אין קורצען א רייה אייראפעאישע לענדער.
די עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ
האט געבראכט צום אויסדרוק איהר אונערשיטער-
ליכע אפאזיציע אין בעצוג צום פראיעקטירטען
געזעץ וועגען באדען-קויף-בעגרענצונגען.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
ציגעל-גאס 27
דיר. דוד צעלמייסטער.
...ען צו בעקומען היינט א גאנצן טאג
ביי דער קאסע פון טעאטער.

לעצטע 2 טעג!
היינט — 2 פארשטעלונגען:
4 בייטאג פון 54 גר. ביז 170 1-טע רייה
9 אוונט פון 54 גר. ביז 2 זל. 1-טע רייה

תל-אביב
און 73. זום 74-73
בעזארגט אייך מיט בילעטן אויף מיטוואך, ד. 12 ד.ח.
צו יצחק נאזשיס'ס לאנג-דערווארטעטע פרעמיערע
„סערטיפיקאטן"
דינסטאג, צוליב דער גענעראל-פראבע — ווערט נישט געשפילט.

נאָכ׳ן אַטענטאַט אין דאַוואָס

דוד פֿראַנקפֿורטערס ערקלערונג. — אַ בעזוך ביי דוד׳ס פֿאָטער. — אַ שילדערונג וועגן דוד׳ן
פּאָליציי-שמירה אין יודישע קוואַרטאַל אין בערלין. — ערקלערונג פֿון יוד. צענטראַל-פֿעראיין

בערלין, 8 (ספּ. טעל.)

די בערלינער צייטונגען ברענגען אויספֿירליכע פּרטים פֿון דער אויספֿאָרשונג אַרום דעם מאָרד איבער גוסטלאָפֿ׳ן אין דאַוואָס און פֿאָדערן ווייטער, אַז די שווייצער רעגירונג זאָל אָנגעהמען שאַרפֿע מיטלען קעגן דער אַנטינאַציִשער פּראָפּאַגאַנדע.

די נאַצי-פּרעסע וויל איצט פֿון גוסטלאָפֿ׳ן מאַכן אַ גאַנצן „נאַציאָנאַלן העלד“ און מען מאַכט שוין גרויסע צוגרייטונגען צו דער לויה פֿון גוסטלאָפֿ׳ן, וועמענס קערפּער עס וועט אַריבערגעפֿירט ווערן קיין דייטשלאַנד. אין דער נאַצי-פּאַרטיי איז ערקלערט געוואָרן אַן אַלגעמיינער טרויער נאָך גוסטלאָפֿ׳ן.

בערן. די אויספֿאָרשונג געגן פֿראַנקפֿורטער׳ן ווערט ווייטער געפֿירט.

אין דער לעצטער אויספֿאָרשונג, וואָס האָט געדויערט ביז שפּעט אין דער נאַכט, האָט דוד פֿראַנקפֿורטער ערקלערט:

— דערשאָסן האָב איך דעם נאַצי-פֿירער גוסטלאָף, ווייל איך האָב זיך נישט געקאָנט רוהיג צוקוקן, ווי ער פֿערשפּרייט דעם נאַצי-סם אין דאָזיגן לאַנד. דעם מאָרד האָב איך אויסגעפֿירט אויף אייגענער האַנד. איך בין נישט געשיקט געוואָרן פֿון קיין שום אָרגאַניזאַציע און קיינער האָט מיר נישט צוגעהאָלפֿן אין מיין טאַט.

עס זענען פֿון דער פּאָליציי פֿערהערט געוואָרן פֿיל עדות. דער דירעקטאָר פֿון האָטעל, וואו פֿראַנקפֿורטער האָט געוואוינט, האָט ערקלערט, אַז עס האָט געצויגן אויף זיך די אַלגעמיינע אויפֿמערקזאַמקייט דער פֿאַקט, וואָס דוד פֿראַנקפֿורטער האָט נישט געהאַט מיט זיך אין האָטעל קיין שום באַגאַזש.

פֿראַנקפֿורטער האָט וועגן זיין טאַט טעלעפֿאָניש פֿערשטענדיגט די פּאָליציי. ער האָט אָבער נישט געקאָנט דערוואַרטן זיך ביז די פּאָליציי וועט קומען, איז ער אַוועק אין ראָטהויז, וואו ער האָט ערקלערט:

— דאָס בין איך דער פּערשוין, וועלכן איהר זוכט!

אויף דער פּאָליציי האָט מען באַלד דורכגעפֿירט אַ קאָנפֿראָנטאַציע און די פֿרוי פֿון גוסטלאָף האָט אין פֿראַנקפֿורטער׳ן תיכף דערקענט דעם פּערשוין, וואָס האָט דערשאָסן איהר מאַן.

— קיין דאַוואָס — האָט ערקלערט פֿראַנקפֿורטער — בין איך געקומען בלויז מיט דעם איינציגן צוועק צו דערשיסן דעם נאַצי-אַגענט גוסטלאָף.

* * *

דער בעקאַנטער יודישער זשורנאַליסט צ. ה. וואַקסמאַן פֿון פּאַריז, האָט אויף זיינע רייזעס געהאַט אַ געלעגענהייט זיך צו טרעפֿן מיט דוד פֿראַנקפֿורטער. איצט דערצעהלט ער וועגן איהם אַזוי:

אַ פּאָר שוואַרצע, לויכטענדיגע אויגען, אַ שוואַרצע טשופּרינע, אַ פֿיין פֿערברוינטער פּנים מיט שאַרף-געשניטענע ליניעס, אויף אַ שלאַנקען גראַציעזן קערפּער. פֿריי אין זיינע בעוועגונגען אָבער אַביסעל בעשיידען אין זיין רעדען. האָט פֿיינט ווען מ׳רעדט פֿון איהם אַליין און רויטעלט זיך ווי אַ יונג מיידעל, בעת מ׳זאָגט אַ קאָמפּלימענט אויף זיין חשבון. ער רעדט אַ סך פֿון רמב״ם און זיין פֿילאָזאָפֿישער שיטה — שטאַלץ, וואָס אויך ער האָט אָנגענומען דיזעלבע פּראָפֿעסיע: — מעדיצין. אַ טיפּיש-מאָדערנער תּלמיד-חכם.

אַט אַזוי זעהט אויס דער נייער שוואַרצבאַרד.

לגמרי נישט קיין טיפּ פֿון אַ „מערדער“.

אויב עס וואָלט מיר זוער געזאָגט, אַז דער שעמעודיגער יונגערמאַן איז פֿעהיג אויף אַזאַ טאַט, אַזאַ העלדענטאַט, וואָלט איך יענעם בפּירוש אויסגעלאַכט.

צום ערשטען מאָל האָב איך זיך מיט איהם געטראָפֿען בעת מיינס אַ רייזע אין יאָהר 1930, ביי זיין פֿאָטער אין שטוב, אין דעם קליינעם ראָמאַנטישען שטעטעלע נאָווי-סאַד, אין יוגאָסלאַוויען.

איך געדענק עס אַזוי ווי היינט דאָרט אין הויף פֿון דער ניי-אויסגעבויטער שוהל, ביים אָפּענעם פֿענסטער איז ער געזעסען איבער אַ בוך, איך האָב זיך מיט איהם בעגריסט און געפֿרעגט וועגן זיין פֿאָטער דעם רב ביי וועלכן איך האָב געוואָלט בעקומען אַן אינפֿאָרמאַציע איבער זיין קהלה.

לכתחילה האָבען מיר גערעדט צווישען זיך דייטש, אָבער באַלד איז אַריינגעקומען דער פֿאָטער, ראַבינער ד״ר פֿראַנקפֿורטער, אַ הדרת-פּנים׳דיגער יוד מיט אַ פֿיינער, גרויליך-שוואַרצער באָרד און מיר אָפּגעשטעקט אַ יודישליכען שלום עליכם, זיך געפֿרעהט, וואָס אַ יודישער זשורנאַליסט בעזוכט זיין קהלה און אונזער געשפּרעך האָט זיך ווייטער שוין געפֿיהרט אין העברעאיש.

— מיר לעבען דאָ פֿערוואָרפֿען, האָט ער זיך פֿערקלאָגט, אין עק וועלט, און מען האָט זעלטען די געלעגענהייט זיך צו טרעפֿען מיט אַ יודען פֿון די גרויסע יודישע צענטרען. אָבער נישקשה מיר האָבען דאָ אַ פֿיינע יודישע קהלה. אַ ציוניסטישען קלוב און אַ לייען-זאַל.

ער וויזט מיר אָן אויף זיין זוהן, וועלכער האָט אין דער צייט פֿון אונזער געשפּרעך געשוויגען, געהט איהר, אַ סך פֿון די נייע דערגרייכונגען האָבען מיר איהם צו פֿערדאַנקען. אין די קורצע חדשים, וואָס ער פֿערברענגט אין דער היים אויף וואַקאַציעס פֿון זיינע לימודים גיט ער זיך אָפּ מיט דער אַרבייט.

— הנח את זה אבא, לאָז דאָס אָפּ, טאַטע, האָט זיך דער יונגערמאַן געבעטען ביי זיין פֿאָטער, צו וואָס טויג עס, אַ יונגער מענש דאַרף נישט הערן קיין קאָמפּלימענטען.

און אין משך פֿון דער גאַנצער צייט, וואָס איך האָב דאָרט געווייצלט, האָב איך אין איהם געהאַט אַ גוטן איבערגעגעבענעם פֿריינד, וואָס איז אַזוי אָנגענעהם פֿאַר׳ן פֿרעמדען אונטערוועגס.

* * *

אַ פּאָר חדשים שפּעטער האָב איך איהם ווידער בעגעגענט אין בעלגראַד, אַלס זעלנער. געטראָפֿען האָבען מיר זיך אין דער „מענזא“ פֿון יודישע אַקאַדעמיקער וואָס געפֿינט זיך אין די קעלער-לאָקאַלען פֿון דער אשכנזיש-יודישער געמיינדע פֿון דער יוגאָסלאַווישער מעטראָפּאָליע.

ער האָט געטראָגען די אוניפֿאָרם פֿון אַ פּשוטן זעלנער מיט די צייכענס פֿון אַ מעדיצינער.

— פֿאַרוואָס, האָב איך זיך געוואונדערט, זענט איהר, אַלס מעדיצינער, נישט קיין אָפֿיציר?

— וואָס שפּילט דאָס פֿאַר אַ ראָל, האָט ער אָפּגעמאַכט מיט דער האַנד, דער עיקר איז דאָך די אַרבייט, וואָס מען טוט, און נישט די דעקאָראַציע... און אַ חוץ דעם, — האָט ער צוגעגעבען — גרייט איך זיך נישט פֿאַר אַ קאַריערע אין גלות...

* * *

איצט, נאָך יאָהרען, האָב איך געהערט פֿון איהם דעם ערשטען גרוס: דעם שאָס אין דאַוואָס.

* * *

בערלין (יט״א) די דייטשע פּרעסע האָט בעקומען אַן אינסטרוקציע, נישט צו בעריכטען וועגען קיין שום אַנטי-יודישע אַרויסטרעטונגען און אויך נישט וועגן געריכטס-אורטיילען אין פּראָצעסען וועגען אַנטי-יודישע אויסשרייטונגען.

כדי צו פֿערהיטען פֿון אַנטיסעמיטישע אַרויסטרעטונגען, אין צוזאַמענהאַנג מיט די אָפּקלאַנגען פֿון מאָרד אין דאַוואָס, איז אין די יודישע קוואַרטאַלען פֿון בערלין איינגעשטעלט געוואָרען אַ פֿערשטאַרקטע שמירה פֿון דער פּאָליציי.

די מאַכט-אָרגאַנען נעמען אונטער אַלע שריט, כדי די ווינטער-שפּילען אין גאַרמיש-פּאַרטענקירכען זאָלען נישט געשטערט ווערען דורך וועלכע-עס-איז געשעהענישען, וואָס וואָלטען געהאַט אַן אומגינסטיגע פֿאַר דייטשלאַנד ווירקונג אויף די אויסלענדישע ספּאָרטלייט און געסט אין גאַרמיש.

דעם ערמאָרדעטען גוסטלאָפֿ׳ס קערפּער ווערט געבראַכט קיין דייטשלאַנד שבת. מען ערוואַרט אויף דער גרעניץ גרויסע דעמאָנסטראַציעס פֿון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען. גוסטלאָף וועט קומען צו קבורה אין שווערין (מעקלענבורג).

דער צענטראַל-פֿעראיין פֿון יודען אין דייטשלאַנד האָט אַרויסגעגעבען אַן ערקלערונג, אין וועלכער ער פֿעראורטיילט דעם מאָרד איבער גוסטלאָפֿ׳ן. אין דער ערקלערונג ווערט געזאָגט צווישען אַנד.: „מיר פֿעראַכטען יעדען פּאָליטישען מאָרד אַלץ-איינס פֿון וועלכע מאָטיוון ער זאָל נישט האָבען אויסגעפֿיהרט געוואָרען. מענשען, וואָס בעאַנשפּרוכען פֿאַר זיך דאָס רעכט צו ערמאָרדען זייערע געגנער, שליסען זיך אַליין אויס פֿון דער מענשליכער געזעלשאַפֿט“.

ד״ר עטקערס
פֿערשטאַרקטער
וואַניליען-צוקער
...astępca: „PRODUKT“, Łódź, Narutowicza 32.

אין דער דייטשער פּרעסע איז דער גוסטלאָף מאָרד אַראָפּגערוקט געוואָרען אויפ׳ן הינטער... פּלאַן, צוליב דעם, וואָס די גאַנצע פּרעסע איז ... זעכליך בעשעפֿטיגט מיט די ספּאָרט-שפּילען אין ... מיש-פּאַרטענקירכען.

אין יודישע קרייזען האָט מען אָבער ... אַז נאָכ׳ן שלוס פֿון דער ווינטער-אָלימפּיאַדע, ... כע וועט דויערן ביז׳ן 16-טען ד. ח. וועט די ... יודישע העצע, אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן גוסטל... מאָרד, בעגייט ווערען. ווי עס הייסט, וועלען ... הויפּט-פֿייערליכקייטען פֿאַר דער גוסטלאָף-... פֿיקאַציע, פֿאָרקומען נאָך די ווינטער-שפּילען ... גאַרמיש.

* * *

שענעוועו, 8 (יט״א טעלעגראַפֿיש)

פֿון שטעטלעך, וואָס ליגען ביי דער ... צאַרישער גרעניץ, קומען אָן ידיעות וועגען ... יודישע דעמאָנסטראַציעס. אין די יודישע געשע... מען זענען אויסגעהאַקט געוואָרען די שויבען.

שווייצאַרישע פּרעסע וועגן אַטענטאַט
אויף דעם נאַצי-אַגענט אין דער שווייץ

דער אַטענטאַט אין דאַוואָס ווערט פֿון דער גאַנצער שווייצאַרישער פּרעסע זעהר שטאַרק קאָמענטירט. די „שווייצאַרישע טעלעגראַפֿען-אַגענטור“ שרייבט: אין די אינטערנאַציאָנאַלע קרייזען פֿון זשענעווע אורטיילט מען שטרענג איבער דער ערמאָרדונג פֿון גוסטלאָפֿ׳ן. מען בעמערקט אָבער, אַז די אַנטיסעמיטישע שריט פֿון דער דייטשער רעגירונג האָבען ביי די יודען אין דער גאַנצער וועלט אַרויסגערופֿען אַזאַ געוואַלדיגע אויפֿרעגונג, אַז שוין פֿון לאַנג האָט מען געקענט ערוואַרטען אַ העפֿטיגע רעאַקציע. מען בעדויערט, וואָס דער אַטענטאַט איז פֿאָרגעקומען אויפ׳ן שווייצאַרישען געביט, וואו דאָס אזיל-רעכט איז שטענדיג זעהר אָפּגעהיט געוואָרען און צוליב וואָס יעדער מיסברויך אין דאָזיגען אזיל-רעכט דאַרף נאָך מעהר פֿעראורטיילט ווערען.

די „נייע ציריכער צייטונג“ שרייבט: „דוד פֿראַנקפֿורטער, גוסטלאָפֿ׳ס מערדער“ האָט געוואָלט ווי ער האָט ערקלערט, טרעפֿען דערמיט דאָס דריטע רייך, וואָס ער האָט זיין מלוכה-פֿאָרם און ווי מען קען שוין איצט פֿעסטשטעלען, איז דער הויפּט-מאָטיוו פֿון דער דאָזיגער שנאה. די פֿערשאַרפֿונג פֿון דער אַנטיסעמיטישער פּאָליטיק. אָבער וואָס פֿאַראַ ערקלערונג דוד פֿראַנקפֿורטער זאָל נישט געבען פֿאַר זיין טאַט, איז דער מאָרד, און אפֿילו דער פּאָליטישער מאָרד, פֿאַר אונז שווייצער פֿאַר אונזער רעכט-געפֿיהל אַ פֿערברעכען, וואָס מיר פֿעראורטיילען פֿון גאַנצען האַרץ, און פֿערפֿאָלגען מיט דער גאַנצער שאַרפֿקייט פֿון אונזער געזעץ, אַזוי וועט עס אויך זיין אין דעם פֿאַל“.

די „באַזעלער נאַציאָנאַל-צייטונג“ שרייבט פֿאָלגענדעס: „דורך זיין זינלאָזען און ריין דעמאָנסטראַטיווען כאַראַקטער וועט דער מאָרד פֿון דאָ‑ וואָס דערמאָהנען אין דער ערמאָרדונג פֿון וואָראָווסקי׳ן. דער קרימינעלער שבעון פֿון אַזאַ טאַט ווערט פֿון די מאָרד-פֿאַנאַטיקער נישט פֿערשטאַנען. ער בעגרייפֿט אויך נישט דאָס אומרעכט און די אומגערעכטיגקייט, וואָס ער בעגעהט לגבי דעם לאַנד, וואָס ערטיילט אזיל דעם קרבן און דעם מערדער. דאָס פֿערברעכען האָט מיט דער ערמאָרדונג פֿון וואָראָווסקי׳ן געמיינזאַם, וואָס אין ביידע פֿאַלען האָט עס זיך געהאַנדעלט וועגען דער ערמאָרדונג פֿון פֿערטרעטער פֿון אַ ווילקיר-סיסטעם, וואָס אונזער נאַציאָנאַל-געפֿיהל איז געגען זיי.

וואָס שייך גוסטלאָפֿען, מוז מען צוגעבען, אַז ער צל״י האָט מיסברויכט מיט דעם אזיל-רעכט וואָס איז איצט דורך דעם מערדער, פֿון וועלכען ער איז געוואָרען אַ קרבן, פֿערלעצט געוואָרען.

דאָס אומבעגרייפֿליכע געדולד פֿון אונזער רעגירונג לגבי אַזאַ מערקווירדיגער ערשיינונג וואָס עס האָבען מיט זיך פֿאָרגעשטעלט די אָרגאַניזאַציעס, וואָס ער האָט געשאַפֿען און וועלכע האָבען פֿערטרעטען פּרינציפּען, וואָס זענען געשטאַנען אין אַ סתירה צו אונזערע איבערצייגונגען, איז איצט טראַגיש בעשטראָפֿט געוואָרען. אַ פֿאַר יהצייטיגע אויסשיקונג, וואָס וואָלט ענטשפּרעכט דעם געפֿיהל פֿון אונזער פֿאָלק, וואָלט אָפּגעראַטעוועט אַ מענשליך לעבען“.

געאָרג בערנהאַרד שרייבט אין „פּאַריזער טאַגעבלאַט“: פֿאַר אונז איז דאָס מענשליכע לעבען הייליג, און דעריבער פֿעראורטיילען מיר יעדען מאָרד — גלייכצייטיג צי צוליב פּאָליטישען אָדער צוליב וועלכע עס איז אנדערע סיבה. דעריבער איז פֿאַר אונז נאָר אַ בעוויז פֿון קאָנסעקווענץ אויך דעם דאָזיגען אַטענטאַט צו פֿעראורטיילען, דורך וועמען עס איז געמאַכט געוואָרען אַ סוף צום לעבען פֿון לייטער פֿון דער נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישער אָניסאַציע אין דער שווייץ.

די איינציגע, וואָס דאַרפֿען זיך אָבער נישט אויפֿרעגען איבער דער דאָזיגער טאַט זענען די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע מושלים אין דייטשלאַנד, ווייל זיי פֿערטרעטען דאָך פּראָגראַמאַטיש די געוואַלד-אַקטען אין זיי מוזען אפֿילו דאָס האַלטען פֿאַר נאַטירליך, אַז אויף די געוואַלד-אַקטען פֿון די אונטערדריקער שטעלען זייערע קרבנות אויך אַקעגען געוואַלד-אַקטען.

אין דער געשיכטע איז בעקאַנט, אַז אין די קעפּ פֿון די אָננעהמיגע פֿון שוצלאָזע מינדערהייטען, וואָס זענען בעראַבט פֿון זייערע רעכט איז ענטשטאַנען דער געדאַנק, אַז מען דאַרף פֿון די רעכטלאָזע נישט פֿאָדערען דאָס אין זייער גוטווילער זאָלען זיי נישט איבערטרעטען די גרעניצען פֿון רעכט. דער דאָזיגער אופֿן פֿון דענקען איז זיכער פֿאַלש. עס איז אָבער נישט ריכטיג ווען דער מעכטיגער, וואָס זיין מאַכט דאַרף איהם אייגענטליך פֿערפֿליכטען אָפּצוהיטען דאָס רעכט, נוצט אויס דאָס רעכט בכדי צו בעגעהן אומרעכט.

דעם פּאָליטישען מאָרד האָבען נישט די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען אויסגעטראַכט. אָבער זיי האָבען איהם אָהן סקרופּולען געמאַכט פֿאַר זייער פּאָליטישען וועמקצייג. אין די טויזענדער קען מען צעהלען זייערע קרבנות אין דייטשלאַנד, אָבער נישט קליין איז אויך אין אויסלאַנד די צאָהל פֿון זייגע פּאָליטישע הויפּט-פֿערברעכענס.

דעם פּראָפֿעסאָר לעסינג און אינזשעניער פֿאָר-...

מיט האָבען זיי ערמאָרדעט אין טשעכאָסלאָוואַקיי... דער רומענישער פּרעמיער איז געפֿאַלען פֿון קויל... וואָס זענען געגאָסען געוואָרען אין דייטשלאַנד. ... אַטענטאַט אויפֿן יוגאָ-סלאַווישען קעניג אַלעקסאַנדער ... בעת וועלכען עס איז אויך געפֿאַלען אַ קרבן ... פֿראַנצויזישער מיניסטער באַרטאַ, איז צוגעגרייט ... געוואָרען אין מינכען. דער עסטרייכישער פּרעמיער ... דאָלפֿוס איז געשטאָרבען פֿון די וואונדען וואָס ... האָט בעקומען פֿון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען ... ווען עס וואָלט נישט פֿריהצייטיג געלונגען צו ... וועגען די עפֿענטליכע מיינונג געגען רויב פֿון ... עמיגראַנטישען זשורנאַליסט בערטהאָלד יאַקאָב ... דער שווייץ וואָלט ער שוין דאָן לאַנג געהאַט ... ענדיגט זיין לעבען אין די אינקוויזיציע קאַמער ... פֿון דער געסטאַפּאָ.

אַז די דאָזיגע אַלע קרבנות פֿון די נאַציאָנאַל-... נאַל-סאָציאַליסטישע באַנדען זענען פֿאַקטיש ... קרבנות פֿון נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישען רעזשים ... דייטשלאַנד, האָט איצט די נאַצי-רעגירונג ... געגעבען דעם בעסטען בעוויז. זי האָט איהר ... יעלער פֿערטרעטער אין דער שווייץ פֿערוואָר... אין שייכות מיט׳ן אַטענטאַט אין דאַוואָס אַראָ... לאָזט אויף די בניינים ביז צו דער העלפֿט ... דייטשע פֿאָהן. דער שווייצאַרישער „נאַציאָ... ווילהעלם גוסטלאָף איז געווען אָפֿיציעל ... און-יעדענפֿאַלס אָפֿיציעל-נישט קיין דיפּלאָמ... שער פֿערטרעטער פֿון דריטען רייך. ער איז ... לויט די בעגריפֿען פֿון אַלע קולטור מלוכות ... איינפֿאַך אַ פּריוואַטע פּערזאָן. אין נאַצי-דייטשלאַנד ... זענען אָבער נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע פּאַרטיי ... מלוכה איינס נאָך מעהר. דער אויבערשטער „... רער“ אַליין האָט ערשט מיט אַ ... צייט צוריק ערקלערט: מיר די נאַציאָנאַל-סאָ... יאַליסטישע פּאַרטיי, רעגירען מיט דער מלוכה ...

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל-אַרצט פֿאַר הויט-, געשלעכט-... קראַנקהייטען און מענער-שוואַכ...
פּיעטריקאַווער 10. טעל. 145-21
נעהמט אָן פֿון 8 פֿריה ביז 2 מיטאָג און פֿון 5 ביז ...
זונטאָג פֿון 10—1 ביימאָג. אַלע אַרט אַנאַליזען ...
פֿאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען
אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל פֿאַר פֿרויען.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פֿון ציהן און יאַסלעס
Piotrkowska 164 tel. 114-20

פּוילישע רייזע-ביוראָ
„אָרביס“
אין לאָדז, פּעטריקאַווער 18
טעל. 249-33 און 249-40 „מעוואַ“.

אויספֿלוג
קיין ווין
דעם 27-טען פֿעברואַר — פּרייז 95 זל.
אויף 4 און 28 טעג.
איינשרייבונגען ביז׳ן 21/II 1936.
אינדיווידועלע הנחה-פּעסער
נאָך עסטרייך און טשעכאָסלאָוואַקיי.
אָנמעלדונגען: „Orbis“ פּעטריקאַווער 18
טעל. 249-40 און 249-33 (Mewa).

די לאַגע אין אַביסיניען

...פעקאַנט אַז נאָך אינמיטען דעצעמבער
...די אַביסיניער אָנגעהויבען אַרויסצוווייזען א
...אַקטיוויטעט אויפן צפון־פראָנט און אויפן
...פראָנט (אין דרום), און געצוואונגען
...זיך צוריקצוציהען פון א ריי דער־
...פּאָזיציעס.
...אויפן אַנאַרעגנער פראָנט האָט זיך אויפגע
...שהעלמיסמעסיג גיך. די איטאַליענער וואָס
...האָט דעהקריכט דעם ראיאָן פון סאָסאַ בע־
...סאָ בור און האָבען זיך בעוועגט אין דער
...פון האַראַר, זענען געצוואונגען געווען אָפּ־
...צו זייערע אויסגאַנגס פּאָזיציעס אין דער
...גאַראַהאַי און אואַל־אואַל, אויב די איטאַ
...אַפּטיילונגען וואָס האָבען זיך פון דעמאָלט
...דייסטריקט — לענגאויס דער גרעניץ פונם
...סאָמאַלי — ביז באַלומבאַל זענען געווען
...צוריקצוציהען זיך אין ראיאָן פון דאָמאָט.
...זעלבער צייט האָבען די אַרמעען פונם
...און פונם ראַס סעיום אָנגעהויבען א קאָמ־
...אָפענסיווע, אויפן צפון־פראָנט. נאָך עט־
...שלאַכטען, טיילווייז פון א פאַרטיזאַ־
...כאַראַקטער איז א טייל פון די איטאַליענישע
...אין די אַביסיניער געלונגען במעט אָפּ־
...דעם איטאַליענישען פראָנט ביי מאַקאַלע
...אַנטאַלאָ, די גאַנצע געגענט צו צפון און
...פון מאַקאַלע און דער ראיאָן פונם טייך
...געפינט זיך אין די הענט פון די אַביסי־
...איז דאָ געקומען צו פערביסענע שלאַכטען
...אייגענטליך געווען די ערשטע גרויסע
...זינט דעם אָנהויב פון דער מלחמה אין
...די קריגס בעריכטען פון ביידע צדדים
...מיטגעטיילט וועגען טויזענטער געהרגעטע, די
...רעכענען נישט די פערלוסטען וואָס עס
...ערנסט אַרטסגעבירטיגע אָפּטיילונגען, און פער
...נאָר ליסטעס פון די נעהרהגעטע איטאַ
...אָפיצירען און סאָלדאַטען, ווייל אַמערהרסטען
...די אַרטסגעבירטיגע, וואָס ווערען גע־
...שטען פייער, די אַביסינישע בעריכטען
...וועגען עטליכע טויזענד געפאַלענע אויף
...פון די איטאַליענער, און וועגען פיל פער־
...מאַטען, קוילענוואַרפערס און אַמוני־
...איטאַליענישער בעריכט גיט איבער וועגען
...פאַלענע אַביסיניער.
...זאָל נישט זיין, איז קלאָר, אַז די פערביסענע
...אין דער אומגעגענט פון מאַקאַלע האָבען
...ארויסען דערפאָלג די אַביסיניער, נישט
...איצט מעהר נישטאָ קיין רייד וועגען א
...איטאַליענישען פאַראויסמאַרש פון מאַ־
...דער ריכטונג אויף דעסי, (ווי ס׳האָט גע
...דער דער מאַרשאַל דע באָנאָ און שפּעטער
...אָנפיהרער פון דער איטאַליענישער אַר־
...באַדאָליאָ) נאָר פאַר די איטאַליענער
...שווערער זיך צו האַלטען אין מאַקאַלע
...איינציגע פערביגדונג וואָס איז זיי פערבלי
...הויפּט באַזע איז דער וועג וואָס פיהרט
...קיין אַדואַ און אַריגאַרט, דער ציל פון
...איז טאַקע אָפּצושניידען אויך דעם
...און אויב דאָס זאָל זיי געלונגען, וועט
...פון די איטאַליענער אויפן צפון פראָנט
...א האָפנונגסלאָזע. די אַקטיוויטעט פון
...ענער וואָס קומט איצט צום אויסדרוק
...דאָזיגען פראָנט האָט פאַר א ציל נישט
...ס׳איז נייעם אָנגריף, נאָר טאַקע נישט צו
...די דורכפיהרונג פון אָט דעם אַביסינישען
...פלאַן.
...האָט די איטאַליענישע אַרמעע אין דרום
...אָנגעהויבען אַנ׳אָנגריף אין א נייער ריכ־
...דער גענעראַל גראַציאַני דער אָנפיהרער
...איטאַליענישע כוחות אויפן דרום האָט גלייך
...פון דער וועלט וועגען א „גלענצענדיגען
...די איטאַליענער״.
...איטאַליענער האָבען דאָסמאָל אַריבערגעטראָ
...אָפּעראַציעס אויפן מערב אין דער געגענט
...אויף דער גרעניץ פונם איטאַליענישען
...אין דער ענגלישער קאָלאָניע קעניאַ, אין
...ראיאָן פליסען זיך צונויף דריי גרויסע
...גאַנאַלע, דאַראַי און דאַוואַ. די געגענט
...צוגענגליכער פאַר אַנ׳אַריינמאַרש, ווי די
...ווייס, וואו ס׳הייבען זיך גלייך אָן די אַ־
...און די וויסטע פּראָווינץ אָגאַדען.
...פון די דריי טייכען האָט אָבער אין גרוי־
...די ברעגען פון די טייכען, לענגאויס
...עס קומט אויס זיך צו בעוועגען, ווימ־
...געפינען איגזעקטען און זענען זעהר מאַלאַ־
...פאַר א „בליצשנעלען פאַראויסמאַרש״
...דאָזיגער אומשטאַנד נישט קיין גרויסע
...מעגליך אַז דער מאָראַלישער עפעקט פון
...בליצשנעלען פאַראויסמאַרש איז געווען דער
...(אויב נישט דער איינציגער ציל) פון דער
...אָנפירונג, ווען זי האָט אָנגעהויבען
...אין דער דאָזיגער געגענד, ווייל וועגען
...דורך דער דאָזיגער געגענט ביז אַדיס־
...צו ווייטער, און א 3־2 הונדערט קילאָ
...אויסגאַנגס פּונקט פון דער איטאַליעני
...הויבען זיך אָן די אַביסינישע באַרג־גע־
...די מלחמה ווערט אַזוי אומגעהייער
...די איטאַליענער. פאַגאַנדערציהען דעם
...א גרויסען מהלך אין דער דאָזיגער גע־
...די איטאַליענישע אָנפיהרונג אויך זיך נישט
...ערשטענס דערפאַר, וואָס ס׳וועט איהר
...נענוג קרעפטען אויף בעשיצען די גרעני
...סאָמאַלי (וואו די אַביסיניער האָבען שוין
...זיך אַריינצורייסען) און, צווייטענס,
...נישט לאָזען א לענגערע צייט די אוטאַר־
...סאָלדאַטען אין דער מאַלאַרישער געגענד.
...זיך אַז דער ציל פון די איטאַליענער

איז אויך געווען אוועקצומרייבען די אָפּטיילונגען
פונם ראַס דעסטאָ וואָס ווייטער פון דער געגענט פון
דאָלאָ. כדי זיך צו בעפרייען פון דער כסדרדיגער
בעדראָהונג פון סאָמאַלי, אָבער דער דאָזיגער בענרע־
ניצטער ציל בערעכטיגט נישט דעם גרויסען טאַראַר
ראַם וואָס איז געמאַכט געוואָרען פון די איטאַליע־
נישע בעריכטען אַרום דעם אָנגריף און דעם „גרוי־
סען זיג״, אין אָט דעם ראיאָן.

א פאַקט איז, אַז די אַרמעי פונם ראַס דעסטאָ
איז געווען געצוואונגען אונטערן דרוק פון די איטאַ
ליענער זיך בעדייטענדיג צוריקצוציהען, די איטאַ־
ליענער האָבען זיך כמעט אומגעשטערט בעוועגט
אין דריי קאָלאָנעס לענגאויס די דריי טייכען און האָ־
בען דעהרגרייכט איינם ראיאָן צווישען גאַנאַלע דאָ־
ריאַ און דאַוואַ דעם פונקט פילטו.

דעם 20טען יאַנואַר האָט א מעכאַניזירטע איטאַ
ליענישע אָפּטיילונג אפילו דערגרייכט און פערנומען
נעגעלי, וואָס געפינט זיך אַנ׳ערך 250 קילאָמעטער
פונם אַרויסגאַנגס פונקט פונם איטאַליענישען אָנ־
גריף.

אָבער שוין מיט א פּאָר טעג שפּעטער זענען די
איטאַליענער געצוואונגען געווען אָפּצוטרעטען צוריק
ביז פילטו. אויך די אַנדערע צוויי קאָלאָנעס האָבען
נישט איינגעהאַלטען די אַמווייטסטען אַרויסגערוקטע
פּאָזיציעס, און אין איצטיגען מאָמענט געפינען זיך
די איטאַליענער אויף אַלע דריי טייכען אויף א מהלך
פון 80 ביז 100 קילאָמעטער פון זייער אויסגאַנגס
פונקט.

דער איטאַליענישער ריקצוג און דאָס אָפּשטעלען
דעם ווייטערדיגען אָנגריף דערקלערט זיך פון איין
זייט דערמיט וואָס דער ראַס דעסטאָ בעקומט איצט
נייע פערשטאַרקונגען און די אַביסיניער האָבען אָנגע
הויבען שטעלען א ווידערשטאַנד דעם אָנגריף און
זיך גרייטען צו קאָנטר־אַטאַקעס פון דער צווייטער
זייט קומען אָן בעאומרוהיגענדע פאַר די איטאַליע־
נער ידיעות פונם אַנדערען פליגעל פונם דרום־פראָנט
דאָרט האָט פון האַראַר אַרויסמאַרשירט א גרויסע אַר
מעי פונם אַביסינישען גענעראַל נאַסיבו, וואָס בע־
וועגט זיך צו די איטאַליענישע פּאָזיציעס אין דער גע
געגנט פון גאַראַהאַי, אין דער דאָזיגער לאַגע איז פאַר
די איטאַליענער געוואָרען צו געפעהרליך זיך אַריינ־
צולאָזען צו טיף אין דער געגענט פונם טייך גאַנאַלע
דאָריאַ און צו בינדען דאָרט גרעסערע קרעפטען.

דער אַלגעמיינער סך־הכל פון די 2 אָנגריפען
פון דער לעצטער צייט — פונם אַביסינישען אין צפון
(און פריהער אין דער אַגאַדענער פּראָווינץ) און פונם
איטאַליענישען אין ראיאָן פון דאָלאָ — איז דער,
אַז די שוועריגקייטען פון די איטאַליענער זענען וויי־
טער געוואַלדיג גרויס און אַז א חוץ די שמאָלע גרע־
בניץ פּאַסען וואָס ס׳איז זיי געלונגען צו פערנעהמען
אין די ערשטע צוויי חדשים פון דער מלחמה וועלן זיי
קיין גרעסערע דערהפאָלגען ווייזט אויס, ביז צום אָנ־
הויב רעגען־פעריאָד (וואָס קאָן זיך אָנהויבען שוין
אין אַפּריל (זיך נישט דערשלאָגען.

די אַביסיניער האָבען ביז איצט נישט געהאַט גע
נוג כוחות צו פערטרייבען די איטאַליענער פון די
פּאָזיציעס, וועלכע זיי האָבען פערנומען אָהן קאַמף
נאָך אין די ערשטע וואָכען פון דער מלחמה, און
שפּעטער שטאַרק בעפעסטיגט. אויסגעבויט וועגען
א.א.וו. זיי האָבען אָבער אַרויסגעוויזען א גרויסע
פעהיגקייט נישט צו דערלאָזען צו א פערברייטערונג
פונם איטאַליענישער אָנגריף און האַלטען כסדר אונ־
טער בעדראָהונג די פונקטען וואָס די איטאַליענער
האָבען דעראָבערט, צווינגענדיג זיי צו האַלטען דאָרט
דעם גרעסטען טייל פון זייערע קרעפטען.

מ. ב.

דייטשע יודען אויפ׳ן פערטען יאָהר פון היטלער־רעזשים

(אַ בריף פון בערלין)

פון ב. סמאָלאַר

מיט דריי יאָהר צוריק, ווען היטלער איז געקומען
צו דער מאַכט, האָט ער אויף איינער פון זיינע עפענט
ליכע רעדעס געזאָגט:

— גיט מיר פיר יאָהר צייט און די גאַנצע פּראָ־
גראַם פון אונזער פּאַרטיי וועט דורכגעפיהרט ווערען,
און דייטשלאַנד וועט פולשטענדיג געהאָלפען ווע־
רען!..

אויב היטלער וועט ווירקליך אַדורכפירן אַלע פונק
טען פון זיין פּאַרטיי פּראָגראַם אין פערלויף פון פיער
יאָהר, קען מען שוין איצט — אויפן פערטען יאָהר
פון נאַצי רעזשים — בעצייטענס צווייפלען. עס
בלייבט אָבער נישט קיין צווייפעל אין דעם, אַז די
אַנטי־יודישע פונקטען פון דער נאַצי־פּראָגראַם —
זיי וועט ער זיכער דורכפיהרען.

די אַנטי יודישע פונקטען פון דער נאַצי פּראָגראַם
זענען שוין אייגענטליך לאַנג דורכגעפיהרט, די פּראָ
גראַם פון דער נאַצי פּאַרטיי זעהט פאָראויס אַז יודען
זאָלען אַרויסגעוואָרפען ווערען פון אַלע עפענטליכע
אַמטען. נו, האָט מען זיי שוין לאַנג פון די דאָזיגע
אַמטען אַרויסגעוואָרפען, די פּראָגראַם זעהט פאָר־
אויס אַז עס זאָלען נישט זיין קיין יודען אין דעם
קולטורעלען לעבען פון דייטשלאַנד, האָט מען שוין
די יודישע זשורנאַליסטען און אַרטיסטען לאַנג בע־
זייטיגט, די פּראָגראַם זאָגט אַז יודען קענען נישט
בלייבען קיין בירגער פון דעם דריטען רייך, האָט מען
דאָס בירגערשאַפט ביי זיי שוין איצט צוגענומען.

אַלעס וואָס די פּאַרטיי פּראָגראַם פאָדערט אין בע־
צוג צו יודען איז שוין אין דייטשלאַנד דורכגעפירט
געוואָרען.

אין מאַנכע הינזיכטען איז נאָך די געזעצגע־
בונג געגען יודען געגאַנגען פיל ווייטער ווי עס פאָ־
דערט דאָס פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי.

ס׳פּראָגראַם פון דער נאַצי־פּאַרטיי זאָגט נישט אַז
יודען מוזען אַרויסגעשטויסען ווערען פון זייערע ע־
קאָנאָמישע פּאָזיציעס, דאָס וואָס עס קומט אָבער
איצט פאָר אין דייטשלאַנד איז א גראַדועלע אַרויס־
שטויסונג פון יודען פון האַנדעל און אינדוסטריע.
די פּראָגראַם פון דער נאַצי פּאַרטיי זאָגט נישט אַז
מען דאַרף יודיש פערמעגען קאָנפיסקירען, אָבער
יעדער יוד אין דייטשלאַנד געהט איצט אַרום מיט
ציטער אַז פריהער אָדער שפּעטער און זיין געלד
אָהן זיין אייגענטום וועט ביי איהם צוגענומען ווע־
רען. די פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי זאָגט נישט אַז
מען דאַרף איינפיהרען פאַר יודען א געטאָ, אָבער יו־
דען אין דייטשלאַנד פיהרען איצט א פאַקטישען
געטאָ־לעבען ווייל קיין אַנדערעס קענען זיי נישט
פיהרען.

אַז דאָס איצטיגע פערטע יאָהר פון נאַצי־רעזשים
וועט ברענגען פאַר די דייטשע יודען די שווערסטע
עקאָנאָמישע קלעפּ, אין דעם צווייפלען נישט די יו־
דען אַהן אין דעם צווייפעלט אויך נישט קיינער פון
די אויסלענדישע גוט־אינפאָרמירטע בעאָבאַכטער
אין דייטשלאַנד.

עס איז פאַר אַלעמען קלאָר אַז אַזוי שנעל ווי די
אָלימפּיאַדע וועט אין דייטשלאַנד זיך ענדיגען —
אַרום ענדע אויגוסט, — אַזוי שנעל וועלען אַרויס־
קומען די אַנטי יודישע געזעצען אין האַנדעל, דע־
רויף ריכטעט מען, און דאָס ערוואַרטעט מען.

טאַקע דערפאַר האָט די נאַצי מאַכט איצט אָנגע
פאַנגען אוועקצונעהמען ביי יודען זייערע פּאַספּאָר־
טען און בפירוש פערבאָטען זיי אַרויסצופאָהרען פון
לאַנד. זיי ווילען איינפאַך נישט אַרויסלאָזען די יו־
דען איידער זיי נעהמען ביי זיי אוועק זייער אָפּגע־
שפּאָרטען קאַפּיטאַל.

דאָס יודישע קאַפּיטאַל אין דייטשלאַנד ווערט
איצט אָפּגעשאַצט דורך עקספּערטען אין איבער
פיער מיליאַרד מאַרק. דערפון זענען הונדערטער מי־
ליאָנען דאָס אייגענטום פון יודען, וועלכע זענען גאָר־
נישט קיין דייטשע בירגער, די דאָזיגע יודען זענען
אַהנטערגעוואָרפען אונטער די אַלגעמיינע געזעצען פון
דריטען רייך. זיי קענען זייער געלד פון דייטשלאַנד
נישט אַרויספיהרען.

די געזעצען וועלכע זענען ביז איצט אַרויס
געגעבען געוואָרען אין דייטשלאַנד געגען יודען, ווע־
רען אָנגעווענדעט געגען אויסלענדישע יודען באַגלייך
ווי געגען די דייטשע יודען. אפילו די טרויעריגע
נירענבערגער געזעצען ווערען אויך אָנגעווענדעט צו
יודען וואָס זענען גאָרנישט קיין דייטשע בירגער.
אַמעריקאַנער און ענגלישע יודען טאָרען נישט האַל־
טען אין בערלין קיין דייטשע דינסט מיידלעך בע־
גלייך מיט די דייטשע יודען. יודען וועלכע זענען
פּוילישע און עסטרייכישע בירגער ווערען אין דייטש־
לאַנד פעראורטיילט פאַר „ראַסען־שאַנדע״ פונקט ווי
זיי זאָלען זיין נישט קיין פרעמדע בירגער, נאָר בירגער
פון דריטען רייך.

דאָסזעלבע וועט זיין אויך מיט די ערוואַרטעטע
עקאָנאָמישע געזעצען געגען יודען. די דאָזיגע געזע
צען אַזוי שנעל ווי היטלער וועט זיי אויסשאַקלען פון
זיין אַרבעל וועלען זיי אָנריהרען אויסלענדישע יודען
אין דייטשלאַנד צוגלייך מיט דייטשע.

דערפאַר — און הויפּטזעכליך פאַר דער קאָנפיס־
קאַציע פון יודיש קאַפּיטאַל, — ציטערען איצט די
אויסלענדישע קאָנסולאַטען אין דייטשלאַנד. פאַראַן
אין דייטשלאַנד קאַרגע הונדערט טויזענד יודען וועל־
כע זענען אויסלענדישע בירגער. אַלע זענען זיי אייג
געוואָרצעלט אין האַנדעל. אַלע זענען געשעפטסלייט.
אַלע וועלען זיי פערלירען נישט בלויז זייערע געשעפ
טען נאָר זייער געלד, ווען די אַנטי יודישע עקאָנאָ־
מישע געזעצען וועלען אַרויסקומען...

— וואָס קאָנען אויסלענדישע קאָנסולאַטען אין
דייטשלאַנד טון צו בעשיצען דאָס פערמעגען פון זיי־
ערע יודישע בירגער ?

מאַנכע פון די דאָזיגע קאָנסולאַטען האָבען זיך
אָפיציעל געווענדעט צו דער דייטשער רעגירונג מיט
אָנפראַגען וועגען די רעכט פון זייערע יודישע ביר־
גער אין דייטשלאַנד. דער ענטפער פון דער דייטשער
רעגירונג איז געווען:

— אויסלענדישע יודען ווערען ביי אונז בעהאַנ
דעלט נישט בעסער און נישט ערגער ווי אונזערע
אייגענע יודען!..

נאָך אַזאַ ענטפער איז קלאָר געוואָרען אַז עפּעס
מוז בעצייטענס געטון ווערען צו פערזיכערען אַז די
הונדערטער מיליאָנען יודיש פערמעגען וואָס בעלאַנ
גען צו אויסלענדישע יודען — און דאָס מיינט צו
אויסלענדישע רעגירונגען — זאָלען נישט אַריינפאַ
לען אין דייטשע הענט ווען דער גרויסער פּראָצעס
פון אַרויסשטויסען יודען פון האַנדעל וועט זיך אָ־
פיציעל אָנפאַנגען אויף א ברייטען מאַסשטאַב.

א פּלאַן איז דערפאַר געשאַפען געוואָרען צווישען
איינציגע קאָנסולאַטען צו אָנפאַנגען א געמיינזאַמע
אַקציע פאַר דער פעלקער ליגע אַז דייטשלאַנד זאָל
זיין געצוואונגען צו צאָהלען שאָדען־ערזאַץ צו יענע
אויסלענדישע יודען וועמענס געשעפטען זי וועט אום
ברענגען.. וועגען דעם אַז דייטשלאַנד זאָל מוזען
ערלויבען פרעמדע יודען אַרויסצונעהמען זייער קאַ־
פּיטאַל פון דייטשלאַנד איז שוין אָפּגערעדט, דאָס
ווערט געהאַלטען פאַר א פערשטענדליכע זאַך צווי־
שען פיל דיפּלאָמאַטען וואָס זענען גרייט צו שטיצען
די דאָזיגע אַקציע.

אָבער דאָס וואָס איז קלאָר פאַר אַלע דיפּלאָמאַ־
טען פון אַנדערע רעגירונגען איז נישט אינגאַנצען
קלאָר פאַר די דיפּלאָמאַטען פון דער פּוילישער רעגי־
רונג אין דייטשלאַנד, גראָדע די פּוילישע דיפּלאָמאַ
טען — און פּוילען צעהלט א העלפט פון אַלע אויס־
לענדישע יודען אין דייטשלאַנד,— זענען ווייט נישט
געניינט אין אַזאַ געמיינזאַמער אַקציע זיך אָנצושלי
סען.

די שטעלונג פון פּוילען איז אָבער א הינדערניש
צו דער אַקטיווער שטעלונג וואָס אַנדערע דיפּלאָמאַ־
טען פּלאַנעווען איצט צו נעהמען אין פאַל אויב דאָס
פערמעגען פון זייערע בירגער אין דייטשלאַנד זאָל
שטעהן אין געפאַהר.

גיט מיר פיר יאָהר, און אונזער גאַנצע פּראָגראַם
וועט זיין פולשטענדיג דורכגעפיהרט! — האָט היט־
לער געזאָגט פונקט מיט דריי יאָהר צוריק. איצט,
אויפן פערטען יאָהר זעהט מען אַז די גאַנצע פּראָ־
גראַם וועט ער זיכער נישט דורכפיהרען, די אַנטי־יו־
דישע פונקטען פון דער דאָזיגער פּראָגראַם, זיי ווע־
לען אָבער דורכגעפיהרט ווערען נאָך מיט מעהר
שטרענגקייט ווי די פּראָגראַם פאָדערט.

פיהרער פון ענגלישע ליבעראַלען געגען לעגיסלאַטיוו־ראַט

דער בריף פון סער אַרקיבאַלד סינקלער אין „טיימס״

לאָנדאָן, (י. ט. א.) ווי יט״א האָט שוין
מיטגעטיילט, האָט דער פיהרער פון דער ליבע־
ראַלער פּאַרטיי, סער אַרקיבאַלד סינקלער פער־
עפענטליכט אין „טיימס״ אַנ׳אָפענעם בריף, אין
וועלכען ער זאָגט זיך אַרויס געגען דעם רעגירונגס־
פּראָיעקט צו שאַפען אין ארץ־ישראל א לעגיסלאַ־
טיוו־ראַט. סער אַרקיבאַלד סינקלער שרייבט אין
דעם בריף:

די רעגירונגס־פאָרשלאָגען צו שאַפען אין
ארץ־ישראל א לעגיסלאַטיוו־ראַט זענען אויפגענומען
געוואָרען אָהן ענטוזיאַזם דורך די אַראַבער, מיט
שרעק און עמפּערונג דורך די יודען און האָבען
גורם געווען שווערע זאָרג די יעניגע אין ענגלאַנד,
וואָס זענען פעראינטערעסירט אין דעם וואוילזיין פון
ארץ־ישראל. די דאָזיגע זאָרג איז אויסגעדריקט
און אויפגעקלערט געוואָרען, נישט פון יודישען
אָדער אַראַבישען, נאָר פון ריין ענגלישען שטאַנד־
פונקט. אין די וואָכיגע בריף, וועלכע זענען לעצ־
טענס געווען פערעפענטליכט אין „טיימס״ דורך
קאָל. וועדזשוואָוד און מר. עמערי. אויף דער
דאָזיגער קריטיק איז נישט געווען קיין ענטפער,
און איך בין מסופּק, צי עס קען זיין וועלכער־עס־
איז ממשות׳דיגער ענטפער.

די יעניגע, וואָס ווילען, אַז די צוקונפט פון
ארץ־ישראל זאָל געזיכערט ווערען דורך דער צוזאַ־
מענאַרבייט פון יודען און אַראַבער, די־יעניגע,
וועלכע שעצען זעהר הויך די בייטשטייערונגען פון
ביידע ראַסען פאַר׳ן וואויל פון דעם לאַנד און
די־יעניגע, וואָס שטרעבען, אַז די מאַנדאַט־
התחייבות׳ן פון גרויסבריטאַניען, זאָלען מיט דער
צייט אַריבערגעטראָגען ווערען אויף א וועלכער־
עס־איז פאָרם פון א געזעצגעבערישער קערפּער־
שאַפט — די מעגען מיט רעכט צווייפלען, צי די
איצטיגע פאָרשלאָגען זענען עלול צו ערפילען די
דאָזיגע צילען.

ענליכע פאָרשלאָגען זענען געמאַכט געוואָ־
רען אין 1923, מען האָט זיי אָבער געלאָזט אַ
א זייט, ווייל די אַראַבער האָבען זיי אָפּגעוואָרפען.
איצט זאָגען זיך די יודען אָפּ צוזאַמענצואַרבייטען.
עס איז דאָך קלאָר, אַז קיין שום פּראָיעקט פון
דעם מין קען נישט האָבען קיין ערפאָלג אָהן דער
צוזאַמענאַרבייט פון אַראַבער און יודען.

איבערנעמענדיג דעם מאַנדאַט, האָבען מיר
אויף זיך גענומען די התחייבות פאַר דער אויפ־
שטעלונג פון דער יודישער נאַציאָנאַל־היים און די
פליכט אָפּצוהיטען די בירגערליכע און רעליגיעזע
רעכט פון די איינוואוינער פון א״י. איבערגיבען
א טייל פון אונזער פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער
פערוואַלטונג פון לאַנד אויף א לעגיסלאַטיוו־ראַט,
וואָס זיין איינגעשטעלטע מעהרהייט מיטגלידער
וועט אַלץ טון כדי צו שטערען דער רעגירונג
אין דער שאַפונג פון דער יודישער נאַציאָנאַל־
היים, וואָלט בלויז געעפענט א פינסטערן וועג פאַר
ראַסען שטרייטען, וועלכע וועלען שטעלען אין
סכנה, אָדער לכל הפחות אָפּשלעפען די ערפילונג
פון דעם הויפּט־צוועק פון מאַנדאַט. אויב א טייל
פון אונזער פעראַנטוואָרטליכקייט אויפן יסוד פון
מאַנדאַט זאָל געטיילט ווערען מיט געוועהלטע
פאָרשטעהער פון דער א״י־בעפעלקערונג, איז
זיכער נישט קיין יושר. אַז אין דער פּראָיעקטיר־
טער קערפּערשאַפט זאָלען בעקומען א סטאַטוס־
מעסיגע מעהרהייט די יעניגע, וואָס וואַרפען אָפּ
דעם מאַנדאַט און פאָדערן זיין אָפּשאַפונג.

די בעשיינפערליכע סכנה פון א פאַלשען
שריט אין דעם קריטישען צוזאַמענהאַנג פער־
שטאַרקט די פאָדערונג פון א „רייפער בעטראַכ־
טונג״ פון דעם פּראָבלעם, פאַר וועלכער עס האָט
זיך איינגעשטעלט קאָל. וועדזשוואָוד, איידער די
דאָזיגע אונטריינדליכע פאָרשלאָגען ווערען דורכ־
געפיהר׳ט אין לעבען.

אַרבייט און געזאַנג

(פון לעבען אין ארץ־ישראל אין שפיגעל פון דער דאָרטיקער ליטעראַטור) — פון נ. י. גאָ...

אין ארץ־ישראל שרייבט מען אַצינד זעהר פיל וועגען אַרבייט, וועגען די אַלע, וועלכע בויען דאָס לאַנד אויף נייע יסודות. אַרבייט איז געוואָרען אַ נייע רעליגיע — „דת העבודה", און די דאָזיגע רעליגיע ווערט בעגלייט מיט פרייידיגען, בעזונדערן געזאַנג, מיט נייע לידער, מיט נייע ניגונים, געשאַפענע דורך די ארץ ישראל'דיגע פּאָעטען, צווישען וועלכע עס פאַרנעמט אַ גאָר בכבוד'יגען מזרח־אָרט דער העכסט טאַלאַנטפולער משורר אברהם שלאנסקי.

אברהם שלאנסקי איז אין דער יונגער העברעאישער פּאָעזיע אַ דערשיינונג, ווי אַ יעסענין, אַ אַ שטייגער — אין דער רוסישער, ווי אַ פּרץ מאַרקיש, אָדער א איזי כאַריק — אין דער סאָוועטיש־יודישער. שלאנסקי איז, ראשית־כל, טאַלאַנטפול. ער פאַרמאָגט אַ זעלטען רייכע ניואַנסען־פולע העברעאישע שפּראַך. ער שפּרודעלט אויך מיט בילדער, מיט אימאַזשען, מיט וואונדערליכע פאַרגלייכונגען, וועלכע זענען אַ סינטעז פון איצטיגער ארץ ישראל'דיג קאָנקרעטער ערדישקייט, און פון יודישען טראַדיציאָנעלען אַמאָל. שלאנסקי איז טיף־ביבליש און אולטראַ־מאָדערן אין איין און דער־זעלבער צייט. אַ חוץ דעם, איז ער דער מוזיקאַלישסטער דיכטער צווישען די ארץ־ישראל'דיגע יונגערע משוררים. אַ מבין אויף וואָרט און האָבען ווערסטוּ שטענדיג אַ געוואַלדיגען גענוס, לייענענדיג שלאנסקי'ס לידער־קאָמפּאָזיציעס, לידער סימפּאָניע. גאָר וואונדערלעך איז שלאנסקי הויפּטזעכליך, מיט זיין ברויזיגען טעמפּעראַמענט, מיט זיין איך־מענש — פילאָזאָפיע און מיט זיין זיניגען פּאַטאָס — בע־זינגענדיג דאָס קליינע היימלאַנד ארץ־ישראל, איהר בעזונדערן, מזרח'דיגען, פּייזאַזש דעם נייעם טיפּ יוד — דעם חלוץ — און דעם רעליגיעזען פּראָצעס אַרביים און געזאַנג — אָט דאָס איז דער קווינ־טעסענץ פון שלאנסקי'ס בעסטע לידער.

שלאנסקי פאַרמאָגט אַ סך פּעסימיזם אַ סך ספקות, אַ סך טרויער און פּיין. שלאנסקי האָט אין זיך עלעמענטען פון איוב און קהלת. שלאנסקי האָט אין זיך אַ סך כפירה און, אפילו, יאוש. איך וויל אָבער דאָ רעדען וועגען אַנ'אַנדער שלאנסקי'ן — וועגען שלאנסקי'ן דעם שיר־השירים־זינגער, וועגען שלאנסקי'ן דעם מונטערן, יוגענד־פולען, זוניגען אַרבייט־און שאַפונג־זינגער. אָט אין די־אָ לידער איז ער, דאַכט מיר, עכטער, אמת'דיגער און גאַנצער. אין די־אָ לידער זעהט מען דאָס נייע ארץ ישראל, דעם נייעם טיפּ יוד... יוד־מענש — וואָס ווערט דאָרט געשאַפען. אין די לי־דער פון עמק יזרעאל. פון גלבוע, פון „יפים הלי־לות בכנען"... ווען שלאנסקי נעמט זיך צו דער־אָ טעמע צושפּילט זיך זיין טאַלאַנט מיט אַלע פאַרבען פון אַ רעגענבויגען...

און שלאנסקי זינגט אַ געזאַנג צו זיין לאַנד. ער שילדערט איהר אויסזעהן, ער צייכענט העכסט קינסטלעריש איהרע פּייזאַזשען איהרע בערג און טאַלען, טייכען און מדבריות, פעלזען און גרינע פעלדער, זאַמדען און — הייזער אויף זיי. ער פאַר־כלינגט זיך מיט דער פרייד פון מיה, פון אַרבייט און ער בעט זיך ביי דער מאַמען: „טו מיך אָן, בשר'ע מאַמע, אַ יידען העמדעל — אַ פּראכט, און מיט'ן פרייהמאָרגען פיר מיך אַוועק צו דער אַ־בייט. מיין לאַנד איז איינגעוויקעלט אין ליכט, ווי אין אַ טלית. ס'שטעהען הייזער ווי תפילין. און ווי תפי־לין, און ווי תפילין־רצועות וויקלען זיך „כבישים", וואָס העגד האָבען אויסגעטראָטען"...

שלאנסקי בעזינגט די ערד. ער פּערזאָניפיצירט זי. ער מאַכט זי לעבעדיג און פאַרגלייכט זי מיט צענדליגער וואונדערליכע פאַרגלייכען. און אָט גע־פעלט איהם גאָר אַזאַ מין פאַרגלייך: „די ערד איז אַ ריזיגע פּיאַנע, מיט טויזענטער, טויזענטער קלאווי־שען, מיט צענדליגער טויזענטער געזאַנגען".. און ער, דער דיכטער, דער פּשוט'ער אַרבייטער — ווען ער שפּילט אויף דער דאָזיגער ערד־פּיאַנע מיט די פינגער פון זיינע נאַקעטע פיס, בעהעפטען זיך אַלע מעלאָדיעס אין איינס: איך!..

אָט דער דאָזיגער „איך־מענש" פאַרנעמט ביי שלאנסקי'ן אַ וויכטיגען אָרט. אין ארץ ישראל איז דער יוד געוואָרען תקיפ'ער, שטאָלצער, זיכערער, ביי זיך. ס'האָט זיך אין איהם דערוועקט דער מענש, דער „יוד". און ער פיהלט, דער נייער, יונגער שעפער, אַז אַלץ איז פאַר איהם און צוליב איהם. נישט נאָר די וואָך איז פאַר איהם, נאָר אויך דער שבת...

און ס'קומט אַ רעאַקציע קעגען דער אַלט־יו־דישער נזירות, פאַרנייגען דעם גוף און פאַרהייליגען די נשמה, אַ רעאַקציע קעגען דער עולם־הבא־פילאָ־זאָפיע. שלאנסקי זינגט אַ געזאַנג צום מענשענס קער־פּער, צום מענשענס רמ"ח איברים און שס"ה גידים. ער פאַרכלינגט זיך מיט דער פרייד פון ערדישע זאַכען, מיט דער פרייד פון אַלע דוממים, צמחים און לעבעדיגע. ער בעזינגט קיה און פאַרהייליגט דאָס קיעשע מיסט: „מיסט! מיסט! הייליגע מיסט!! אָט וועלען מיר אַנהויבען פולע הויפענס פון דיר! אָט וועלען מיר אויסשמירען אונזער לייב אין דיר! ביז ס'וועלען אַראָפּפאַלען שטערן פון יעדען צרעה, ביז זיי וועלען ווערען קליינע זריעה־קערנדלעך,

ביז מיר וועלען בעמיסטיגט ווערען און נעמען לייכטען — ווי די ערד".. שלאנסקי זינגט אַ לויב־געזאַנג צום לעבעדיגען פלייש און ביין,
„הדור נאה, רבונו של עולם,
הבשר החי שיצרת"...

און יודראַמאַל און נאָכאַמאָל בעזינגט שלאַנ־סקי — אין זיין בוך „בגלגל" — די גרויסע פרייד פון אַרבייט. דאָס אַקערען פעלדער, דאָס זייהען און זיידען. ער שלעפּט אַריין אין דער אַ־בייט די גאנצע נאַטור. גאָט אַליין ווערט ביי איהם אַ פאַרמער וועלכער שטעהט אין מיטען ברענענדיגען טאָג מיט דער יודעלע אין האַנד און לאָדענט אָן פורען מיט היי... שלאַנסקי וועט נישט מיד פון צו שרייען: „שמש; מים, אדמה" — זון, וואַסער, ערד... אָט די־אָ דריי ריזיגע נאַטור־עלעמענטען, וועלכע זע־נען דער „פאָן" פון'ם בענייטען יודישען לעבען אין ארץ־ישראל.

אָט דער דאָזיגער פרייד־געשריי שלאַנסקי'ס, די דאָזיגע אַרבייט־געזאַנגען קומען צום אויסדרוק נאָ דאָרטען, צווישען ד' חלוציאַנישע געצעלטען, אין „עמק", אין רונג פון די גלבוע—בערג. אויף די זוניגע שאָסייען, וועלכע אַרבייטענדיגע הענד האָ בי' פאַרלייגט: אין די קבוצות און קאָלאָניעס, וואו ס'שאַפט זיך אַ ניי קאָלעקטיוויסטיש לעבען, געבויט אויף פעסטע יסודות. קומט אָבער שלאַנסקי אין שטאָט, אין תל־אביב, אַ שטייגער, ווערט ער או־מעטיג געשטימט, ווערט ער פעסימיסטיש, אָפּט־מאָל — פאַרצווייפעלט. שלאַנסקי האָט פיינט די שטאָט, אפילו די ארץ־ישראל'דיגע. ער זעהט אין איהר אַ המשך פון גלות. די זעלבע גלות־טיפּען, דאָס זעלבע באַדענלאָזיגקייט, דעמזעלבען טרויער. אָט ווי ער זינגט וועגען תל־אביב: „אַ געגעצדיגער

בעהימעלטע, שפּע'דיג־בעפּרוכפערטע ... פעדלער פאַרבויגען אויף זיין פּעקל, אַ ... טרעגער אויפ'ן רוג גאַס. אַנ'אויטאָ שפּריצ... בלאָטע. אַ וועלאָסיפּעד. קינדער. אַנ'אַראַבער ... אַ מאַלפּע. קומט א צילפּאַס — דער טורעם ... „—רץ"! שרייט הויך אַ תימני. פאַרלאָזענע ... שטעלען אין אַלע פיר ווינקלען: „גאַזאָו"! ... אויף טעג ,ליידיגע, אַרבייטסלאָזע. מיד ... און כמעט הונגעריג. איכ'ל צוגעהן צו מיין ... פון דאָרטען — אין פּאָסט. פון דאָרטען ... מיינער! האָב רחמנות אויף דיין קינד, ... זיך ביים אויסגליטשען..."

אָט אַזוי זעהט שלאַנסקי תל־אביב, ... בלאָנקעט אַרום פּאַראייגזאַמט, לאַנגווייליג ... איהרע קאַפּעען און נאַכט־לאָקאַלען, טר... אויף טריט און שריט מיט אַרבייטסלאָזע ... אויף די מידקייט וואָס אין אַלעמענס ... — וויל פון איהר אַנטלויפען, אַנטלויפען ... צו דער בראשית'דיגער ערד, צו די ה... געצעלטען אין וועלכע ס'איז נאָך אָפט ... קאַלט און אָסיענדיג, אָבער וועלכע ווי... לעבענס־פרייד, מיט געזאַנג פון אַרבייט ... גלויבען אין אַ זוניגען מאָרגען... וויל: ... איז דער לעצטער אויסזוכג קיין „וויי... מעהר נישטאָ. ווייטער הויערט און ... זאַמדיגער מדבר, דער שומער, דער ... דאָ, אויף דער פעלזיג־שטייניגער ערד ... די בעגייאונג, דער נייער בראשית — ... ביים און געזאַנג. אָט־אָ־דאָס איז ד... פון שלאַנסקי'ס גלויביגע, פריידפולע ליד... כע זענען שטאַרק בעליבט ביי דער ארץ... גער יוגענד און וועלכע ווערען געזונגען ... געצעלטען פון די קבוצות און אויף ...

די ענטוויקלונג פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד ביראָ־בידזשאַן

די דעלעגאַציע פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד, וואָס איז געקומען אויפ'ן געזערד־פּלענום איז אויפגענומען געוואָרען ביים פאָרזיצער פון'ם צענטראַלען קאָמערד טשוצקאַיעוו, און דעם גע־הילף פאָרזיצער טראָצקי.

די דעלעגאַטען געפּען, האָזענפוס, רימסקי און ראָזענבערג — אַלטע איבער־וואַנדערער, וואָס זענען געקומען קיין ביראָ־בידזשאַן פון זיים־וסלאַנד, און אוקראַינע אין יאָהר 1928, האָבען דערציילט אויס־פיהרליך וועגען די ערשטע שוועריגקייטען, וועלכע ס'איז זיי אויסגעקומען אויסצושטיי ביים אָנהויבען בויען די יודישע אויטאָנאָמע געגענד.

— אָבער פאַר די לעצטע יאָהרען — האָבען צוגעגעבען די בירא־בידזשאַנצעס — האָט זיך די לאַגע ראַדיקאַל געענדערט. מיר פילען אויף יעדען טראָט, מיר זעהען עס טאָג־טעגליך מיט אונזערע אויגען ווי אַזוי „לעבען איז געוואָרען בעסער, לע־בען איז געוואָרען פריילעכער".

די דעלעגאַטען האָבען עס אילוסטרירט מיט פאַרשידענע לעבעדיגע פאַקטען פון זייער אַרבייט און שטייגער.

די יונגסטע דעלעגאַטקע הערשפעלד, וועלכע איז געקומען קיין ביראָ־בידזשאַן אין יאָהר 1932 האָט דערציילט, ווי אַזוי איהר סטאַכאַנאָוו'שע ברי־גאַדע פילט איצט אויס די נאָרמע אויף 300 פּראָ־צענט און מעהר.

די סטאַכאַנאָווצעס פון דער יודישער אויטאָנאָ־מער געגענד האָבען בעטאָנט, אַז מען דאַרף פון איצט אָן אָפּגעבען מעהר אויפמערקזאַמקייט דער בויאונג פון הייזער און קולטור־אַנשטאַלטען, ס'איז אויך נויטיג צו עפענען א גרויסען אוניווערסאַלען מאַגאַזין, ברויט־זאַוואָד א.אז.וו.

דער ערשטער ענטפערט טראָצקי, וועלכער ווייזט אָן, אַז אין דער בויאונג פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד בעמערקט זיך פאַר'ן לעצטען יאָהר אַ בעדייטענדער אויפשוואונג. מען האָט אָנ־געהויבען צו אַרבייטען מיט סטאַכאַנאָוו'שע טעמפּען. איצט שטייט אַנ'אויפגאַבע פאַר די קאָמערד־אָרגאַ־נען און געזערד־אָרגאַניזאַציעס איבערבויען זייער אַרבייט אין הסכם מיט די סטאַכאַנאָוו'שע טעמפּען און מעטאָדען, וואָס ווערען איינגעפירגערט אין דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד.

טשוצקאַיעוו ווייזט אָן, אַז די ראַטען־רעגירונג בעציהט זיך מיט גרויס אינטערעס צו דער בויאונג פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד. אויב פאַר־אַיאָהרען האָט מען אויסגעטיילט אין אַלגעמיין

אויף דער ווירטשאַפטליכער און קולטורעלער בויאונג פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד 40 מיליאָן רובל, גיט מען שוין היי־יאָהר ... מיליאָן רובל. דאָס לייגט גלייכצייטיג אַ ... גרויסע פאַראַנטוואָרטליכקייט אויף די אַלע ... ניזאַציעס, וואָס פאַרנעמען זיך מיט דער ... וויקלונג פון דער יודישער אויטאָנאָמער ... אויך אין דער ערשטער רייה אויף די אַרבייטס־... קאָלווירטניקעס פון דער געגענד גופא.

— די אויפגאַבע בעשטייט איצט — זאָגט ... קאַיעוו, אין פונאַנדערוויקלען די סטאַכאַנאָוו'שע בעוועגונג אין דער יודישער אויטאָנאָמער ... אין דער ברייט און דער טיף, אַזוי, אַז די ... זאָל אויספילען די וויכטיגע אויפגאַבען, וואָס שטעהען איהר פאַר היי־יאָהר.

— מיר זענען זיכער — שטרייכט ... טשוצקאַיעוו — אַז א דאנק דער סטאַכאַנאָוו'שער בעוועגונג וועט די יודישע אויטאָנאָמע געגענד ... אויסוואַקסען.

דאָס אַלץ ווענדט זיך נאָר פון ד... בויער פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד ... אייער ענערגיע, פון אייער סטאַכאַנאָוו'שער ...

די מאַמע האָט געהאַט אַ טעות

(סקיצע) פון ליאַליאַ קויפמאַן

נעלי, אַ פאַרפלאַמטע, מיט גלאַנצענדיגע אוי־גען, איז אַריינגעלאָפען אין קיך, וואו איהר מוטער איז געשטאַנען ביי אַ טיש און געהאַקט פיש אויף שבת.

— מאַמאַ! יודער ער!...

פרוי מירקין, נעלי'ס מוטער, האָט צושראָקען אַ קוק געטון אויף דער טאָכטער:

— יודער ער?

— יודער! ווי־נאָר איך בין אַרויסגעגאַנגען, איז ער באַלד אויסגעוואַקסען, אָט דער אויסוואורף...

— וואָס האָט ער דיר היינט געזאָגט? — האָט די מוטער געפרעגט, אַראָפּנעהמענדיג פון דעם האַק־מעסער שטיקער גאָפּ לעכין.

— היינט... היינט האָט ער געוואָלט אַרומ־נעהמען מיך...

דאָ האָט פרוי מירקין אַ פאַך געטון מיט'ן האַק־מעסער, אַזוי ווי זי וואָלט עמיצען געסטראַשעט:

— אַזאַ אויסוואורף! נו, דאָס איז שוין אַבי־סעל צופיל! וואָס־זשע האָסטו געטון?

— איך האָב איהם געגעבען איבער דער האַנד, האָט ער זיך אַ קוש געטון די האַנד...

די מוטער האָט שאַרף אַ קוק געטון אויף דער טאָכטער. די חנ'עוודיגע, אַכצען־יעהריגע נעלי איז געווען בעזונדערס שעהן אין יענעם מאָמענט. עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער פריה־מאָרגען אַליין האָט געאָטעמט ביי איהר אויף דער ברוסט, אַרויס־געשטראַלט מיט זונען־גאָלד פון איהרע קלאָרע אויגען און בעגאָסען מיט זאַפטיגען פורפור די פרישע, אומשולדיג־מיידעלשע ליפּען.

„זי ווערט אַ שעהנע!" — האָט די מוטער אַ קלער געטון. „שוין צייט זי זאָל האָבען אַ חתן. האָט זיך גאָר אָנגעטשעפּעט עפּעס אַנ'אויסוואורף..."

„אויסוואורף" האָבען די מוטער און די טאָכ־טער גערופען דעם יונגען סטודענט, פון דער שכנ'י־שער וואוינונג.

ווען נעלי האָט דאָס ערשטע מאָל דערצעהלט דער מוטער, אַז עפּעס אַ יונגערמאַן פאַרפאָלגט זי, האָט זיך די פרוי מירקין מורא'דיג צובייזערט און האָט איהם אָנגערופען: „אויסוואורף".

— אָט אַזוי בעקענט מען זיך מיט מיידלעך? געדאַרפט אַריינקומען אין שטוב און בעקענען זיך מיט אונז, ווי אַ לייט'שער מענש, געהן מיט'ן גליי־כען וועג...

דער „אויסוואורף" האָט אָבער, קענטיג, נישט געהאַלטען פון „גלייכע וועגען". ער האָט געכאַפּט נעלי'ן אויף די טרעפּ, ער האָט געשאָסטען אויף איהר מיט קאָמפּלימענטען, אַזוי אַז זי איז צוטומעלט געוואָרען און האָט נישט געוואוסט וואָס צו זאָגען.

— איז זי שטאַרק רויט געוואָרען און איז געלאָפען צו דער מוטער בעקלאָגען זיך אויף איהם...

„נו, אַז זיין חוצפה איז שוין דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז ער קריכט שוין מיט די הענד זי אַרומצו־נעהמען, דאַרף מען מאַכען אַ סוף צו דעם!" — אַזוי האָט ביי זיך אין האַרצען בעשלאָסען נעלי'ס מוטער און זי האָט זיך געגעבען דאָס וואָרט אַריינ־צוגעהן צו די שכנים און בעקלאָגען זיך, פּשוט פאָדערען, אַז מען זאָל איהם אָפּזאָגען פון דעם צימער...

— נו, געה, איך וועל זיך שוין אַ נעהם טון צו איהם! — האָט געזאָגט נעלי'ס מוטער און, נעהמענדיג זיך צוריק צו די פיש, האָט זי האַסטיג גענומען קלאַפּען מיט דעם האַק־מעסער.

אַנטוענדיג זיך אינדערפריה, האָט נעלי גע־טראַכט בלויז וועגען איין זאַך וועגען אָט דעם „אויסוואורף".

ניין, אַזאַ פרעכהייט! ווען זי וואָלט זיך נעכ־טען נישט געווען אַרויסרייסען פון זיינע הענד, וואָלט ער איהר דאָך זיכער געווען אַ קוש געטון...

וואוהין, למשל, וואָלט ער איהר געקאָנט אַ קוש טון?

און נעלי פאַרמאַכט די אויגען און שטעלט זיך פאָר זיך אַליין אין די אָרעמס פון אָט דעם אויסוואורף...

אַ פאַרפלאַמטע, מיט פאַרמאַכטע אויגען, האָט נעלי אין גדאַנק עמיצען אָפּגעשטויסען מיט ביידע הענד און האָט געמורמעלט, ווי זי וואָלט געמאַכט רעפּעטיציע:

— אַוועק! וואַגט נישט!..

ביז זי האָט זיך אַ כאַפּ געטון און אַ קוק גע־געבען אויפ'ן זייגער — צייט צו געהן. אַ גע־שריי געטון צו דער מוטער: „גוט מאָרגען", האָט זי געעפענט די פראָנט־טיר. ווי דורך אַ כישוף, האָט זיך אין דעם זעלבען אויגענבליק אַ עפען גע־טון די טיר קעגענאיבער און אַ הויכער בחור מיט לאַכענדיגע ,שעהנע אויגען הינטער די ברילען, האָט זיך בעוויזען פאַר נעלי'ן.

— איהר האָט היינט פאַרשפּעטיגט אויף צוויי מינוטען — האָט ער אַ זאָג געטון און האָט געמאַכט אַ טריט צו נעלי'ן.

נעלי האָט זיך געשיקט אַרויסגעגליטשט. אַרונ־טערגעלאָפען פון די טרעפּ. אַז זי איז שוין געווען כמעט אויף די לעצטע טרעפּלעך, האָט זי פּלוצלינג דערפיהלט אויף איהר טאַליע אַ שמאַיקע האַנד. ווי אונטער־געבענדיג עמיצענס זיך בעפעהל, האָט נעלי פאַרוואָרפען דעם קאָפּ אַהינטער...

אין צוויי טעג אַרום האָט איהר מוטער, אַ שטאַרק צופרידענע איהר מיטגעטיילט, אַז ער איז שוין דאָרט נישטאָ מעהר, דאַנקען גאָט! נעלי קאָן איצט רואיג געהן, וואוהין זי וויל. קיינער וועט זי נישט טשעפּען...

נעלי האָט דערפיהלט, ווי דער דיל האָט זיך פּלוצלינג גענומען וואַקלען אונטער איהרע פיס.

זי איז אַרויסגעלאָפען אויף די טרעפּ און האָט גלייך דערפיהלט, אַז ער איז נישטאָ און אַז די טרעפּ זענען פוסט... אַז דאָס גאַנצע הויז איז פוסט... אַז די גאַנצע וועלט איז מיטאַמאָל געוואָרען פוסט און וויסט...

ער איז אַוועקגעפאָהרען... די מוטער האָט זיך בעקלאָגט אויף איהם... איבער איהר!...

קיינמאָל וועט זי שוין מעהר נישט זעהן אָט די לאַכענדיגע אויגען הינטער ברילען! קיינמאָל וועט שוין קיינער זי מעהר נישט קושען אין די ליפּען!...

דעם גאַנצען טאָג איז נעלי אַרומגעגאַנגען מיט אַזאַ געפיהל, גלייך ווי מען וואָלט ביי איהר אַרויסגעריסען דאָס האַרץ, און פאַרנאַכט... זי זיך שוין מעהר נישט געקאָנט איינהאַלטען ... סע פון שאַנד, מיט אַרונגעלאָזטע אויגען ... אָנגעקלונגען צו דער שכנה, צי ווייסט ... וואוהין ס'איז איבערגעפאָרן איהר סובלאָקאַטאָר...

— ווער? אָט דער אויסוואורף? און ... דאַרפסט איהר עס וויסען? — האָט זיך די ... שטאַרק געוואונדערט.

— איך... ער האָט גענומען ביי ... בוך און... פאַרגעסען אָפּצוגעבען...

— טאַקע? און מיר האָט ער פאַר... בעצאַהלען פאַר אַ וואָך רענט... זון ... אין פעלד...

אַ גאַנצע נאַכט איז נישט געשלאָפען ... זי האָט נישט געוואוסט, וואָס זי זאָל ... פינט מען איהם, ווי אַזוי זאָגט מען איהם ... אַז ער... אַז די מוטער פאַרשטעהט ... אַז... נו, יאָ, וואָס זאָגט מען איהם?

צומאָרגענס, מיט בלאָהע רינגען ... אויגען, אַנ'אויסגעבלייכטע, אַ נישט ... הוילע־פּידזשאַמע (ווייל אַנטון זיך האָט ... נישט געוואָלט: זי האָט שוין נישט ... געהן!), האָט זיך נעלי, ווי אַ שאָטען, אַרומ... איבער די צימערן, פיהלענדיג, אַז מען ... איהר צוגענומען די זון פון איהר טאָג ... האָט זי נישט פאַרשטאַנען: וואָס טוט ... איהר...

און גראַד אין יענעם אויגענבליק ... מוטער האָט צו איהר אַ געשריי געטון ... קיך: „געה עסען, איך האָב דיר געמאַכט ... צום פרישטיק" — גראַד אין דעם זעלבען ... בליק האָט אָנגעקלונגען דער בריף־טרעגער ... לאַנגט נעלי'ן אַ בריף.

דער „אויסוואורף" האָט איהר גע... ער איז איבערגעפאָהרען טאַקע נישט ווייט ... צען איבער דריי הייזער, אַז היינט צוויי ... וואַרט ער אויף נעלי'ן...

נעלי האָט מיט הייסע אויגען געלייענט ... בריף יעדען בוכשטאַב בעזונדער. און ... פון דער קוך האָט צו איהר געשריגען ... איז גוט צו עסען נאָר פרישערהייט ... זענען נאָר־וואָס פון דער פאַטעלניצע...

טויט־שטראף פאר זיין א יוד

די ערשטע רייה פערפאלגונגען אין שפאניען

עס איז יודען גוט בעקאנט די געשיכטע פון דער אינקוויזיציע און פון דעם גירוש אין שפאניען. אבער דאס איז מאדערנע געשיכטע פון 15־טען יאהרהונדערט. ס'איז זינט דעמאלט בלויז דא 450 ביז 500 יאהר, און אזא פעריאד איז נישט גאר לאנג פון היסטארישען שטאנדפונקט. איצט וויל איך אבער דערציילען פון פיל עלטערע פערפאלגונגען געגען יודען אין שפאניען. עס איז היינט פאסיגע געלעגענהייט דערצו, ווייל מיט 1254 יאהר צוריק האט מען פערבאטען דאס יודענטום אין שפאניען, און מען האט בעשטימט טויט־שטראף פאר זיין א יוד. דאס איז געשעהן דעם 1־טען פעב־רואר 682.

יודען האבען זיך געפונען אין שפאניען נאך פון זייער אלטע צייטען. עס איז זאגאר פאראן א לעגענ־דע, אז דער שאצמייסטער פון שלמה המלך, אדונירם איז דארט געשטארבען. א צווייטע לעגענדע איז פאר־האן, אז אין טאלעדא, א שטאט פון שפאניען, האט מען שוין געפונען א יודישע קהלה בעת מען האט געמשפט יעזוס'ען אין ירושלים, און אז די יודען פון טאלעדא האבען געשיקט א בריף, אין וועלכען זיי האבען געבעטען דאס מען זאל איהם נישט קרייצי־גען, די דאזיגע לעגענדעס ווערען אפילו נישט גע־גלויבט. ווייל אדונירם שטעהט בפירוש אין מלא־כים א', אז ער איז פערשטארבען געווארען אין ארץ ישראל ביים קאלעקטירען שטייערן; און פון א בריף וועגען יעזוס'עס קרייציגונג איז נישטא קיין שום זכר. אבער דאך איז זיכער, אז יעזוס'עס אפאס־טעל פאול איז געווען אין שפאניען, און ער האט דארט פארגעלעגט די יודען די נייע לעהרע, און דאס מיינט, אז עס זענען דארט געווען יודען נאך פון אנפאנג פון דער קריסטליכער ערא. עס איז אויך פעסטגעשטעלט, אז די רוימישע קייזערס וועספאס־יאנוס און האדריאנוס האבען געשיקט קיין שפא־ניען יודישע געפאנגענע. מען האט געפונען אלטע מצבות, וואס בעשטעטיגען, אז עס זענען שוין געווען יודען אין יענער צייט אין שפאניען, און מען האט אויך געפונען אן אלטע מצבה פון א יודיש מיידעל, מיט אן אויפשריפט אין לאטייניש, וואס דאר־טירט פון דריטען יאהרהונדערט.

אין יענער צייט, בעת דאס ערשטע בעזעצען זיך פון יודען אין שפאניען האט אין יענעם לאנד גע־הערשט א עלעמענט, וואס האט געהייסען אריער מערב־גאטען, זיי זענען געווען א מין קריסטען, נאר זיי האבען זיך פערהאלטען טאלעראנט צו יודען, און זיי געלאזט זיך בעשעפטיגען מיט האנדעל און אגריקולטור פונקט ווי די אנדערע מענשען פון לאנד. עס זענען זאגאר דא שפורען, וואס בעווייזען אז מען האט יודען בעשטימט אלס ריכטער.

די ערשטע צרה פאר יודען, וואס איז פערצייכ־נעט אין שפאניען איז געקומען פון דעם קאנסיל פון עלווירא אין די יאהרען 303 און 304 פון דער קריסטליכער צייטרעכענונג. דער דאזיגער קאנסיל, וועלכער איז בעשטאנען פון 19 בישאפס און 24 עלטערע גייסטליכע פון פערשידענע שפאנישע שטעט ווי קארדאווא, סעוויל, טאלעדא, סאראגאסא און מערידע, אין וועלכע עס האבען געוואוינט יודען, האט בעשלאסען, אז ס'איז פערבאטען פאר קריסטען צו וואוינען צוזאמען מיט יודען, אדער צו עסען צו־זאמען מיט זיי. דער דאזיגער קאנסיל האט אויך פערבאטען, דאס מען זאל זאגען א געבעט (ביי יו־דען הייסט עס מאכען א ברכה) אויף פראדוקטען פון יודישע פעלדער. מען האט ערקלערט, אז א געבעט אויף אזעלכע פראדוקטען איז פרוכטלאז און ווערט פערלוירען. אט די דאזיגע פערבאטען, וואס האבען אפגעזונדערט די יודען פון דער איבריגער בעפעלקערונג אין שפאניען, האבען עקזיסטירט א לאנגע צייט, גאנצע יאהרהונדערטער.

נאך ערגער איז געווארען די לאגע פון די יודען אונטער דעם שפאנישען קעניג רעקארעד אין די יאה־רען 586—589. דער דאזיגער קעניג האט פערלאזען די אריער מערב־גאטען און איז איבערגעגאנגען צום קאטאליציזם, דאס הייסט ער האט אויפגעגעבען די מעסיגערע קריסטליכע לעהרע און האט אנגענומען א שטרענגערען, א פאנאטישערען קריסטענטום. דאס האט גורם געווען, אז ער איז געווארען נאך ווייניגער טאלעראנט צו יודען, ווי זיינע פארגייער. צווישען אנדערן האט ער פערבאטען יודען צו האבען קריסט־ליכע שקלאפען און צו פערקעהרען מיט קריסטליכע פרויען. צוערשט האבען די אריער מערב־גאטען זיך געפיהלט געטראפען פון קעניגס ענדערן זיין רעליגיע. זיי זענען זאגאר אויך פערפאלגט געווארען און פאל־גליך האבען זיי זיך ווידער דערנעהנטערט צו די יו־דען (ווי למשל, איצט די קאטאליקען אין דייטש־לאנד). אבערנאכדעם האבען די אריער מערב־גאטען אנגעהויבען אריבערצוגעהן צום קאטאליציזם, און פאלגליך זענען די יודען ווידער געבליבען אליין אלס ציל פון פערפאלגונגען. דער שפעטערער קעניג סי־סעבוט האט נאך שטרענגער דורכגעפיהרט די גע־זעצען געגען יודען, ער האט ארויסגעגעבען א בע־פעהל, אז די יודען מוזען פריילאזען אלע זייערע קריסטליכע שקלאפען, און זיי טארען מעהר נישט האבען קיין קריסטליכע שקלאפען (כאטש דאס איז געווען ערלויבט צו קריסטען גופא), און אויב יו־דען וועלען נישט היטען דעם בעפעהל זאל מען ביי זיי צונעהמען זייערע גיטער. נאכדעם האט ער ארויס־געגעבען א בעפעהל, אז די יודען זאלען זיך שמד'ן, אדער זיי זאלען פערלאזען זיין קעניגרייך. פיל יו־דען זענען דעמאלט אנטלאפען פון שפאניען, אבער די מייסטע פון זיי, 90 טויזענד אין צאהל, האבען זיך גע'שמד'ט און אנגענומען דאס קריסטענטום. דאס אלץ איז געשעהן אין יאהרען פון 612 ביז 620.

נאך דעם טויט פון קעניג סיסעבוט, אונטער דעם קעניג סווינטהילא האט די לאגע זיך געביטען צום בעסערן, ס'איז ווידער ענטשטאנען א פעריא־דע פון רעליגיעזער טאלעראנץ, געשמדטע יודען הא־בען זיך צוריקגעקעהרט אפען צום יודענטום, און אנ־טלאפענע יודען האבען זיך צוריקגעקעהרט אין לאנד אריין, אבער דער פעריאד האט נישט לאנג גע־דויערט, נאך דעם טאלעראנטען קעניג סווינטהילא איז ווידער געקומען צו דער מאכט א רשע, סיסע־נאדי, וועלכער איז בלויז געווען א שפילצייג פון די גלחים, דורך דער ווירקונג פון פירטען טאלעדא קאנסיל פון בישאפען און גלחים האט ער ארויסגע־געבען א בעפעהל אז די קינדער פון משומדים זאל מען צונעהמען פון זייערע עלטערן, און מען זאל זיי אוועקגעבען צו ריכטיגע קריסטען, אדער אין קירכעס, דאס מען זאל זיי ערציהען אלס עכטע קריסטען, אויך האט ער בעפוילען דאס מען זאל די יודען וועלכע זענען נאך יודען שמדען מיט געוואלד און אויב מען וועט נאך געפינען איינעם וועלכער היט די יודישע צערעמאניעס זאל מען איהם אוועק געבען פאר א שקלאף, אט די בעפעהלען זענען אר־רויסגעגעבען געווארען אין 633. אבער טראץ דעם וואס די יודען האבען זיך געמוזט שמדען זענען זיי אין געהיים געווען יודען.

נאכהער איז אפער געקומען נאך אן ערגערער קע־ניג טשינטילא, ער האט צונויפגערופען דעם קאנ־סיל פון טאלעדא, וועלכער האט נישט נאר בעשטע־טיגט אויפסניי אלע פריהערדיגע בעפעהלען געגען יודען, נאר האט אויך ארויסגעגעבען א נייעם בע־פעהל, אז קיין יוד זאל נישט בלייבען אין לאנד, און אז יעדער קעניג וואס וועט פון דעם דאטום ווייטער קומען צום טראן, זאל מוזען שווערען אז ער וועט האנדלען מיט דער גרעסטער שטרענגקייט געגען די געשמדטע יודען, וועלכע וועלען פערבארגען הי־טען וועלכע ס'איז יודישע צערעמאניע אדער מנהג, אבער אפילו טראץ די דאזיגע שוין גאר שטרענגע בעפעהלען האבען יודען אין געהיים געהיט יודיש־קייט און אפילו די מערב־גאטישע באראנען האבען געזוכט זיי צו בעשיצען געגען די אכזריות פון דעם פאנאטישען קעניג טשינטילא.

די געשיכטע דעמאלט, ווי שטענדיג, איז געטאנ־צען ריקווערטס און פארווערטס. נאכן טויט פון טשינ־טילא איז געווארען קעניג טשינדאסווינד, וועלכער איז גראד געווען א געגנער פון די קאטוילישע פאנאטישע גלחים. ער איז שוין געווען א טאלעראנטער קעניג, און אין דער צייט פון זיין הערשאפט פון 642 ביז 652 האבען די געשמדטע יודען פון שפאניען זיך צוריקגעקעהרט צום יודענ־טום. אבער לײדער נאכהער ווען טשינדאסווינדס זוהן רעסעסווינד איז געווארען קעניג איז ווידער געווארען שלעכט, און טאקע גאר שלעכט, ער האט געזוכט צו געווינען די אנטערשטיצונג פון די גלחים און ער האט דערפאר ווידער ארויסגעגעבען א בע־פעהל אז קיינער טאר נישט זיין קיין יוד, און פאר היטען יודישקייט אין געהיים זאל מען אפשניידען דעם קאפ, פערברענען אדער פערשטייניגען אויף טויט. דער דאזיגער בעפעהל איז ארויסגעגעבען געווארען אין 653. די יודען האבען זיך ווידער געמוזט שמד'־ען. און זיי האבען געמוזט עפענטליך פערשפרעכען צו היטען דאס קריסטענטום איינגעשלאסען אז זיי וועלען עסען חזיר. און טראץ דעם זענען זיי אלץ געבליבען אין געהיים יודען, און געהיט יודישע ימים טובים.

דער פאלגענדער קעניג וואמבא פון 672 ביז 680 איז שוין געווען א בעסערער קעניג, אונטער איהם האבען זיך ווידער בעוויזען יודען, און אזוי ווי קעניג וואמבא האט איינגעפיהרט פריויליגי־טען אין לאנד, צווישען זיי פרייהייט פון ווארט און שריפט, האבען טאלאנטירטע גייסטרייכע יודען זיך דערפון אויסגענוצט און פערעפענטליכט שריפטען, כדי צו ערקלערען די בעדייטונג פון יודענטום, און די מענשליכע בעציהונג פון יודען צו אנדערע פעלקער, אבער קעניג וואמבא איז לײדער בעזיגט געווארען פון א ביזאנטינער, א גרעק, ערוויג, דער לעצטער האט דעם קעניג וואמבא פערמאכט אין א מאנאסטיר און האט פערנומען זיין טראן, ערוויג האט אונטער־דריקט די פרייהייטען, וואס וואמבא האט געגעבען, און אלס דאנק צו די גלחים וועלכע האבען איהם גע־האלפען האט ער זיי געגעבען די יודען אלס מתנה, אז זיי זאלען טאן מיט זיי וואס זיי ווילען. דער דאזיגער אוואנטוריסטישער קעניג, ערוויג, האט אויך געהאלטען א רעדע וואס איז געווען זעהר היפאקרי־טיש. מיט קראקאדיל טרעהרען האט ער גערעדט צו דעם קאנסיל פון די גייסטליכע און האט צווישען אנדערעס געזאגט: „מיט טרעהרען וואס רינען פון מיינע אויגען בעט איך די געעהרטע פערזאמלונג, דאס איהר זאלט דורך אייער מיה אויסרייניגען דאס לאנד פון קראנקהייט און דעגענעראציע, איך בעט אייך רעגט אייך אויף און מאכט א סוף צו דער מגפה פון יודען".

ערוויג האט פארגעשלאגען פאר דעם קאנסיל פון די גייסטליכע א בעפעהל פון 27 פונקטען, וואס האט ווידער בעשטימט אז יודען זאלען זיין געצוואונגען זיך צו שמדען, און טויט שטראף פאר היטען אין גע־היים דאס יודענטום, אט דער בעפעהל איז אריין אין קראפט דעם 1טען פעברואר 682.

מען האט נאכהער אויך קאנפיסקירט דאס פער־מעגען פון אלע יודען אין שפאניען, דאס מיינט פון אלע לפנים גע'שמד'טע יודען, ווייל ס'איז קיין אנדערע נישט געווען. און מען האט זיי געמאכט פאר שקלאפען, אבער זייערע טרעהרען און שטילע קרעכ־צען זענען געהערט געווארען און יאהר 711 האבען די אראבער בעזיגט דאס מערב־גאטישע קעניגרייך אין שפאניען און געמאכט דערצו א פולשטענדיגען סוף. עס איז דעמאלט ענטשטאנען אונטער דער הער־שאפט פון די אראבער גאר א נייע לעבען פון פריי־הייט און וואוילזיין פאר די יודען אין שפאניען. יע־נער פעריאד איז געווען איינע פון די סאמע בעסטע אין דער גלות געשיכטע פון יודישען פאלק. זי האט געדויערט עטליכע יאהרהונדערטע, אבער אויך זי איז נישט געווען אויף אייביג... ווען די אראבישע אדער ווי זיי הייסט די מורישע אימפעריע, האט אנגעהויבען צו זינקען איז די יודען ווידער שלעכט געווארען אין שפאניען, אט אזוי האט זיך געדרעהט די געשיכטע פון די יודען און אזוי דרעהט זי זיך ביז היינט צו טאג.

היסטאריקוס.

אין מאסקווער מלוכה'שע יודישע טעאטער

דער מאסקווער יודישער טעאטער פיהרט א פערצווייגטע קולטורעלע ארבייט אויף די מאסקווער פאבריקען און זאוואדען, אין דעצעמבער פאריגען יאהר איז אויפ'ן 2־טען זייגער־זאוואד פארגעקומען אנ'ארויסטרעטונג פונ'ם טעאטער דורך ראדיא. דעם 21. יאנואר איז אין זאוקאוו פארגעקומען א בעגעג־נעניש פון די אקטיארען פונ'ם טעאטער מיט די בע־סטע סטאכאנאוויצעס פונ'ם זאוואד, עס איז פארגע־לייענט געווארען זוסקינד ליעיוס פיעסע „הערמאן פרידבערג". דער טעאטער נעמט אויך אן אקטיווען אנטייל אין דער פונאנדערוויקלונג פון דער זעלבסט־טעטיגער קונסט אויפ'ן זאוואד.

דעם 7. פעברואר וועט פארקומען א פארלעזונג פון מ. קולבאקס פיעסע „בויטרע". דעם 10. פעברו־אר וועט אויף דער קווארטיר פון א בעסטען סטאכא־נאוויץ פונ'ם 2. זייגער־זאוואד פארקומען א בע־געגעניש פון די אקטיארען מיט די בעסטע סטאכא־נאוויצעס פונ'ם זאוואד. אין פעברואר חודש וועט פאר'ן אקטיוו פונ'ם זאוואד פארקומען א פארטראג פונ'ם דירעקטאר פון טעאטער — לאשעוויטש „וועגען די שעפערישע וועגען פונ'ם טעאטער".

דעם 31. יאנואר איז אין טעאטער פארגעקומען א בעגעגעניש פון די אקטיארען מיט דעם ארטילעריע פאקולטעט פון דער מאסקווער מיליטערישער לופט־אקאדעמיע. ביי א גלעזעל טיי האט דער פאלקס־ארטיסט פון דער רעפובליק מיכאעלס און די ארטי־סטען ראגאלער און אימעניטאווא פארגעלייענט אויס־צוגען פון די פיעסע „בויטרע", „הערמאן פרידבערג" און פון באבעלס פיעסע „אונטערגאנג".

י. מלאד

דאן־דאמינגא

ראמאן

נאכדרוק אין א טאג - צייטונג, אפילו טיילווייז — פערבאטען.

מיטאג־צייט האט מען צוגעשפארט די דרויסענדיגע טיר: דאס האט זיך דאס ערשטע מאל גע־טראפען זינט דאניע געדענקט און דאס ערשטע מאל זינט זיי האבען בכלל די קראם. דאך ביי יעדער מינוטען שארך אין דער טיר איז די באלעבאסטע אויפגעשפרונגען, ארויסגעגאנגען אין געשעפט, זיך אפגעפארעט מיט א קונה, און איז צוריקגעקומען צום טיש.

דאניע איז אויך געזעסען ביים טיש, אנדזשע האט מיט א זיס געלעכטערל און מיט ווייסע ליכטיגע פרייער אין איהרע אויגען איהם פארגעשטעלט: דאס איז סעניאר קויפמאן פון סאן פאולא — האט זי טייטלענדיג מיטן פינגער אויפן חתן, געזאגט צו דאניען, און דערנאך ווייזענדיג אויף דאניען האט זי געזאגט: און דאס איז אונזער ארויסהעלפער. דאמינגא!

נישט דאניע און נישט קויפמאן האבען זיך פער־שטאנען ביים בעקאנען זיך, אנדזשעס פארשטעלען האט אויסגעקלונגען ווי חוזק, און ביידע האבען זיך געפיהלט ווי אפגעגאסען מיט קאלטס און קלע־בערים...

נאך דאניען האט פערוואונדערט פארוואס מען האלט איהם עפעס פאר א „מענש": אי דערמיט, וואס מען האט איהם אנגערופען צום געדעקטען טיש עסען צוזאמען מיט די געסט, אי מיט דעם וואס מען האט פלוצלונג אנגעהויבען מיט איהם זיך רעכענען פאר אנ'איינעם אין שטוב.

די „פרוי" וואס האט נעכטען אזוי געקנאקט די ניסען, האט שוין איצט בלויז גערעדט איינגעהאלטענער די נאך אנ'אפשניט, דאס ציהרונג וואס זי האט נעכ־טען געטראגען אויף זיך, האט זיך שוין אויך נישט געזעהן, זי איז געזעסען „גרויסארטיג" און געזופט די זופ צו קליינע ביסלעך פון בלאנקענדיגען, נייעם לעפעל.

נאכן פארשטעלען האט די „פרוי" גענומען דא־ניען ווי אויף א פערהער, פון וואנען ער איז? און צו וואס ער איז געקומען קיין בראזיל? צי האט ער שוין א ווייב? און וואס קלערט ער וועט דא זיין דער תכלית? און פארוואס איז ער נישט אין שטאט צווי־שען יודען? (די לעצטע ווערטער האט זי אונטער־געשטראכען, כדי צו פערמינערען דעם ווערט פון די מחותנים...) אבער דאניע האט איהר נאר געענט־פערט „סי" און „א", ער האט זי נאך פיינטער גע־האט ווי איהר זוהן דעם חתן, וואס האט זיך גע־כאכט לעקעשעוואטע און אין דער אמת'ן האט אין איהם דאניע דערקענט אלס גוטער „פויגעל".

נאך מיטאג איז די מחותנתטע מיט איהר זוהן דעם חתן און דער סעניאר קאסטארא ווידער ערגיץ נעלם געווארען, אנדזשע האט זיך נישט געוויזען אין קלייט און דאמינגא האט יעדע רגע אויסגעזוכט ע־פעס א תירוץ אריינצוגעהן אין שטוב; דא עפעס נע־מען און דא עפעס פרעגען דער סיגארינא, ער האט אבער געזעהן אז אנדזשע איז פערוואלקענט און ברוגז, איז ער צו צו איהר און געפרעגט צי פעהלט איהר עפעס?

דאניע האט זיך געריכט אויף א גאב, אדער גאר וועט זי זיך אויסדרייען און גארנישט ענטפערן, נאר אנשטאט דעם האט זי קוקענדיג גלייך איהם אין די אויגען אריין געפרעגט אין פראסטען אבער אין זאפ־טיגען יודיש:

— דאמינגא, ווי געפעלט דיר מיין חתן?

האט דאמינגא נישט געוואוסט וואס צו ענט־פערען, צי פרעגט זי איהם ווי א גוטער פריינד צי חוזקט זי פון איהם, האט ער געענטפערט אז ער גע־פעלט איהם, און איז ארויס דורך דער הינטער־טיר פון דער שטוב וואס האט געפיהרט אין הויף צו די קראמען.

ער איז שוין נישט צוריק אריין אין געשעפט, כאטש ער האט געוואוסט אז קיינער חוץ די פאט־ראנא איז דארט נישטא, און אז ארבייט איז פאראן א סך.

ער איז אוועק מיט דער דעה שוין מעהר נישט צוריק קומען, מעהר נישט צו פערבלייבען אין ריא נעגרא, די בושה האט איהם אריינגעבלאזען פייער אין פנים אריין, ער האט געוואוסט, אז אין שטעטעל רעדט מען, אז אנדזשעלא וועט זיין זיין כלה, און דא וועט מען זיך נאר דערוויסען וועגען דעם חתן, וועגען אנאנדערען, א פרעמדען — ניין, בעסער נעלם צו ווערען אינגאנצען.

וואנדערענדיג אזוי פארנאכט צווישען די שטיי־נערנע פעלזען, אנ'אנגעגאסענער אין פורפור, האט איהם פלוצלונג בעגעגנט סעניאר קאסטארא, זיין פאטראן.

אפשר האט יענער אויך אזוי ווי ער איינזאם גע־וואנדערט איבער די אנגעווארפענע הויפענס שטיי־נער, מיט די אנגעצונדענע שפיצען פון זון־פערגאנג, קאסטארא וועלכער האט זיך נישט געוואלט גלויבען אז דאס בלאנדזשעט זיין יונג, אזוי פראנק און פריי ארום, בשעת די קלייט שטייט אפען און די קונים רייסען פון די הענט, האט אראפגענומען זיינע שוואר־צע אויגען גלעזער פון דער נאז און זיי פערדרוקט אויפן שטערען, האט ער איהם אנגעקוקט דווקא מילד אהן דעם מינדסטען פארוואורף און געזאגט:

— נו, גענוג געיום־טובט. גענוג, קום אהיים, „זי" איז איינע אליין אין דער קראם, זי קען זיך נישט קיין עצה געבען.

האט ער געוואלט זאגען אז ער וועט שוין נישט צוריקגיין, נאר נישט געזאגט, איז ער מיט איהם שווייגענדיג צוריקגעגאנגען.

דאמינגא האט געוואלט מען זאל איהם פרעגען פארוואס ער איז פלוצלונג אנטלאפען. איהם האט זיך שטארק געוואלט זאגען א תירוץ, נאר דער באלעבאס האט דעם גאנצען וועג זיך נישט וויסענדיג געמאכט און אפילו די באלעבאסטע האט איהם גארנישט גע־פרעגט וואו ער איז דאס פערשוואונדען?

צוריקקומענדיג האט ער שוין געטראפען אלץ ווי עס איז געווען פון פריהער, אנדזשעלינא איז געשטא־נען ביים מוסטערדאר־טיש און געמאסטען ביליגען זיידענעם פאר נעגערישע מיידלעך, ראזינע האט גע־וואויגען שפייז פראדוקטען און קיין זכר פון חתן, פון דער שפיציגער מחותנתטע איז נישט געווען.

נישט דעם נאמען פון חתן, נישט דעם נאמען פון דער מאדאם קויפמאן האט מען נישט דערמאנט גלייך עס וואלט קיינמאל גארנישט געווען, אזוי ווי דאניע האט נישט געזעהן ווען זיי זענען אוועקגע־פאהרען האט ער דעריבער נישט געוואוסט צי האט מען זיך בעליידיגט, צי איז מען ברוגז געווארען און צי עס איז סתם גארנישט געווארען פון שידוך.

דאניע האט נישט געזעהן קיין שום ענדערונג אין דער פיהרונג פון גאנצען הויז, חוץ דעם, וואס די טאכטער איז עפעס געווארען פרייער, שמייכלענדי־גער און אפט גערעדט מיט איהם, ביים שאפען זיך עפעס האט זי געזאגט (אלץ אין יודיש): „זיי אזוי גוט דאמינגא", און „איך בעט דיך, דאמינגא".

דאמינגאן איז דאס דווקא נישט געפעלען, ער האט זיך געפיהלט נישט שטארק בעקוועם פון איהר העפליכקייט, פערקעהרט דאס האט אריינגעטראגען א טאן פון קאלטקייט, פון פרעמדקייט און דערוויי־טערטקייט.

איינמאל האט דער פאסט טרעגער געבראכט א פעקעלע מיט א סך אריינגעקלעפטע מארקעס, דאס פעקעלע האט אריינגעטראגען א גרויס צערודערונג אין הויז. אנדזשע האט געטופעט מיט די פיס, זיך געשוואוירען אז זי וויל נישט, און דאניען האט מען איבערגעלאזט אויף גאנצע לאנגע מינוטען אליין אין קלייט.

(פארטזעצונג קומט).

רעכט און לעבען

יורידישע בײלאַגע פֿון „נײעם פֿאָלקסבלאַט"

נאָטיצען

עקסמיסיע מאָראַטאָריום.

אויך אין פֿאַל פֿון אָפּלייגען דאָס אויספֿיהרען עקסמיסיעס, האָט דער נאָוועל זירטער ל. קאָטאָרען־שוץ־דעקרעט בעדייטענד פֿערערגערט די רעכטליכע לאַגע פֿון די לאָקאַטאָרען.

קודם — כל דאַרף פֿעסטגעשטעלט ווערען, אַז ס'איז אָפּגעשאַפֿט געוואָרען די הנחה פֿון נישט אויספֿיהרען עקסמיסיעס אין די ווינטער־חדשים. לויט די נײע רעכטליכע פֿערהעלטנישען וועט שוין דער אומשטאַנד פֿון ווינטער־גרוילעניש נישט האָבען קיין שום השפּעה ביים ערטיילען אַ לאָקאַטאָר אַנ'אָפּלייג פֿון אַנ'עקסמיסיע.

דעסגלייכען איז אויך פֿערשמעלערט געוואָרען דער קרייז פֿון לאָקאַטאָרען, וועלכע זענען בערעכטיגט צו געניסען פֿון עקסמיסיע־מאָראַטאָריום. דער אַלטער דעקרעט האָט אָנערקענט די הנחה פֿון אָפּלייגען עקסמיסיעס נישט בלויז אַרבייטסלאָזע, נאָר אויך פֿעראַרימט־געוואָרענע לאָקאַטאָרען. דאַגעגען דער נאָוועליזירטער דעקרעט בערעכטיגט צו אַנ'עקסמיסיע – אָפּלייג אויסשליסליך אַרבייטסלאָזע, רעגיסטרירטע אין אַרבייטס־פֿאָנד.

די לאָקאַטאָרען פֿון דער דאָזיגער קאַטעגאָריע בעקומען אַנ'אָפּלייג אויטאָמאַטיש, בלויז אויפֿ'ן סמך פֿון אַ דערלאַנגטער בקשה, אָהן אַ בעזונדערער געריכטס־פֿערהאַנדלונג. די עקסמיסיע ווערט פֿערהאַנגען אויף אַנ'אומבאַ[illegible]מטען טערמין. דער ווירט מעג אָבער צו יעדער צייט זיך ווענדען אין געריכט אַז דער אָפּהאַלט זאָל צוריקגעצויגען ווערען, פֿערדופֿענדיג זיך אויף דעם אומשטאַנד, אַז די מאַטעריעלע לאַגע פֿון בעטרעפֿענדען לאָקאַטאָר האָט זיך פֿערבעסערט.

דאָס געריכט בעשטימט דאַן אַ פֿערהאַנדלונג און קוים געלונגט דעם ווירט טאַקע יאָ צו בעווייזען, אַז דער לאָקאַטאָר האָט שוין בעקומען בעשעפֿטיגונג, ווערט דער אָפּהאַלט פֿון דער עקסמיסיע אויך נישט געגעצליך אָפּגעשאַפֿט, נאָר ס'ווערט אָנגעוואַנדען די בעשטימונג, לויט וועלכער דער לאָקאַטאָר בעקומט די מעגליכקייט ווייטער צו פֿערבלייבען אין דער דירה, פֿערפֿליכטענדיג איהם נאָר צו בעצאָהלען דאָס לויפֿענדע דירה־געלד צוזאַמען מיט 25 פּראָצענט פֿון בעטרעף אויפֿ'ן חשבון פֿון דער פֿערלעגענער סומע.

כדאי אָבער צו בעמערקען, אַז אפֿילו לגבי רעגיסטרירטע אַרבייטסלאָזע ווערט אויך נישט דער מאָראַטאָריום אָנגעוואָנדען אין אַלע פֿאַלען. דער נאָוועליזירטער דעקרעט אָנערקענט די רעכט אויף אַנ'עקסמיסיע־אָפּלייג בלויז אין דעם פֿאַל, אויב די עקסמיסיע איז פֿעראָרדענט געוואָרען פֿאַר צאָהלונגס־אונטערשטעליגקייט ביז'ן 1 דעצעמבער 1935.

וואָס שייך אָבער עקסמיסיעס, אַרויסגעטראָגענע צוליב צאָהלונגס־אונטערשטעליגקייט, וויבאַלד דער חוב שטאַמט פֿאַר דער צייט נאָכ'ן 1 דעצעמבער 1935, וועט אפֿילו לגבי רעגיסטרירטע אַרבייטסלאָזע אויך נישט אָנגעוואָנדען ווערען דער מאָראַטאָריום.

פֿון געזאָגטען איז אַלזאָ צו דרינגען, אַז פֿון 1 דדעצעמבער מוזען זאָגאַר אויך רעגיסטרירטע אַרבייטסלאָזע אָנהייבען צו צאָהלען דירה־געלד. דעסגלייכען דאַרף אויך אויפֿמערקזאַם געמאַכט ווערען, אַז אַלע איינגעקלאָגטע אַרבייטסלאָזע לאָקאַטאָרען פֿאַר חובות ביז'ן 1 דעצעמבער 1935 זענען באַלד אויף דער געריכטס פֿערהאַנדלונג אין דער ערשטער אינסטאַנץ אונבעדינגט מחויב זיך צו שטעלען און דערקלערען, אַז די אונטערשטעליגקייט מיט'ן צאָהלען דירה־געלד איז אַ פּועל־יוצא פֿון אַרבייטסלאָזיגקייט. ממילא וועלען זיי זיך שפּעטער, אין ווייטערדיגען גאַנג פֿון פּראָצעס, קענען פֿעררופֿען אויף דער אַרבייטסלאָזיגקייט, און אַזוי אַרום בעקומען אַנ'אָפּלייג פֿון דער עקסמיסיע אויטאָמאַטיש.

י. א.

וויכטיגע ענטשיידונגען פֿון העכסטען געריכט

אַרבייטס אָפּמאַכען און מיליטער איבונגען.

מיט'ן מאָמענט, ווען דער אַרבייטער דערהאַלט נאָר די אויפֿפֿאָדערונג צו שטעלען זיך אויף די איבונגען, טאָר מען איהם שוין צוליב דעם נישט קינדיגען. ער מוז אָבער תיכף וועגן דעם מעלדען דעם אונטערנעהמער.

טשעקען און אופּאַדלאָשטשען.

טשעקען ווערען נישט פּריווילעגירט, אויב דעם אויסשטעלער איז דערקלערט געוואָרען אַנ'אופּאַדלאָשטש. די געליטענע ווערען בעריקזיכטיגט לויט'ן צושטאַנד פֿון דער אַלגעמיינער געפֿאַלענער מאַסע.

פֿעראַנטוואָרטליכקייט פֿאַר שותּפֿותן מיט בעגר. האַפֿטונג.

פֿערוואַלטער פֿון שותּפֿות'ן מיט בעגרעניצטער האַפֿטונג טראָגען פֿעראַנטוואָרטליכקייט לגבי דריטע פּערזאָנען, אויב אין האַנדעלס־רעגיסטער איז נישט געמאָלדען געוואָרען וועגען ליקווידאַציע פֿון דער פֿירמע.

גייסטיגע אַרבייטער.

אַנ'אַרבייטער וועלכער לייטעט טעכניש מיט די מאַשינען, גיט אַכטונג אויף די אַרבייטער, ערטיילט זיי אָנווייזונגען, קוים בעזיצט ער שריפֿטליכע קוואַליפֿיקאַציעס, דאַרף אָנערקענט ווערען פֿאַר אַ גייסטיגען.

אויפֿלעזען אָפּמאַכען.

מאַנקאָ'ס, אויב זיי גרעניצען זיך מיט מיסבראַוכען, גיבען רעכט אויפֿצולעזען אַנ'אַרבייטס־אָפּמאַך אפֿילו אויך אין דעם פֿאַל, ווען לויט'ן אָפּמאַך האָט זיך דער אָנגעשטעלטער מחויב געווען צו דעקען די מאַנקאָ'ס.

אַלטע בנינים.

פֿאַר דירות אין אַלטע בנינים ווערען בעטראַכט בנינים. וועלכע זענען פֿערענדיגט געוואָרען פֿאַר'ן 1 יוני 1919. אַלע בנינים, וועלכע זענען אויסגעפֿערטיגט געוואָרען נאָכ'ן 1 יוני 1919, ווערען בעטראַכט פֿאַר נײע און ממילא אונטערליגען זיי נישט די בעשטימונגען פֿון דעקרעט פֿון לאָקאַטאָרען־שוץ. די זעלבע כללים גילטען אויך לגבי לאָקאַלען אין אַרויפֿגעבויטע, צוגעבויטע אָדער גרונדליך־איבערגעבויטע בנינים.

נײע געזעצן און צירקולאַרן

אָפּצאָהל פֿון בקשות.

אייגענטימער פֿון אָפּגעבערענטע הייזער, וועלענדיג בעקומען ענטשעדיגונג פֿון דער אַלגעמיינער פֿערזיכערונגס־אַנשטאַלט, מוזען פֿאָרשטעלען אַ בעשטעטיגונג פֿון דער פּראָקוראַטור וועגען רעזולטאַט פֿון דער דורכגעפֿיהרער אויספֿאָרשונג.

אין שייכות דערמיט ווייזט דאָס יוסטיץ־מיניסטעריום אָן אין לעצטען צירקולאַר, אַז אַזעלכע בקשות זענען בעפֿרייט פֿון אָפּצאָהל.

געזונדהייטס צייגנישען פֿאַר פֿריזיער.

סוביעקטען אין פֿריזיער־אַנשטאַלטען מוזען יעדע 6 חדשים פֿאָרשטעלען צייגנישען, אַז זיי זענען נישט קראַנק אויף קיין וועגערישע אָדער אַנדערע אַנשטעקענדע קראַנקהייט.

דאָס מיניסטעריום פֿון געזעלשאַפֿטליכער השגחה קלערט אויף אין לעצטען צירקולאַר, אַז אַזאַ געזונדהייטס־צייגניש איז בערופֿען אַרויסצוגעבען נישט בלויז דער סטאַראָסטאָ־דאָקטאָר, נאָר אויך די דאָקטוירים פֿון די שטעטישע סאַניטאַר־ראַיאָנען.

זאַפּאַלניטשקעס.

דאָס פֿינאַנץ־מיניסטעריום קלערט אויף אין לעצטען צירקולאַר, אַז פֿאַר קויפֿען, פֿערקויפֿען אָדער בעזיצען אַנ'אונבעצייכענטען אָנצינדער (זאַפּאַלניטשקע), דראָהט אַ פֿינף־פֿאַכיגע געלד־שטראָף גענומען לויט'ן בעטרעף פֿון לעגאַליזיר־אָפּצאָהל ווי אויך אַ קאָנפֿיסקאַטע פֿון נישט לעגאַליזירטען אָנצינדער.

באַדען שטייער און שטייער פֿון אַ בעוועגליכע גיטער.

דער קויפֿער פֿון אַנ'אונבעוועגליך, גיט סאָלידאַריש פֿעראַנטוואָרטליך צוגלייך מיט'ן פֿערקויפֿער פֿאַר'ן פֿערלעגענעם באָדען־שטייער און שטייער פֿון אונבעוועגליכע גיטער. דאַגעגען דווקא זשאַוועס טראָגען נאָר פֿעראַנטוואָרטליכקייט פֿאַר די דערמאָהנטע שולדיגע שטייערן בלויז פֿאַר די צייט פֿון זייער אַרענדע און אויך בלויז אין דעם פֿאַל, אויב לויט די קאָנטראַקטען זענען מחויב צו צאָהלען דעם שטייער די אָגענטימער.

צירקולאַר פֿון פֿינאַנץ־מיניסטעריום

רייזע ביוראָס.

דאָס פֿינאַנץ־מיניסטעריום קלערט אויף אין לעצטען צירקולאַר, אַז רייזע־ביוראָס קענען ווערען קאָנצעסיאָנירט נאָר דאַן, אויב זיי טראָגען אַרײַן קויציע אין דער הויך פֿון 25 טויזענד גילדען אין באַרעס געלד אָדער אין ווערט־פּאַפּירען.

די קויציע דאַרף אַרײַנגעטראָגען ווערען אין דער קאַסע ביים אָרטיגען שטייער־אַמט. אַרויסנעמען קאָן די קויציע ווערען ערשט אין אַ יאָהר נאָך דער ליקווידאַציע פֿון דער אונטערנעמונג.

מאָנאָפּאָל פּלעשלעך.

לויט אַ צירקולאַר פֿון פֿינאַנץ־מיניסטעריום וועלען ליידיגע מאָנאָפּאָל־פּלעשלעך פֿון גאַנצע און האַלבע ליטערס אין משך פֿון אַ יאָהר נישט צוריק גענומען ווערען פֿון קאָנסומענטען, דאַגעגען וועלען יאָ אַזעלכע פּלעשלעך אָנגענומען ווערען פֿון די טייל־אויפֿקויפֿער ביז'ן 29 פֿעברואַר 1936.

שטעמפּעל = אָפּצאָהל

פֿערעלטערטקייט.

די רעכט פֿון מלוכה־אוצר צו מאָהנען סטעמפּעל־אָפּצאָהל ווערט פֿערעלטערט נאָך 5 יאָהר, רעכענענדיג פֿון טאָג, ווען דער אָפּצאָהל האָט געדאַרפֿט בעצאָהלט ווערען.

אין דער צייט, ווען דער אָפּמאַך ווערט אויסגעפֿירט, ווערט דער לויף פֿון פֿערעלטערטקייט אָפּגעשטעלט. דער לויף פֿון פֿערעלטערטקייט ווערט דעסגלייכען אויך אָפּגעשטעלט מיט יעדען אונטערגענומענע שריט אויסצומעסטען און אויפֿצומאָהנען דעם סטעמפּעל־אָפּצאָהל, אויף וויפֿיל דעם צאָהלער איז נאָר וועגען דעם מיטגעטיילט געוואָרען.

שטראָפֿען.

פֿאַר איבערטרעטען די בעשטימונגען וועגען סטעמפּעל־אָפּצאָהל דראָהט אַ געלד־שטראָף אין דער הויך פֿון 5 אָדער 25־פֿאַכיגען בעטרעף.

פֿערטיידיגונגס מיטלען.

אויב מ'האָט בעצאָהלט סטעמפּעל־אָבצאָהל אהן אַמטליכען אויסמעסט אונבערעכטיגט, קאָן מען אין משך פֿון אַ יאָהר דעם בעטרעף צוריקמאָהנען. מען דאַרף זיך ווענדען מיט אַ געהעריגען פֿאָרשלאַג אין פֿינאַנץ־אַמט.

וויבאַלד מ'וויל, אַז דער אויסמעסט פֿון אַ סטעמפּעל – אָפּצאָהל זאָל אָפּגעשאַפֿט ווערען, אָדער אַז דער בעצאָהלטער אָפּצאָהל זאָל צוריקגעגעבען ווערען, מוז מען זיך ווענדען אין דער פֿינאַנץ־קאַמער אין משך פֿון פֿינף יאָהר.

רעקורס.

געגען אַ נישט־שולדיגען אויסמעסט פֿון סטעמפּעל־אָפּצאָהל אָדער שטראָף־כפל קאָן מען דערלאַנגען אַ רעקורס.

יעדע פּערזאָן, וואָס איז פֿערפֿליכטעט צו צאָהלען סטעמפּעל־בעטרעף, מעג דערלאַנגען דעם רעקורס.

דעם רעקורס דאַרף מען דערלאַנגען אין משך פֿון אַ חודש, רעכענענדיג דעם טאָג פֿון אויסמעסט, פֿון דערהאַלטען דעם צאָהל־בפֿעהל, אָדער די דעציזיע פֿון דער אינסטאַנץ, וועמענס בעשטימונג מ'גייט פֿערקלאָגען.

די רעקורסען דעצידירט די פֿינאַנץ־קאַמער. וויבאַלד די פֿינאַנץ־קאַמער איז די ערשטע אינסטאַנץ, קען מען דערלאַנגען אַ רעקורס צום פֿינאַנץ־מיניסטער.

מעהר ווי אין איין אינסטאַנץ, קאָן מען קיין רעקורס נישט דערלאַנגען. מ'קאָן אָבער אַ דעציזיע וועגען אַ רעקורס פֿערקלאָגען אין העכסטען אַדמיניסטראַטיוון טריבונאַל.

איפּו דערנער=וועג

שפּאַנענדער סענסאַציאָנעל־ערָאָטישער ראָמאַן

(29

יאַבלאָנאָוסקי איז געזעסען איינער אַליין אין זיין קאַבינעט און דורכגעקוקט געזיצטע פּאַפּירען. ס'האָט געקלונגען דער טעלעפֿאָן:

— האַלאָ!

— דאָ רעדט צ. אַ. 107, –· האָט געענטפֿערט אַ שטים.

— זעהר אנגענעהם. ביטע אָנגעבען דעם פּאַראָל (אַ בעשטימט וואָרט, אָדער אַ פּאָר ווערטער, וואָס דינט אַלס צייכען, אַז דאָס רעדט ווירקליך אַנ'איינגענער מענש).

— דריי מאָל קאַזבעק.

— גוט, וואָס פֿאַר אַ נייעס האָט איהר?

— איך האָב דערהאַלטען אַ בריוועל.

— אויף אייער שוועסטער'ס אַדרעס?

— יאָ אַלעמאָל.

— איהר ווילט זיך מיט מיר זעהן?

— אומבעדינגט. איך וויל אייך איבערגעבען דאָס בריוועל. זעהר וויכטיג!

— פֿון אי ה ם... אַ בע צע 13.

— אַהאַ! איך קום באַלד צו געהן. זעהר גוט, אויסגעצייכענט!

יאַבלאָנאָוסקי האָט אַוועקגעלעגט דאָס טעלעפֿאָן־טרייבעל און צופֿרידען אַ שמייכעל געטון. ער האָט זיך פֿון הנאה אַזש געריבען די הענד און צונויפֿלעגענדיג די פּאַפּירען האָט ער אַרײַנגערופֿען זיין אַדיוטאַנט און איהם בעפֿוילען:

— פֿערשליסט גוט די שופֿלעדלעך און זייט אויף דער וואַך!

— איך בין אַלע מאָל אויף דער וואַך, — האָט פֿאָלקאָווניק.

— אויב עס וועלען זיך מעלדען צו אייך מענשען, זאָגט זיי, אַז איך וועל זיין אין צוויי שעה אַרום.

— צו אייער דינסט, וואַשע וויסאָקאָ בלאַהאָראָדיע!

אין אַ צוויי שעה אַרום איז יאַבלאָנאָווסקי געקומען צוריק. זיין געזיכט איז געווען ערנסט, אָבער דערביי האָט אין אַ ווינקעל פֿון זיין מויל זיך קוים בעמערקבאַר בעהאַלטען אַ געהיימנישפֿול שמייכעלע. ער האָט אַרײַנגערופֿען דעם סעקרעטאַר זיינעם, אַ פֿעלדפֿעבעל, און בעפֿוילען:

— אַרײַנרופֿען דעם פּולקאָווניק ריאַבצעוו!

דער פֿעלדפֿעבעל האָט שוין געוואָלט אַרויסגיין.

— וואַרט נאָר צו.

יאַבלאָנאָווסקי האָט זיך אַ ווײַלע פֿערטראַכט און דערנאָך האָט ער געפֿרעגט:

— איהר קענט סערגעי ניקאָלאַיעוויטש'ן?

— סערגעי ניקאָלאַיעוויטש לאַפּשין, וואָס אַרבייט אין דער צווייטער אָפּטיילונג? געוויס קען איך איהם. אַ גוטער אָפֿיצער, אַ מענש מיט אַ געוויסען.

— פֿון וואַנען ווייסט איהר, אַז ער איז אַ מענש מיט אַ געוויסען?

— נו, וואָס הייסט. אַלע זאָגען דאָס זעלבע. אַ מענש מיט אַ זעלטענער נשמה.

— ער האָט אַ פֿרוי?

— ניין, ער איז נאָך נישט קיין פֿערהייראַטער אַ שטילער מענש, אַ טויב...

— נו, גוט, איהר קענט שוין געהן. פֿערגעסט נישט אַרײַנצובעטען אַהער דעם פּולקאָווניק ריאַבצעוו.

דער פֿעלדפֿעבעל איז אַוועק און אין אַ ווײַלע אַרום איז אַרײַנגעקומען דער פּולקאָווניק ריאַבצעוו, אַ הויכער, דיקער פּערשוין, מיט דיקע אַראָפּהענגענדע וואָנסעס.

— נײעס, אַלעקסעי פּיעטראָוויטש? — האָט דער אַרײַנקומענדיגער אַ פֿרעג געטון מיט אַ שווערער באַסאָווער שטים און האָט זיך פֿויל אַ־אָפּגעלאָזט אין אַ פֿאָטעל.

— אודאי, פֿיאָדאָר אַלעקסאַנדראָוויטש, און זעהר טשיקאַווע נײעס.

— צום ביישפּיל?

— מיר דאַרפֿען אויפֿשטעלען אַ שטייגעל, און שוין, ווי אַמשנעלסטען, ווייל יעדע מינוט קאָן אונז דער פֿויגעל אַרײַנפֿאַלען, — האָט יאַבלאָנאָווסקי געענטפֿערט מיט אַ געהיימנישפֿולען שמייכל.

— וואָס איהר האָט געפּאַקט אַ שפּיאָן? — האָט דער פּולקאָווניק ריאַבצעוו אַ פֿרעג געטון, — איז ער נאָך נישט אַרעסטירט?

— נישטאָ זיך וואָס צו שרעקען, פֿיאָדאָר אַלעקסאַנדראָוויטש. דער פֿויגעל מוז אַרײַנפֿאַלען זיך צו אונז אין שטייגעל. איך האָב אייך טאַקע איינגעלאַדען כדי אייך צו בעטען, אַז איהר זאָלט אין אייער אָפּטיילונג אַוועקשטעלען דאָס שטייגעל, ווייל דעם פֿויגעל וועט שמעקען עפּעס אין איינער פֿון אייערע שטאָלענע קאַסעטקעס — כע־כע־כע — אַ געשמאַק דאָקומענטעל...

— וואָס אַזעלכעס קען איהם דאָרט שמעקען?...

— האָט ריאַבצעוו געפֿרעגט מיט דעמזעלבען האַלב־וויציגען טאָן, מיט וועלכען ס'האָט איצט גערעדט דער פּולקאָווניק יאַבלאָנאָווסקי. — וואָס למשל?

— וואָס אַזעלכעס? שטעלט אייך פֿאָר, אַז איך ווייס שוין, וואָס דעם דאָזיגען פֿויגעל וועט שמעקען און וואָס ער וועט זוכען.

— 34 —

— איהר האָט שוין בעקומען אַ ידיעה? איהר ווייסט שוין וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך?

— נו, געוויס. דער חברה־מאַן רעדל וויל בעקומען אַ שטיקעל בעשריבען פּאַפּיר פֿון דער קאַפּיע פֿון עסטרייכישען מאָביליזאַציע־פּלאַן, וואָס געפֿינט זיך אין אייערע הענט. נו, וואָס זאָגט איהר עפּעס צו אַזאַ מין סוואָלאָטש?..

— נישט מעהר און נישט ווייניגער, כאַ־כאַ־כאַ! נו, נו, צו קורצע הענד! אָבער זאָגט מיר, איז עס אַ מענש וואָס אַרבייט אין שטאַב?

— יאָ, אין שטאַב. אין דער צווייטער אָפּטיילונג.

— וואָס רעדט איהר? איהר ווייסט ווער ס'איז?

— סערגעי ניקאָלאַיעוויטש לאַפּשין...

— גאָט מיינער, איז דאָס מעגליך? סערגעי ניקאָלאַיעוויטש? דאָס איז דאָך אַ מענש מיט גאָלדענע האַרץ. אַ שטילער, אַ בעשיידענער, טרינקט נישט, רויכערט נישט, אַרבייט אויסגעצייכענט. איהר זאָגט מיר, אַז איצט איז נאַכט, וואָלט איך גיכער געגלויבט. צי זענען אייערע איינפֿאָרמאַציעס דורכאויס ריכטיגע?

— הונדערט – פּראָצענט, פֿון דער ערשטער קוועלע...

— הם... אומגלויבליך... אומגלויבליך...

— אָבער איהר וועט האָבען די מעגליכקייט זיך אַליין צו איבערצייגען. איהר דאַרפֿט אָנהויבען אויף איהם האָבען אַנ'אויג, – האָט יאַבלאָנאָווסקי געגעבען אַנ'עצה דעם פּולקאָווניק ריאַבצעוו — דאָס נאָכשפּיאָנירען איהם דאַרף איינגעשטעלט ווערען, אַז ווי נאָר לאַפּשין וועט אויפֿעפֿענען די שטאָלענע קאַסעטקע, אין וועלכער עס ליגט דער עסטרייכישער מאָביליזאַציע־פּלאַן, דאַרף מען איהם תיכף כאַפּען ביי דער האַנט.

— עס וועט אַלץ זיין אין דער בעסטער אָרדנונג, אָבער לאַפּשין, דאָס דאָזיגע רוהיגע מויזשעל — אַ שפּיאָן? גאָט, וואָס פֿאַר אַ מענשען עס זענען אַלץ פֿעראַהאַן? ווען עס קומט צו מיר געהן אַנ'אַנדערער און זאָגט מיר, אַז סערגעי ניקאָלאַיעוויטש לאַפּשין איז אַ שפּיאָן, וואָלט איך יענעם אָנגעזידלעט. אָבער איהר, ער פּולקאָווניק, האָט דאָך אמת'ע ידיעות... — האָט ריאַבצעוו שאַרפֿער בעטאָנט דאָס וואָרט „אמת'ע" — [illegible] וואָלט איך אייך נישט געגלויבט.

— אַלזאָ פֿיאָדאָר אַלעקסאַנדראָוויטש, איהר דאַרפֿט אָנהויבען צו שפּיאָנירען לאַפּשינען היינט אָן. איך וועל אייך געבען צו הילף איינעם פֿון מיינע מענשען.

—גוט, היינט 6 אַ זייגער. ער קען אין עס אַרײַנקריגען אין אָוונט אויך?

— אָ, גאָר אין אָוונט! — האָט יאַבלאָנאָווסקי געענטפֿערט.

(פֿאָרטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

9
ט"ו
תרצו

פעברואר

זון-אויפגאנג 6.39
זון-אונטערגאנג 4.36

דריטער און פירטער טאג אין פראצעס וועגן דער אפערע מיט דער שיף „וואנדא“

דער פרייטאג'דיגער און שבת'דיגער טאג אין פראצעס וועגן דער אפערע מיט דער שיף „וואנדא“ האט ארויסגערופען נאך א גרעסערן אינטערעס ווי פריהער, און די געריכטס-קארידארן געפינען זיך מאסען מענשען, וועלכע ווילן זיך אריינבעקומען אין זאל און כאטש הערען איין עדות. פאר דער טיר האט דעריבער געמוזט אוועקגעשטעלט ווערען א פאליציאנט, וועלכער לאזט נישט צו קיין פרעמדע אין זאל, און ס'ווערען אריינגעלאזען נאר אזוי פיל מענשען וויפיל ס'איז פאראן זיץ-פלעצער.

די לעצטע צוויי טעג אין געריכט זענען געווען פערנומען מיט אויסהערען די עדות, און דער גרעסטער טייל די, וועלכע זענען בע'עולה'ט געווארען ביים וועלען פאהרען אויף א נישט-לעגאלען אופן קיין ארץ ישראל און די, וועלכע האבען מיטגעמאכט די נאכטע טראגי-קאמעדיע אויף דער „וואנדא“.

דער עדות סאכאטשעווסקי (קאליש)

דערצעהלט, אז די עמיגראנטען, וועלכע זענען געווען פערזאמעלט אין ארלאווא און גדיניע, האבען געלעבט אין די שרעקליכסטע בעדינגונגען, א שטיקעל ברויט איז געווען א יקר המציאות. נאך ערגער איז געווען אויף דער שיף „וואנדא“, מיט וועלכע זיי זענען כלומרשט געפאהרען קיין פאלעסטינא, אבער אין דער ווירקליכקייט האבען זיי זיך געדרעהט נעבען דעם גדיניער ברעג. עסען איז כמעט אינגאנצען נישט געווען. געשלאפען זענען זיי אויסגעלעגט איינער נעבען דעם אנדערן אזוי ווי מתים אין א מתים-שטיבעל, ווען זיי זענען צוריקגעקומען קיין גדיניע האבען זיי געגעבען צו וויסען קיין לאדז, נאך עטליכע טעג זענען זיי אליין געפאהרען קיין לאדז. ער האט אנגעהויבען צו פאדערן זיין געלד צוריק, ער האט אבער גארנישט בעקומען. נירענבערג איז אמאל געקומען קיין קאליש און האט די געליטענע געגעבען פערפליכטונגען אין דער נאהענטסטער צייט זיי צו בעצאהלען דאס געלד, אבער ביז היינט האט קיינער נישט בעקומען קיין געלד.

דער עדות **אייזיק באום** האט דערצעהלט כמעט דאס זעלבע, ער האט נאך צוגעגעבען, אז ער האלט, דאס ער איז אפגענארט געווארען דורך אלע דריי: דורך כאנאכאוויטש'ן, נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן.

ס'ווייזט זיך ארויס, אז בעת דער אויספארשונג האט דער דאזיגער עדות געזאגט, אז ער האט געגעבען לובלינסקי'ן 100 זל. אין דער אנוועזענהייט פון סטאווסקי'ן, איצט לייקענט דאס דער עדות.

דער פראקוראר און די פערטיידיגער פרובען אויפצוקלערען ווי אזוי ס'קומט צו אזא סתירה.

אדוואקאט ביליק פרעגט, אפשר האט איך דעמאלט אומיצער צוגעזאגט, אז איהר זאלט אזוי זאגען אויף סטאווסקי'ן?

— ניין.

פראקוראר: אפשר האט אייך איצט אומיצער צוגערעדט דערצו, אז איהר זאלט לייקענען אין דעם וואס איהר האט געזאגט בעת דער אויספארשונג?

— ניין.

סוף כל סוף קען דער עדות נישט אויפקלערען די דאזיגע סתירה.

דער עדות **פויארא** ברענגט נישט אריין קיין שום נייעס.

דער עדות **יאראצקי** זאגט, אז ער האט באלד נישט געהאט קיין צוטרוי צו דער גאנצער אימפרעזע, זייענדיג אויף דער שיף האט ער געוואלט, אז די קאמעדיע זאל זיך וואס שנעלער ענדיגען. אנקומענדיג קיין גדיניע איז ער געווען אזוי מיד און צובראכען, אז ער האט געזוכט א פאליציאנט, וועלכער זאל איהם ארעסטירען, כדי ער זאל זיך קענען אויסרוהען. דער עדות האלט אלע בעשולדיגטע פאר אפערעסטען, ווען ער האט געגעבען געלד האט ער נישט געגלויבט נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן נאר דער רעוויזיאניסטישער ארגאניזאציע.

אויך דער עדות **שמחה פרידענזאן** פון קאליש דערצעהלט דאס זעלבע, ער האט געגעבען נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן אין לאדז 400 זל. און אין ארלאווא האט מען ביי איהם נאך גענומען 75 זל. צוריקקומענדיג קיין לאדז האט ער אנגעהויבען צוריק צו פאדערן זיין געלד, מ'האט איהם אפגעשלעפט מיט'ן אויסרייד, אז ס'וועט פארקומען נאך א רייזע און דאן וועט ער מיטפאהרען. נירענבערג האט איהם אמאל געוויזען א בריף, וועלכער איז געווען אונטערגעשריבען דורך סטאווסקי'ן, וועלכער האט בעפולמעכטיגט נירענבערג'ן צו ווערבירען קאנדידאטען אויף א נייער רייזע, דעמאלט האט זיך דער עדות בערוהיגט, ווייל צו אזא מענש ווי סטאווסקי האט ער געהאט צוטרוי.

דאס געריכט שטעלט דערביי פעסט, אז בעת דער אויספארשונג האט דער עדות געזאגט, אז נירענבערג און לובלינסקי האבען איהם צוגערעדט, אז ער זאל בעת זיינע ערקלערונגען ווארפען די גאנצע שולד אויף כאנאכאוויטש'ן.

דער עדות מנחם אבראמאוויטש האט געגעבען לובלינסקי'ן 400 זל. אין דאנציג, ווען זיי האבען זיך ארויסגעזעצט אויף דער שיף זענען זיי געווען זיכער, אז זיי פאהרען קיין פאלעסטינא אויף אזוי פיל, אז זיי האבען זיך געהייסען פון דער היים שיקען געלד אין א דייטשען פארט קיעל. נאך דער גאנצער אפערע ווען קיינער האט נישט צוריקבעקומען קיין געלד, האבען די בע'עולה'טע ארויסגעשיקט א דעלעגאט צום רעוויזיאניסטישען קאנגרעס אין קראקא, דער דעלעגאט איז געווען דוד זילבערבערג, ווען ער איז צוריקגעקומען האט ער אפגעגעבען א בעריכט, אז ער האט זיך געזעהן מיט זשאבאטינסקי'ן. זשאבאטינסקי האט איהם אויפמערקזאם אויסגעהערט אין דער אנוועזענהייט פון סטאווסקי'ן. ער האט בעקומען די פערזיכערונג, אז זיי וועלען פאהרען קיין ארץ ישראל און אז די צווייטע עקסקורסיע וועט פיהרען סטאווסקי, ווען סטאווסקי איז דערנאך געקומען קיין לאדז, האט דער עדות אין דער אנוועזענהייט פון נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן אוועקגעלעגט אויפן טיש 215 זל., דערביי האט סטאווסקי געזאגט, אז אין חודש פעברואר וועלען זיי שוין זיין אין פאלעסטינא. ווען אויך פון דער דאזיגער רייזע איז גארנישט געווארען און ער האט אנגעהויבען ענערגיש צוריק צו פאדערן זיין געלד, האבען נירענבערג און לובלינסקי דעם עדות געגעבען וועקסלען אויף 1000 זל. פאר די שאדענס, וועלכע ער און זיינע 2 שוואגערס פאלאקאווסקי האבען געליטען. די וועקסלען זענען געווען זשירירט דורך נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן, אבער אהן אונטערשריפט, לויט ווי דער עדות זאגט, האט די אונטערשריפט אויף די וועקסלען געזאלט געבען סטאווסקי, ווען ער וועט קומען קיין לאדז.

דער עדות ווערט גענומען אויף א קרייץ-פערהער דורך אדוואקאט צימערמאן וועגען דעם ווי אזוי ס'איז מעגליך, אז דער עדות זאל נעהמען וועקסלען אהן אן אונטערשריפט, וועלכע זענען גארנישט ווערט.

דער ענין בעקומט אן אנדער פנים נאך דער ערקלערונג פון דעם אנגעקלאגטען לובלינסקי. ער ערקלערט, אז אמת זיי האבען געגעבען די זשירעס אויף די וועקסלען, אבער די אונטערשריפט האט געזאלט געבען נישט סטאווסקי, נאר חעם עדות פאטער, וועלכער האט זיך געזאלט אויף זיי בארגען געלד אין ק. ק. א. דערביי דערצעהלט נאך לובלינסקי, אז דער עדות האט ביי איהם געוואלט אויסנארען טויזענד זל. אויף אן אנדער אופן, ער האט געמליך געזאגט, אז ער האט א בעקאנטען סמאראסטע-רעפערענט אין שעראדז, ביי וועלכע ער קען בעקומען אויסלענדישע פעסער פאר דער גאנצער גרופע און אויף דעם האט אבראמאוויטש געוואלט 1000 זל., דערפון איז אבער גארנישט געווארען.

דער עדות **ליב מילדער** (פון ראדזשעווילאוו) זאגט, אז ביי איהם האט אין דאנציג כאנאכאוויטש צוגענומען 600 זל. אויף כלומרשט איהם ארויסשיקען קיין פאלעסטינע. צו לובלינסקי'ן האט ער נישט קיין שום טענות.

דער עדות **אברהם קלעפפיש** דערצעהלט, אז א חוץ די 250 זל., וועלכע ער האט געגעבען אויף דער רייזע האט ער נאך נירענבערג'ן געגעבען פערשידענע קליינע סומעס אין ארלאווא און אפילו זיין טאשען-זייגערל. ער האט פון זיין געלד גארנישט בעקומען.

דאן גיט ערקלערונגען **הרב טרייסטמאן, וועלכער ווערט בעפרייט פון א שבועה סיי דורך דער פראקוראטור און סיי דורך די אדוואקאטען.**

הרב טרייסטמאן זאגט: צו איהם אין ראבינאט איז געקומען א געוויסער קאץ און געבעטען ארויסצורופען 16 פון די בע'עולה'טע אין דער געשיכטע מיט דער שיף „וואנדא“, אז זיי זאלען אפגעבען א שבועה צי זיי האבען געגעבען געלד סטאווסקי'ן. הרב טרייסטמאן האט די מענשען ארויסגערופען, זיי זענען געווען גרייט אפצוגעבען די שבועה בתנאי, אז סטאווסקי וועט איינלעגען דאס געלד, וועלכעס ער האט גענומען, סטאווסקי האט ערקלערט, אז ער וועט נישט איינלעגען, ווייל ער האט נישט קיין געלד, ער האט אבער אויסגעדריקט זיין גרייטקייט אליין אפצוגעבען א שבועה, אז ער האט קיין געלד נישט גענומען. דערמיט האט זיך דער ערשטער צוזאמענטרעף פערענדיגט.

מיט א צייט צוריק האט זיך צום הרב טרייסטמאן טעלעפאניש געווענדעט דער לאדזער קארעספאנדענט פון „היינט“ ה' ראזענשטיין און איהם ערקלערט, אז פון די צייטונגס-נאטיצען קען מען בעקומען דעם איינדרוק, אז דער לאדזער ראבינאט האט רעהאביליטירט סטאווסקי'ן. היות ווי צו איהם האבען זיך ווייטער געמאלדען בע'עולה'טע, בעט ער דעם הרב טרייסטמאן, אז ער זאל אינטערווענירען וועגען דעם אין ווארשא ביי דער צענטראלער רעוויזיאניסטישער מאכט. דער עדות האט אזוי געטון און פון ווארשא איז געקומען דער סעקרעטאר ה' [illegible] צוזאמען מיט סטאווסקי'ן און הרב טרייסטמאן האט ארויסגערופען די בע'עולה'טע אויף דעם צווייטען צוזאמענטרעף האט דער עדות אויסגעהערט די צדדים.

פראקוראר: צי איז אין הסכם מיט די רעליגיעזע פארשריפטען, אז אויב מ'פערלאנגט פון אימיצען א שבועה מוז דער צד-שכנגד איינלעגען די סומע פון ספק?

— אזוי פיהרט זיך ביי דין-תורה'ס, אויב אבער דער צווייטער צד האט נישט קיין געלד, איז דא נישט קיין מניעה אפצוגעבען די שבועה, אויב ווידער דער צווייטער צד וויל אפגעבען א שבועה קאן זי אויך אנגענומען ווערען.

פראקוראר: וואס פארא איינדרוק האט איהר, ה' ראבינער בעקומען נאך דעם ווי איהר האט אויסגעפארשט די צדדים.

מיין ערשטער איינדרוק דעמאלס איז געווען, אז סטאווסקי איז שולדיג, אבער די דאזיגע היפאטעזע איז אפגעשוואכט געווארען ביי מיר נאך דעם ווי איך האב געהערט די עקשנות'דיגע קלאגען, אז סטאווסקי איז ספעציעל אריינגעצויגען געווארען אין דעם ענין.

אדוו. ביליק: אויף וואס האט זיך געשטיצט אייער ערשטע היפאטעזע?

— אויף דער זיכערקייט, מיט וועלכע די בע'עולה'טע האבען גערעדט און אויף דעם, אז ראזענשטיין האט געזאגט, אז ער האט געזעהן דאקומענטען וועגען דעם. די דאקומענטען האב איך נישט געפאדערט.

דאן גיט ערקלערונגען דער עדות כרוסט, מיטארבייטער פון דעם צענטראל-קאמיטעט פון דער רעוויזיאניסטישער פארטיי אין פוילען. ער האט געזאגט, אז לובלינסקי און נירענבערג האבען איהם דערצעהלט וועגען זייער פלאן מיט דער „וואנדא“ און ער האט זיי באלד געזאגט, אז דער פלאן געפעלט איהם נישט. דעם 18 מערץ 1935 איז א גרויסע גרופע פון די בע'עולה'טע געקומען אין צענטראל-קאמיטעט קיין ווארשא און א דעלעגאציע פון זיי האט פאר'ן עדות רעפערירט דעם גאנצען ענין, די גרופע האט געשטעלט בעדינגונגען: 1) פראקלאמירען א וואמעל-אקציע אויף'ן וועלט-מאסשטאב, כדי צו דעקען די שאדענס פון די געליטענע, 2) געבען אלע סערטיפיקאטען און 3) טעלעגראפירען וועגען דעם צו זשאבאטינסקי'ן, וועלכער איז דעמאלט געווען אין אמעריקא, פערשטעהט זיך, אז די פאדערונגען זענען געווען לעכערליך, מיר האבען נישט צו געבען קיין סערטיפיקאטען, ווייל די לינקע ריכטונגען גיבען אונז נישט.

דער עדות האט געגעבען דער גרופע עטליכע צעהנדליג זלאטעס, אז זיי זאלען צוריקפאהרען קיין לאדז, ס'האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז די גרופע איז די גאנצע נאכט געבליבען אין לאקאל, אויף צומארגענס האט זיך ווידער א דעלעגאציע געווענדעט צום עדות און האבען געהאט אנדערע בעדינגונגען: ערשטענס מ'זאל זיי געבען אונטערשטיצונגען אזוי לאנג ווי ס'וועט נישט קומען קיין ענטפער אויף דער דעפעשע צו זשאבאטינסקי'ן און די ארבייט אין ביורא זאל אפגעשטעלט ווערען ביז'ן אנקומען פון ענטפער. ווען דער עדות האט דאס אפגעווארפען, האבען די געליטענע אנגעהויבען צו דעמאלירען דעם לאקאל און צו שלאגען. דעמאלס האט ער ארויסגערופען די פאליציי און ארויסגעטריבען זיי פון לאקאל. קיינער פון די געליטענע האט דעמאלס נישט אנגערופען סטאווסקי'ס נאמען. ווען מ'האט אין ווארשא סטאווסקי'ן פערהאלטען, האט מען איהם אויך געפרובט צו דראהען און פראוואצירען. מיט א צייט שפעטער, ערקלערט דער עדות, האבען

(ווייטער זעה 10-טע זייט)

נייע פאסטמארקע?

אויף די פאסטאמטען האט מען אנגעהויבען ... פערקויפען נייע 30-גראשענדיגע פאסט- ... די זענען געדרוקט מיט העל-רויטער פארב ... מיט זיך פאר דעם מיר'צר שלאס.

...חתמ'עט 7 בעקערייען

אין רעזולטאט פון די לעצטע קאנטראָ- ... דער סאניטאר-קאמיסיע זענען מחמת דעם ... צושטאנד, צוגעמאכט און פער- ... 7 יודישע בעקערייען.

...אקוראר פאדערט טויט-שטראף

נישט לאנג צוריק איז דער געזו. סטרוזש ... 16, זיגמונט קאכאנסקי פערמשפט ... אויף 15 יאהר טורמע פארן ערמארדען ..., דעם הויזבעזיצער לעאן לאנגע. ... האט דער פראקוראר אריינגעטראגען ... אויפן אורטייל, אין וועלכער ער ... טויט-שטראף פארן מערדער.

א פאך אזא

... פאלטענס אין שולעס

נעכטען איז דורכ'ן היגען שטאטישען גע- ... בעווארען אויף א האלב יאהר טורמע ... -יאהריגער באלעסלאוו סארנעצקי.

... איז בעשולדיגט געווארען אין דעם, אז ... טורמגיין איבער די שולעס און צו- ... פאלטענס.

... זאלען פארקומען פראצעסען פון נאך ... 17-יאהריגע יונגע-לייט: וואיטינסקי און ...ווסקי, וועלכע זענען געכאפט אין דער- ... מעשה.

...וגאב-פאבאר-קאמיסיע

דעם 15-טען ה. ח. וועט אין לאקאל אויף ... 165 אנגעהויבען צו אמטירען א ספע- ... צוגאב - פאבאר - קאמיסיע פון 1-טען שטא- ... ב. ק. או.

דער קאמיסיע דארפען זיך צושטעלען אלע ... פון יאהרגאנג 1914 און עלטערע, וועל- ... זיך, זיינער צייט נישט צוגעשטעלט צו ... פאבאר-קאמיסיע און האבען נאך ביז היינט ... רעגולירט זייערע מיליטערישע בעציהונגען, ... וואינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און ... קאמיסאריאטען, ווי אויך די, וועלכע ... בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון ... שטישער סטאראסטווע.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפ- ... ס. סאצעפערקעוויטש זגערזשער 54), י. זונ- ... (פעטריקאווער 25), ס. באיארסקי און ... (פושטיאזד 19), מ. ליפיעץ (פעטריקאווער ... ריכטער און ב. לאבאדא (11 ליסטאפאד ... (קאפערניקא 26), קלאפטאווסקי (זשגאוו ...

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלג. טעג!
פרעכטיגער סעזאן-פראגראם:
I
פריליכע זוזאנא
...ער אינהאלט! הערליכע אויס-... ! אין דער הויפט-ראל:
LILJANA HARVEY
... ערשטער ענזאטישער סאוויעט. פילם
א ווייב פאר טויזענד רובל
אויסערגעווענליכער אינטערעסאנטער אינהאלט מיט דער שענסטער קאווקאזער פרוי אין דער הויפט-ראל:
Tatjana Machmurjan
... 4 נאכם. שבת און זונטאג 12 ביטאג.

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען,
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 234-12
נעהמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 6—9 אוונט.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקה.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—9 אוונט.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEŻDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָוויטשאַ 20 טעל. 213-84

היינט, זונטאָג, דעם 9-טען ד. ח. 8.30 אָוונט איין-איינציגער קאָנצערט

CHÓR DANA

פאַר זייער אָפּפאָהרען קיין יוגאָסלאַוויען, סאָוויעט-רוסלאַנד און אַמעריקאַ פון וועלט-בעריהמטען

מיט'ן אָנטייל פון די בעקאַנטע לידער-זינגער

Mieczysław Fogg
i Adam Wysocki

דער פּראָגראַם איז אַ פולשטענדיג נייער און אין לאָדז נאָך נישט געהערט. בילעטען צום פּרייז פון 1 זל. ביז 6 זל. צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

דער פּראָצעס וועגען דער אַפערע מיט דער שיף „וואַנדאַ"

(ענדע פון דער 9-טער זייט)

צווי פון די געליטענע פּאָלאַקאָווסקי און אבראמאָוויטש איהם געזאָגט, אַז סטאַווסקי איז אין דעם ענין „אַריינגעאַרבייט" געוואָרען.

אדוו. צימערמאַן: צי האָבען אַלע ציוניסטישע ריכטונגען סימפּאַטיזירט מיט דער אונלעגאַלער עליה?

— יאָ, אַלע.

— וואָס פאַר אַ מיינונג האָט איהר וועגען לובלינסקי'ן און נירענבערג'ן?

— די בעסטע, זיי האָבען בשום אופן נישט געטון דאָס צוליב פערדינסט.

פּראָקוראָר: און וועגען איינזש. זייטשוק האָט איהר אויך די בעסטע מיינונג?

— ניין, וועגען איינזש. זייטשוק האָב איך נישט קיין גוטע מיינונג.

פּראָקוראָר: צי האָט איהר געהערט וועגען פיקטיווע חתונות מיט'ן צוועק אַריבערצושמוגלען מענשען קיין ארץ ישראל?

— יאָ, איך האָב וועגען דעם געהערט.

נאָך דער ערשטער הפסקה ווערט אַלס ערשטער אויסגעהערט דער עדות **יצחק גאָלדין**. ער ערקלערט.

ענדע מאַי 1934 איז געקומען צו דער קאָמיסיע פאַר עליה און טוריסטיק בייַ פּ"צ משה כאַנאַכאָוויטש און פאָרגעלעגט שיקען עולים קיין א"י. ער האָט ערקלערט, אַז ער איז אין דאַנציג אייניגע חדשים, האָט געשלאָסען בעקאַנטשאַפט מיט אייניגע שוועדישע און נאָרוועגישע שיף-געזעלשאַפטען און קען אויף יעדע האַנדעלס-שיף זייערע שיקען ביז 20-25 מאַן קיין א"י. נאָך לאַנגע פערהאַנדלונגען פון אייניגע מאָל זייענדיג אין לאָדז האָבען מיר מסכּים געווען צו דעם פאָרשלאַג און אָפּגערעדט פּראַוויס צו בעצאָהלען צו 100 זל. האַנט-געלד (די רייזע האָט געזאָלט קאָסטען ביז 1000 זל.) פון יעדען פערזאָן, דערבייַ האָט ער אונז געגעבען אַ פאַהר-פּלאַן, אַז די שוועדישע לאַסט-שיף גייט אָפּ דעם 19 יוני און אויף דעם טערמין זאָלען מיר פאַרבערייטען ביז 30 מאַן. פאַר דעם טערמין האָב איך געשיקט קיין דאַנציג אונזער סעקרעטאַר פנחס לעווין, וועלכער האָט צוריקקומענדיג דערקלערט, אַז כאַנאַכאָוויטש האָט צו די לאַסט-שיפען קיין שייכות נישט, נאָר ער האָט אַנ'אַנדער קאָמבינאַציע, וועלכע איז איהם, לעווינ'ען נישט איינגעזען קלאָר. דערויף האָב איך גלייך אין בריף צו כאַנאַכאָוויטש'ן איהם אָנגערופען „אַפעריסט". כאַנאַכאָוויטש איז געקומען קיין לאָדז און מיך מיטגענומען קיין גדיניע, וואו ער האָט מיר געוויזען אַ שיף „טשייקע", וועלכע ער וויל פּאַכטען. כאַנאַכאָוויטש האָט אין דער צייט בעקומען פון אונז 3.300 זל. אָבער דאָך נישט קוקענדיג דערויף האָב איך גערופען אַ פערזאַמלונג פון עולים און זיי פאָרגעלעגט צו רעזיגנירען פון דער רייזע, אָנווייזענדיג אויף דער גרויסער געפאַהר פון פאָהרען 6 וואָכען אויפ'ן ים אָהן יעדע מעדיצינישע הילף, און חושד זייענדיג כאַנאַכאָוויטש'ן אין אַפעריסטישע כּוונות, הגם כאַנאַכאָוויטש האָט טעלעגראַפירט, אַז די מענשען זאָלען אַרויספאָהרען קיין גדיניע, ראָט איך זיי נישט צו פאָהרען, ווייל מיר ווילען נישט טראָגען קיין שום אחריות דערפאַר. דאָך האָבען זיי בעשלאָסען אַליין צו פאָהרען און זיי האָבען זיך אונטערגעשריבען, אַז זיי פאָהרען אויף אייגענער אחריות. איך האָב נישט געזאָגט מסכּים זיין מיט'ן געדאַנק זיי צו לאָזען אויף הפקר, האָב איך מיטגעשיקט פנחס לעווינ'ען מיט זיי און איהם אָנגעזאָגט, אַז ער זאָל כאַנאַכאָוויטש'ן קיין געלד מעהר נישט געבען און זעהן, אויב ס'איז דאָ אַ שטיקעל חשד, אַזוי ווי איך האָב פאַרגעפיהלט, זאָל ער מיר גלייך אַרויסרופען טעלעגראַפיש, וואָס ס'איז אויך געשעהן. קומענדיג קיין גדיניע האָב איך מיר גלייך איבערצייגט, אַז די גאַנצע זאַך איז אַנ'אַפערע און איך האָב געהייסען גלייך די מענשען צוריקפאָהרען. זיי זענען מיט מיר צוריקגעפאָהרען קיין לאָדז.

אדוו. צימערמאַן: צי איז די פּאַרטיי „פּועלי ציון" די הערשענדע פּאַרטיי אין ציוניזם?

גאָלדין: ניין.

אדוו. צימערמאַן: אַהאַ, איצט נישט, איז איז אַ קאָאַליציע, אָבער דאַן אין 1934?

גאָלדין: צוזאַמען מיט די אַלג. ציוניסטען.

אדוו. וואַכטעל: פאַרוואָס האָט איהר נישט צערסן געגעבען לובלינסקי'ן וועגען כאַנאַכאָוויטש'עס אַפערע?

גאָלדין: איך האָב מיטגעטיילט דעם קאָמיטעט-מיטגליד פון רעוויז. פּאַרטיי אונבערבוים. וואָס אָנבעלאַנגט לובלינסקי'ן — רעד איך נישט מיט איהם זינט דעם אַרויסרופען דורך איהם די בלוטיגע אַוואַנטורע אין שטאָט-ראַט. זאַל אויף אונזער אַקאַדעמיע מיט אייניגע יאָהר צוריק. חוץ דעם האָט לובלינסקי געקענט מיך פרעגען, ווייל פון 6-טען שיערפּיען 2, ווען עס געפינט זיך די רעוו. פּאַרטיי ביז פּעטרי-קאָווער 83 — אונזער פּאַרטיי איז אַזאַ מהלך ווי ער ערקלעהרט, פון פּעטריקאָווער 83 ביז 6-טען שיערפּיען 2 און ווען ער וואָלט מיך געפרעגט, וואָלט איך איהם אַלס מענש געזאָגט דעם אמת. זיי האָבען אָבער פאַר מיר פערבאָרגען די זאַך, איבריגענס רעד איך נישט נאָכ'ן אָרלאָזאָראָוו-מאָרד מיט קיין רעוויזיאָניסטען.

אדוו. וואַכטעל. ווער זענען געווען די לייטער פון עליה-דעפּאַרטאַמענט פון דער יודישער אַגענץ אין יאָהר 1943?

גאָלדין: גרינבוים.

אדוו. וואַכטעל: צי איז ער רעדאַקטאָר פון „היינט"?

גאָלדין: אַלס מיטגליד פון דער ציונ. עקזעקוטיווע איז גרינבוים קיין שום רעדאַקטאָר נישט פון קיין שום צייטונג און איבערהויפּט — אומפּאַרטייאיש אין דעם פאַל.

אדוו. וואַכטעל: צי האָבען די צענטר. קאָמיטעטען און די אָנפיהרענדע ציונ. אינסטאַנצען אונטערשטיצט די אונלעגאַלע עליה?

גאָלדין: ניין. אַלע אינסטאַנצען, סיי די אָנפיהרענדע ציוניסטישע, סיי אונזער צ. ק. פון פּועלי-ציון האָבען עס פערוועהרט.

אדוו. צימערמאַן: צי האָט די אונלעגאַלע עליה געשטערט דעם ציוניזם?

גאָלדין: אונבעדינגט, ווייל די א"י-רעגירונג האָט אויף דער קאָנטאָ אַראָפּגערעכענט בייַ יעדען שעדיול אַ גרעסערע צאָהל סערטיפיקאַטען און דעריבער האָט עס פיל געשטערט און עס איז דורכאויס דורך די ציונ. אינסטאַנצען פערוועהרט געוואָרען.

דער עדות זילבערבערג דערצעהלט, אַז ער איז געפאָהרען צו זשאַבאָטינסקי'ן, בעת דעם רעוויזיאָניסטישען קאָנגרעס אין קראָקאָ. זשאַבאָטינסקי האָט איהם אויפגענומען אין דער אַנוועזענהייט פון סטאַווסקי'ן. זשאַבאָטינסקי האָט זיך געוואונדערט, פאַרוואָס מען האָט איינגעאָרדענט אַ רייזע אויף אַזאַ נישט-זיכערער שיף. צום סוף האָט ער איהם בערוהיגט, אַז די גאַנצע גרופּע וועט שוין פּסח עסען מצה אין ארץ-ישראל. די איצטיגע רייזע, האָט זשאַבאָטינסקי געזאָגט, וועט שוין זיין אַ זיכערע. סטאַווסקי האָט דעם עדות אָפּגערופען אָן אַ זייט און ערקלעהרט, אַז ער האָט רחמנות אויף דעם עדות און דעריבער וועט ער האָבען אַ הנחה, אויב ער וועט איהם צושטעלען קאַנדידאַטען. ווייטער דערצעהלט דער עדות וועגען די עניים, וועלכע זיי זענען אויסגעשטאַנען אין גדיניע, און אָרלאָוואָ, דאַן ווידער אין לאָדז. ווי אַזוי מ'האָט זיי אַרויסגעוואָרפען פון צענטראַל-קאָמיטעט. דער עדות ערקלעהרט, אַז אין „היינט" האָט מען זיי צו גאַרנישט צוגערעדט. מ'האָט זיי געגעבען צו עסען, נאָכדעם אויס רחמנות פאַר זיי געזאָרגט.

די עדות ליסטאָווסקי און שקלאַנאָווסקי ערקלעהרען, אַז זיי האָבען געגעבען געלד און האָבען גאַרנישט צוריקבעקומען.

די עדות איינהאָרן, גאָלדבערג, בלאַושטיין, פּאָלאַקאָווסקי, קאַט און אַנדערע ערקלעהרען, אַז זיי האָבען געגעבען געלד אין דער אַנוועזענהייט פון סטאַווסקי'ן.

דערמיט האָט זיך געענדיגט דער פרייטאָגדיגער טאָג אין פּראָצעס, וועלכער האָט זיך פאַרצויגען ביז האַלב עלף אין אָוונד.

דער שבת'דיגער טאָג

איז געווען פול מיט אינצידענטען. אין יעדער ערקלעהרונג פון אַנ'עדות איז געווען סתירות און נאָך יעדען עדות-זאָגען איז פאָרגעקומען אַ קאָנפראָנטאַציע.

דער ערשטער עדות איז ברוך יאַקובאָוויטש. ער האָט געגעבען אויף דער רייזע 500 זלאָטעס. ער מאָלט כאַנאַכאָוויטש'ן אין די שוואַרצסטע פאַרבען. דער עדות זאָגט, אַז כאַנאַכאָוויטש האָט געהולטייעט, געפאָהרען אויף אַעראָפּלאַנען פון דאַנציג קיין וואַרשאָ צו זיין כלה. אויף איין קאַלאַציע האָט ער אויסגעגעבען 800 דאַנציגער גולדען. נאָך דער דורכגעפאַלענער געשיכטע מיט דער „וואַנדאַ", ווען אַלע זענען שוין געווען אין לאָדז, איז דער עדות געפאָהרען קיין וואַרשאָ, כדי אַהערצוברענגען כאַנאַכאָוויטש'ן, מיט'ן צוועק, אַז ער זאָל אָפּשרייבען די שיף, מיט וועלכער מ'האָט נאָך געוואָלט פּרובען צו מאַכען אַ רייזע. צוערשט האָט ער נישט געוואָלט פאָהרען, אָבער סוף-כל-סוף איז ער געקומען און האָט די שיף אָפּגעשריבען אויפ'ן נאָמען פון עדות און אויך אַ געוויסען הערשקאָרן, וועלכער איז געשטאָרבען.

דער עדות האַלט, אַז אין אַלעם איז שולדיג כאַנאַכאָוויטש. ער איז געווען אַנוועזענד בעת אַ שאַרפען קאָנפליקט צווישען כאַנאַכאָוויטש'ן און נירענבערג'ן אין אָרלאָוואָ, וואו נירענבערג האָט ספּאַזמירט און געשריגען, אַז ס'מוז נעמען אַ סוף צו דעם ענין. מיט דער שיף, זאָגט דער עדות, איז דאָך מעגליך געווען צו פאָהרען קיין פּאַלעסטינאַ, ווען כאַנאַכאָוויטש וואָלט צו דער צייט געשיקט געלד און פּראָוויאַנט. נירענבערג איז אויך געווען איבערצייגט, אַז די שיף פאָהרט קיין פּאַלעסטינאַ און האָט נישט געוואוסט, ווי די שיף איז פּראָוויאַנטירט.

אויף די פראַגען פון אדוו. ביליק ערקלערט דער עדות, אַז ביז דעמאָלט, ווען די גאַנצע גרופּע איז געפאָהרען קיין וואַרשאָ צום צ.ק. האָט קיינער נישט אָנגערופען סטאַווסקי'ס נאָמען. ערשט נאָך דעם ווי זיי זענען פון דאָרט אַוועק האָט מען פון פערשידענע זייטען אָנגעהויבען הערען, אַז מ'האָט געגעבען סטאַווסקי'ן געלד און מ'האָט אָנגעגעבען אַנ'אָנקלאַגע צום פּראָקוראָר געגען סטאַווסקי'ן. אין דער אָנקלאַגע איז נאָך דאָ מיין אונטערשריפט, אָבער איך האָב דאָס נישט אונטערגעשריבען.

ס'ווערט אַדורכגעפיהרט אַ קאָנפראָנטאַציע מיט דעם עדות קאַט, וועלכער ערקלערט, אַז יאַקובאָוויטש האָט יאָ אונטערגעשריבען. יאַקובאָוויטש האַלט זיך ווייטער בייַ דאָס זייניגע, אַז ער האָט נישט אונטערגעשריבען. דאָס געריכט נעהמט די אונטערשריפטען פון ביידע.

אויף די פראַגען פון אָנגעקלאָגטען שרייבער ערקלערט דער עדות יאַקובאָוויטש, אַז דאָס עסען אויף דער שיף איז געווען אַ פּראָסטעס. ס'זענען געווען הייל-מיטלען. און איהם, אַלס איינעם פון די אָנפיהרער האָט שרייבער געזאָגט, אַז ער וועט זיך מוזען אומקעהרען קיין גדיניע, ווייל כאַנאַכאָוויטש האָט נישט געשיקט קיין געלד און פּראָוויאַנט.

דער עדות אָרגאַנעק און אָפּאַץ טראָגען נישט אַריין קיין שום נייעס.

דער עדות ראָזענפעלד ערקלעהרט, אַז ער האָט איינגעצאָהלט 500 זל. און 250 זל. אַלס הלוואה, אויף די 250 זל. האָט ער בעקומען אַ וועקסעל אויף 600 וועלכער איז אָבער נישט געצאָהלט געוואָרען.

כאַימאָוויטש ישראל האָט איינגעצאָהלט 800 זל. און גאַרנישט צוריקבעקומען. מ'האָט איהם אַלץ אָפּגעשלעפּט, אַז די רייזע וועט דאָך פאָרקומען. לובלינסקי און נירענבערג האָבען איהם צוגערעדט, אַז ער זאָל אַרויפוואַרפען די גאַנצע שולד אויף כאַנאַכאָוויטש'ן און גאַרנישט רעדען וועגען סטאַווסקי'ן, ווייל דאָס קאָן שאַדען ברענגען דער רעוויזיאָניסטישער אָרגאַניזאַציע. אין דער פּאָליציי האָט דער עדות נישט געזאָגט דעם אמת, ער האָט געגעבען גינסטיגע ערקלעהרונגען פאַר נירענבערג'ן, ווייל ער האָט נישט געוואָלט פערלירען די שאַנסען אַרויסצופאָהרען קיין ארץ-ישראל.

נאָכ'ן עדות רודניצקי גיט ערקלעהרונגען דער עדות טביה דרוקער. ער האָט געגעבען נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן 750 זל. נאָכדעם ווען ער האָט געפאָדערט צוריק דאָס געלד, האָט מען איהם געזאָגט, אַז ער זאָל ברענגען אַנדערע קאַנדידאַטען מיט געלד, וועט ער זיינס צוריקבעקומען. זיין געוויסען האָט איהם אָבער נישט ערלויבט דאָס צו טון. ווייטער ערקלערט דער עדות, אַז איינער פון די געליטענע, מיכאַלאָוויטש, האָט בעקומען אַ קאָנווערט מיט דאָקומענטען מיט אַ תנאי, אַז אויב לובלינסקי און נירענבערג וועלען אַרעסטירט ווערען זאָל מען די קאָנווערט איבערגעבען סטאַווסקי'ן.

אין דעם מאָמענט טראָגט אדוו. ביליק אַריין אַ פאָרשלאַג, אַז היות ווי עטליכע עדות האָבען ערקלעהרט, אַז זיי האָבען געזעהען סטאַווסקי'ן אין וואַרשאָ דעם 19 מערץ, זאָל דאָס געריכט אַרויספאָדערן סטאַווסקי'ס פּאַס פון דער וואַרשאָווער סטאַראָסטווע, פון וועלכען מ'וועט זיך קענען איבערצייגען, אַז סטאַווסקי איז דעמאָלט געווען אין ליטע.

נאָך אַ בעראַטונג האָט דאָס געריכט מסכּים געווען מיט אדוו. ביליק'ס פאָרשלאַג.

דער עדות פינגערהוט האָט געליטען מיט 500 זלאָטיס. ער האָט געהערט, ווי אַ גרופּע געליטענע האָבען זיך אָפּגערעדט, אַז מ'זאָל סטאַווסקי'ן אַריינציהען אין דער אַפערע, כדי אָפּצוראַטעווען דאָס געלד.

דער עדות גאָלדמאַן ערקלערט, אַז ער האָט געגעבען 600 זל. אַ חוץ דעם האָט ער שפּעטער צוגעגעבען סטאַווסקי'ן אַליין 300 זל. אין דער אַנוועזענהייט פון נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן. אויך דער עדות ערקלעהרט, אַז ער האָט געזעהען אין וואַרשאָ סטאַווסקי'ן דעם 18 מערץ 2 אַ זייגער בייַנאַכט, ווען ער איז אַרויסגעשטיגען פון אַ דראָזשקע אויף טוואַרדאַ 5.

מרדכי דאָקטאָרטשיק ערקלעהרט, אַז ער האָט נירענבערג'ן און לובלינסקי'ן געגעבען 800 זל. שפּעטער ווען סטאַווסקי האָט געדאַרפט איינאָרדנען די צווייטע עקסקורסיע, האָט ער צוגעגעבען סטאַווסקי'ן אַליין 200 זל. ער האָט פאַרלאַנגט אַ קוויטונג, אָבער סטאַווסקי האָט נישט געוואָלט געבען. אויך דער עדות האָט געזעהען סטאַווסקי'ן 2 אַ זייגער בייַנאַכט דעם 18 מערץ אויף טוואַרדאַ 5. אָבער נישט אויסשטייגען פון אַ דראָזשקע נאָר פון טראַמוואַי.

צוליב דער דאָזיגער סתירה קומט פאָר אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען דאָקטאָרטשיק'ן און גאָלדמינצ'ן. עס ווערט אָבער גאַרנישט אויפגעקלעהרט, ווייל איינער זאָגט פון אַ דראָזשקע און דער אַנדערער פון טראַמוואַי.

נאָכ'ן עדות קושאַנזשע ווערט אויסגעהערט דער עדות רובין. ער זאָגט, אַז ער איז געווען אויף אַ פערזאַמלונג פון די געליטענע בייַ אַ געוויסען זאַנענפעלד. דאָרט איז בעשלאָסען געוואָרען אַריינצוציהען סטאַווסקי'ן אין דעם ענין, כדי די רעוויזיאָניסטען זאָלען איהם מוזען אויסקויפען. אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג האָבען ספּעציעל אַגיטירט זילבערבערג און פּאָלאַקאָווסקי.

ס'קומט פאָר אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען רובינ'ען און זילבערבערג'ן. דאָס גיט אָבער אויך נישט קיין רעזולטאַט, ווייל יעדער האַלט זיך בייַ ס'זייניגע. ס'העלפט אויך נישט, ווען אַ צווייטער עדות לעוועק ערקלעהרט אויך, אַז זילבערבערג זאָגט ליגען.

דער עדות יאַבלאָנסקי ערקלערט, אַז די שיף „וואַנדאַ" האָט געקענט צופאָהרען קיין פּאַלעסטינאַ, שולדיג איז כאַנאַכאָוויטש. אויך ער האָט געוואוסט, אַז די שיף געהט צוריק קיין גדיניע, צוליב דעם וואָס כאַנאַכאָוויטש האָט נישט געשיקט קיין געלד. כאַנאַכאָוויטש האָט געהולטייעט אין אַלע קאַפעס און אויסגעגעבען צו עטליכע הונדערט זל. אַ נאַכט.

ווייטער ערקלעהרט דער עדות, אַז אַ ג
מאיר ווייס האָט איהם געזאָגט, אַז אין
פון די פּועלי-ציון אויף פּיעטריקאָווער 83
זיך אַ גרופּע געליטענע אָפּגערעדט אַריינ
סטאַווסקי'ן אין דעם ענין.

דער עדות קראַוזע פּלאָנטערט זיך
אין זיינע ערקלעהרונגען, אין דער אויס
האָט ער געזאָגט, אַז לובלינסקי און נירענב
בען איהם צוגערעדט צו וואַרפען די גאַנצ
אויף כאַנאַכאָוויטש'ן. איצט לייקענט ער
צוליב דעם לעגט פאָר דער פּראָקוראָ
היות ווי איינמאָל האָט קראַוזע פאַלש עדות
אָדער בייַ דער אויספאָרשונג, אָדער איצט
געריכטס-פערהאַנדלונגען, זאָל מען דעם
בערשיקען אין דער פּראָקוראַטור, כדי
דעם עדות צו פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר
עדות-זאָגען.

נאָך די עדות זבאָראָווסקי און בראַ
אויסגעהערט דער עדות ראַטשיין. ער אי
פון דער ערשטער גרופּע און מיטגעמאַכט
צע טראַגעדיע. ער ערקלעהרט, אַז בייַ
פעלד'ן אויף דער פערזאַמלונג האָט מען
שמועסט אַריינצוציהען סטאַווסקי'ן אין
אפילו אין דעם עדות-צימער האָט איינער
געליטענע קעלמאַן געזאָגט, אַז ער האָט
נישט געגעבען סטאַווסקי'ן קיין געלד,
אָבער געמוזט אַזוי זאָגען, ווייל ער האָט
ראַטעווען דאָס געלד.

בייַ אַ קאָנפראָנטאַציע לייקענט קעל
נאָך אַ צווייטער עדות שאַטען בעשטעטיגט

דער עדות **ווינבערגער** איז געווען
כער האָט בעקענט כאַנאַכאָוויטש'ן מיט
און נירענבערג'ן, כאַנאַכאָוויטש האָט געוואָ
האָט אַ שיף „טשאַיקאַ", ער האָט געזאָ
אומזיסט קיין פּאַלעסטינאַ.

דער עדות **מאיר ווייס**
אַז די פּועלי ציון, פּיעטריקאָווער
מען זיך אָפּגעשמועסט אַריינצוציהען
אין דעם ענין, ער האָט אויך דאָס געהערט
די קאָנפראָנטאַציע צווישען קאַט'ן און
האָט נישט געגעבען קיין רעזולטאַט, ווייל
האַלט זיך בייַ ס'זייניגע.

דער עדות טשאַמאַנסקי האָט אויך געה
הערשקאָרנ'ען אין דער וואַנזינונג, אַז מ'דאַר
ציהען סטאַווסקי'ן אין דער אַפערע.

פּסח לובלינסקי', דער פאָטער פון דעם
דיגטען ערקלערט, אַז סטאַווסקי איז געווע
איהם איין מאָל, אָבער קיין שום פּרעמיער
נישט געווען, אַזוי אַז קיינער האָט איהם
קענט געבען קיין געלד בייַ איהם אין דער
אַמאָל איז צו איהם געקומען עפּעס אַ
פערלאַנגט פון איהם 2.600 זל. און געדראָ
טויט. ער האָט גערופען אַ פּאָליציאַנט, דער
איז אויסלעגיטימירט געוואָרען און ס'
אַרויסגעוויזען, אַז דאָס איז איינער פון די
זאַנענפעלד.

מאַג. גרינצווייג ערקלערט, אַז ער
הערט פון דעם געליטענעם זאַלצבערג, אַז
ווערט בכּיוון אַריינגעצויגען אין דער אַפער

בייַ דער קאָנפראָנטאַציע ערקלערט זאַלצב
דאָס איז נישט אמת, היות ווי גרינצווייג
איך אויף ד"ר דאַווידאָוויטש, וואָס אי
דערבייַ, בעשליסט דאָס געריכט אַרויסצו
ד"ר יאַקאָב דאַווידאָוויטש.

דער עדות **משה נירענבערג**, אַ פ
דעם בעשולדיגטען ערקלערט, אַז בעת סט
געווען בייַ איהם אין שטוב, איז קיין שום
נישט צוגעלאָזען געוואָרען.

דער עדות וואָלף ערקלערט, אַז ער האָט
אין ראַבינאַט ווי פּאָלאַקאָווסקי האָט גע
סטאַווסקי איז אומשולדיג, מען מוז איה
אַריינציהען, כדי אָפּצוראַטעווען דאָס געל

שמואל לאַנגער האָט געהערט ווי דער
קאַט האָט געזאָגט, אַז מ'דאַרף אַריינציהע
סקי'ן אין דעם ענין.

קאָנפראָנטאַציע צווישען לאַנגער'ן און
גיט ווידער נישט קיין רעזולטאַט.

דער לעצטער עדות אין נעכטיגען טאָ
אדוו. טוביה בערקאָל.

אדוו. צימערמאַן פרעגט איהם: ווער
האָט דעם מאָנאָפּאָל אויף סערטיפיקאַטען?

— די לינקע ריכטונגען.

— ווען זענען די רעוויזיאָניסטען אַרויס
טען פון דער ציוניסטישער פּאַרטיי.

— אין אַפּריל 1934.

— צי איז די אונלעגאַלע עמיגראַציע
ישראל מאָלערירט געוואָרען דורך אַלע צי
ריכטונגען.

— יאָ.

— צי האָט דער פּאַרטיי-קאָמיטעט פון
רעוויזיאָניסטען געוואוסט וועגען דעם, אַז
און לובלינסקי פאַרנעמען זיך מיט'ן אָר
פון דער אונלעגאַלער עליה.

— די פּאַרטיי האָט געוואוסט און ה
אָנגענומען קיין שום שטעלונג אין דער

— צי איז מעגליך, אַז לובלינסקי און
האָבען געצויגען רווחים פון דער „וואַנדאַ"

— דאָס איז אויסגעשלאָסען, מ'האַלט
אַבסאָלוט עהרליכע מענשען.

דערמיט איז די זיצונג איבערגעריסען
ביז מאָנטאָג ווען ס'וועלען אויסגעהערט ווע
לעצטע עדות און ס'וועלען רעדען די צד

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" צעגעלניאנע 27.

יודישע טעאטער-סטודיע

היינט, זונטאג, דעם 9 פעברואר 6.15 אוונט

גרויסע פאפולערע פארשטעלונג

מסעות בנימין השלישי

(די רייזע פון בנימין דעם דריטען) קאמעדיע אין 9 בילדער לויט מענדעלע מוכר ספרים.

רעזשי — אידעס. דעקאראציעס: י. ברוינער, י. פרידמאן. מוזיק: פראפ. זאקס. פלאסטיק און טענץ — זינא קרוש. אינסצעניזאציע — כ. עמעס.

בילעטען פון 54 גר. אן צו בעקומען א גאנצען טאג ביי דער קאסע פון טעאטער.

איפקלערונג פון דער לאדזשער טראמוואי-געזעלשאפט

געוויסע געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס, וועלכע זענען שלעכט אדער גאר טענדענציעז אינפארמירט האבען אנגעהויבען א קאמפאניע געגען דער טראמוואי-געזעלשאפט מיט ארגומענטען, וועלכע מוזען גלייכגעשטעלט און גענוי בעלויכטען ווערען.

ווילענדיג בעקענען די געזעלשאפטליכע מיינונג מיט דער שטעלונג פון דער טראמוואי-געזעלשאפט אין דער פראגע פון טאריף, געבען מיר עטליכע פאקטען:

1) אלס ענטפער אויפ'ן בריף פון דער שטאט-פערוואלטונג, וועלכער האט זיך פערהופען אויפ'ן בעשלוס פון ביראט וועגען טראמוואי-טאריף, האבען מיר פארגעלעגט אין א בריף פון 21 דעצעמבער 1935 אנצעווענדען אין לאדז דעם ווארשאווער טאריף, ד. ה. אז מיר זענען נאכגעקומען די פארשלאג-געבער, וועלכע האבען זיך דוקא פערופען אויף ווארשא. קודם כל הייסט דאס, אז מיר האבען **מסכים געווען פעסטצושטעלען דעם נארמאלען טאג-טאריף אויף 20 גראשען.**

2) דער ווארשאווער טאריף זעהט נישט פאר די הנחות, וועלכע זענען דורך דער לאדזשער טראמוואי-געזעלשאפט אייגעפיהרט געווארען **אהן שום צוואנג און נישט אויפן יסוד פון דער קאנצעסיע**, נאר דורך דער גוטוויליגער בעריקזיכטיגונג פון די פאסטולאטען פון די שטאטישע פארשטעהער אין דער פערוואלטונג פון די טראמוואיען.

3) פערופענדיג זיך אויפ'ן מוסטער פון ווארשא לעמבערג, קראקא און אנגעבענדיג דער שטאט-פערוואלטונג, וועלכער איז בעטייליגט אין די טראמוואיען, אלע ציפערן, האט די טראמוואי-פערוואלטונג זיך געשטעלט אויפ'ן שטאנדפונקט, אז אויב זי זאל זיך ארויפנעמען א מוסטער פון **שטאטישע** אונטערנעהמונגען (די טראמוואיען אין ווארשא, לעמבערג און קראקא געהערען צו דער שטאט), וועלכע דארפען נישט האבען אין אויסזיכט דעם פערדינסט, נאר קודם כל דעם וואויל און בעקוועמליכקייט פון דער בעפעלקערונג, הארף מען דאך נישט פון די לאדזשער טראמוואיען אלס **פריוואט אינסטיטוציע** מעהר נישט פערלאנגען. ארויסגעהענדיג פון דער הנחה, האט די פערוואלטונג פון די לאדזשער טראמוואיען מסכים געווען אנצעווענדען **אינגאנצען דעם ווארשאווער טאריף** ד.ה. אויך די הנחות, וועלכע עקזיסטירען אין די ווארשאווער שטאטישע טראמוואיען.

4) כדי צו אילוסטרירען די פאקטישע לאגע אין לאדז אין פערגלייך מיט אנדערע פוילישע שטעט, געבען מיר צו, אז:

אין ווארשא קאסט א נארמאלער בילעט 20 גר. א בילעט צו איבערזעצען זיך 10 גראשען (אין לאדז 5 גראשען). א בילעט אויף צוריק, וועלכער איז גילטיג נאר אין די וואכען טעג און ביז 7 אינדערפריה (**אין לאדז ביז האלב ניין יעדען טאג**) — 15 גראשען.

א הנחה-בילעט אויף 10 רייזעס ביז א פערטעל 9 צו 15 גראשען (אין לאדז ביז האלב 9 און אויסקויפען מיט אמאל נאר 3 רייזען). שילער און מיליטער-בילעטען — 15 גראשען אהן דעם רעכט זיך איבערצוזעצען (**אין לאדז מיט דעם רעכט זיך איבערצוזעצען**). א חודש-בילעט — 33 זלאטים (**אין לאדז 30 זלאטים**). נאכט-טאריף — 40 גראשען (**אין לאדז דער טאג-טאריף**). א חוץ דעם האט לאדז אבאנאמענטען אויף 12 רייזעס פאר שילער פאר 1.40 ד. ה., אז איין רייזע קאסט 11 מיט 2 דריטעל גראשען, וואס אין אין ווארשא אינגאנצען נישט פארהאן.

אין לעמבערג — איז דער נארמאלער טאריף 20 גראשען אהן שום הנחות.

אין קראקא — נארמאלער טאריף 25 גראשען, אבאנאמענט אויף 10 רייזעס 2 זלאטים.

5) דער איצטיגער טאריף אין לאדז 22 מיט א האלבען גראשען פאר איין רייזע, אדער 45 גראשען פאר 2 רייזעס **איז אונז פראפאנירט געווארען דורך דער שטאט - פערוואלטונג**, וועלכע קענענדיג די פאקטישע זאכלאגע און זארגענדיג וועגען די אינטערעסען פון די ארבייטענדיגע מאסען, האט אנערקענט דעם דאזיגען אויסגאנג פאר אמשפרעכענדסטען.

6) צוליב דעם, וואס בעת דער עפענטליכער דיסקוסיע וועגען דעם טראמוואי-טאריף איז דורך שלעכט-אינפארמירטע צרדים אויפגעהויבען געווארען די פראגע, וועגען פלומרשטע „**צו גרויסע פערדינסטען" פון די אקציאנערען**, האלטען מיר פאר נויטיג צו פערעפענטליכען, אז די דיווידענדע פאר די יאהרען 1929 — 1934 האט דורכשניטליך בעטראפען צו 3.81 פראצענט יעהרליך און פאר דער מלחמה האט זי נישט איבערגעשטיגען דורכשניטליך 5 פראצענט, פאר די וואס ארגענטירען זיך זענען די דאזיגע ציפערן קלאר און פערלאנגען נישט קיין קאמענטארען.

צום סוף ווילען מיר נאך אנווייזען אויפ'ן כאראקטער פון דער אונטערגענומענער אקציע אין דער ריכטונג פון דערפיהרען צום ארויסגעבען פון א געזעץ, וואס „וואלט מעגליך געמאכט די רעוויזיע פון אלע קאנצעסיעס, וואס זענען געגעבען געווארען די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך". נישט רעדענדיג וועגען דעם אויפפלוס פון אזא געזעץ אויף יעדער איניציאטיוו פון פריוואטען לאנדעס און אויסלענדישען קאפיטאל, מוזען מיר אויפמערקזאם מאכען די מחברים פון דעם דאזיגען פארשלאג, אז אויב עס האנדעלט זיך וועגען דער לאדזשער טראמוואי-געזעלשאפט, **איז די דאזיגע אקציע אינגאנצען איבעריג**, ווייל דער קאנצעסיע - אפמאך (געוויס איז אזוי יעדע קאנצעסיע אפמאך) זעהט פאר אנ'אופן ווי אזוי מען דארף האנדלען אין פאל פון א קאנפליקט.

דער ארטיקעל 29 פון קאנצעסיע - אפמאך צווישען דער שטאט און דער טראמוואי-געזעלשאפט זעהט צווישען אנדערן פאר, אז:

„כדי צו ענטשיידען קאנפליקטען צווישען דער שטאט און דער טראמוואי - געזעלשאפט **בנוגע דעם בילעטען-טאריף אויך בנוגע דער פארמולע צו בעשטימען דעם טאריף** א. אז. וו. א. אז. וו. — וועלען בעשטימט ווערען שירים-קאמיסיעס, אין וועלכען עס וועלען אריינגעהן 2 מיטגלידער פון יעדען צד און א סופער-ארביטער, וועלכער וועט געוועהלט ווערען פון די מיטגלידער פון דער קאמיסיע, אויב עס וועט נישט קומען צו קיין הסכם. וועגען דער פערזאן פון סופער-ארביטער ווערט ער בעשטימט דורכ'ן אונערן - מיניסטער".

ווי עס ווייזט זיך ארויס קענען נישט די פארשלאג-געבער דעם קאנצעסיע - אפמאך, וועלכען זיי וואלטען שוין פון פריהער אויס געוואלט רעווידירען און דעריבער איז אויך די אקציע, אויב עס האנדעלט זיך וועגען דער לאדזער טראמוואי - געזעלשאפט, פון אונזער שטאנדפונקט אינגאנצען אומבעגרינדעט.

וואס גיט די 35 מלוכה-לאטעריע

מיר זענען אריין אין פעריאד פון דער 35-טער מלוכה-לאטעריע. די ציהונג פון דער 1-טער קלאס פון דער לאטעריע הויבט זיך שוין אן דעם 20-טען ה. ח. עס איז אלזא כדאי איבערקוקען דעם פלאן און פערטראכטען זיך איבער דעם, וואס פארא נוצען ער ברענגט די שפילער.

אין הסכם מיט'ן שטענדיגען ווילען צו פערבעסערן די בעדינגונגען, אין וועלכען עס קומט ביי אונז פאר די לאטעריע-שפיל, האט די גענעראל - דירעקציע פון דער מלוכה-לאטעריע אויך דאס מאל איינגעפיהרט געוויסע ענדערונגען, וועלכע וועלען זיך אין דער פראקטיק ארויסווייזען פאר זעהר געוואונשענע פאר די שפילער. עס האנדעלט זיך נעמליך, קודם כל אין די אזוי גערופענע „סעריע געווינסען".

ביז איצט — ווי עס איז בעוואוסט — איז אין דער 4 קלאס, נאכ'ן פערענדיגען די נארמאלע ציהונג, וועלכע איז געקרוינט געווארען מיט'ן הויפט-געווינס אין דער סומע פון מיליאן זל. — איז אין משך פון 3 טעג אויך פארגעקומען די ציהונג פון די „50-ער זל.", די אזוי גערופענע „טרייסט-געווינסען".

אנהויבענדיג פון דער 35-טער לאטעריע וועלען די געווינסען אין דער צאהל פון 19.500 אנערקענט ווערען די אלע צעטלען פון דער 4-טער קלאס, וועמענס נומערן עס ענדיגען זיך מיט דער זעלבער ציפער, ווי עס וועט זיך ענדיגען דער נומער פון צעטעל, אויף וועלכען עס וועט דעם 25 מאי ה. י. פאלען דאס הויפט-געווינס — א מיליאן זל. אויב אבער אויף אזא צעטעל איז שוין געפאלען — פאר, אדער נאך דער ציהונג פון מיליאן — א וועלכע עס איז אנדערע געווינס, וועט די 50 זל. ערהאלטען דאס צעטעל מיט'ן נאהענטען העכערן נומער, אויף וועלכען עס איז קיין שום געווינס נישט געפאלען. די זעלבע סומע וועט אויך דערהאלטען דאס צעטעל מיט'ן נאהענטסטען העכערן נומער פון דעם נומער, אויף וועלכען עס וועט פאלען דער מיליאן זל. אויב אבער עס איז אויך אויף דעם לעצטען נומער געפאלען א געווינס, וועט די 50 זל. דערהאלטען דער נאהענטסטער העכערער נומער.

חוץ דעם מיליאן, וועלכער איז דאס הויפט-געווינס פון דער 4-טער קלאס און ממילא אויך פון דער גאנצער לאטעריע, בעזיצט יעדע קלאס איהרע אייגענע הויפט געווינסען צו 100.000 זל. יעדע.

אין דער 1-טער קלאס איז איין הויפט-געווינס, אין דער 2-טער — צוויי, אין דער 3טער — דריי; אין דער 4-טער הערען זיי, וואס אנ'אמת, אויף צו ווערען הויפט-געווינסען, אבער זייער צאהל ווערט פערגרעסערט ביז פיר. ווייטער זענען פארהאן געווינסען צו 50.000 זל. 30.000 זל., 25.000 זל., 20.000 זל., 10.000 זל., 5.000 זל. 2.000 זל., 1000 זל. און הונדערטער און טויזענ דער קלענערע. אין אלגעמיין איז אין דער ערשטער קלאס פארהאן 13.000 געווינסען אויף דער סומע פון 1.418.700 זל. אין דער 2-טער קלאס -- 10.000 געווינסען אויף דער סומען פון 1.712.750 זל. אין דער 3-טער קלאס -- 8.000 געווינסען אויף דער סומע פון 2.120.050 זל. און אין דער 4-טער קלאס — 75.164 געווינסען אויף 18.910.200 זל.

אומאפהענגיג פון די 4 ציהונגען צו יעדער בעזונדערער קלאס, איז לויט'ן מוסטער פון דער „גרויאזדקע"-ציהונג און פסח-ציהונג, אין דער 35-טער לאטעריע איינגעפיהרט געווארען א אומזיסטע צוגאב נאך — פעריען-ציהונג.

דעם 27-טען אויגוסט וועט ארויסגעצויגען ווערען 2.000 געווינסען אויף דער סומע פון 408.300 זל., דאס גרעסטע געווינס בעטרעפט 20.000 זל.

די געווינסען פון דער נאך פעריען-ציהונג וועלען ארויסגעצויגען ווערען פון די נומערן, וועלכע זענען פערבליבען אין ראד נאכ'ן פערענדיגען די ציהונג פון דער 4-טער קלאס. די געווינסען וועלען אנערקענט ווערען אויסשליסליך די נומערן, אויף וועלכע עס זענען נישט געפאלען קיין סעריע-געווינסען.

ווי מיר זעהען שטעלט מיט זיך פאר דער פלאן פון דער 35-טער לאטעריע אלס א זעהר צוציהענדער פאר אלע וועלכע וועלען אין איהם אנטייל נעמען.

ביי מענשען, וואס ליידן אויפ'ן מאגען, קישקעס און שלעכטע שטאף-ווערקסלונג
דערווירקט דאס נאטירליכע ביטערוואסער FRANCISZKA JOZEFA א ריכטיגע פונקציאנירונג פון בלוט, פערשטארקט די פעהיגקייט פון מראכען און לונגען צו דער ארבייט. פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשנעס.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג
(קאמוניקאטען)

לעצטע צוויי טעג „תל-אביב"

היינט און מארגען זענען די לעצטע טעג, וואס לאדז האט נאך די מעגליכקייט צו זעהן „תל-אביב", ווייל דינסטאג ווערט נישט געשפילט און מיטוואך קומט שוין ענדליך פאר די לאנג-ערווארטעטע פרעמיערע „סערטיפיקאטען", אויף וועלכע לאדז ווארט שוין מיט ניוגיר.

היינט קומען פאר 2 פארשטעלונגען 4 נאכמ. און 9 אווענד.

„מסעות בנימין השלישי"
היינט 6.15 אין „ראזמאיטאשטשי"

„מסעות בנימין השלישי", סאטירע אין 9 בילדער לויט מענדעלע מוכר ספרים, וואס ווערט געשפילט דורך דער סטודיע אין משך פון די מענדעלע-פייערונגען אין לאנד, האבען צוגעצויגען גרויסע מאסען טעאטער-בעזוכער, וועלכע נעמען זעהר גוט אויף די פארשטעלונג. די סטודיאנטען ווערען נאך יעדען בילד בעשאנקען מיט רוישענדע אפלאדיסמענטען.

היינט 6.15 אווענד אין „ראזמאיטאשטשי" טעאטער א פאפולערע פארשטעלונג פאר די, וואס האבען נאך נישט בעוויזען צו זעהן „מסעות בנימין השלישי".

גאסטשפילען פון רוסישען דראמאטישען טעאטער אין פילהארמאניע

מאנטאג, דינסטאג און מיטוואך וועט גאסטראלירען דאס פרעכטיגע רוסישע דראמאטישע טעאטער פון ווארשע, אונטער דער ליטונג פון דעם געוו. ארטיסט פון סטאניסלאווסקי'ס טעאטער אין מאסקווע, ב. וואסיליעוו-סיקיעוויטש.

אין רעפערטואר: איז די לעצטע נייעס פון די סאוויעטישע סצענעס „כירורג" (פלאטאן קריעטשעט) פון א קארענטשוק. דאס שטיק ווערט שוין געשפילט עטליכע חדשים אין מאסקווע, עס איז אויך געשפילט געווארען אויף אלע אייראפעאישע סצענעס.

פון פוילישען טעאטער

אין שטאטישען פוילישען טעאטער ווערט היינט 4 נאכמ. געשפילט „טראפיקא פאני גענעראלאוועי", און אווענד — „ראמאנס" מיט יולידש אסטערנוע אין דער הויפט-ראלע.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

נור 3 טעג !!!

גאסטשפילען פון רוסישען דראמאטישען טעאטער

אונטער דער לייטונג פון די ג. ארטיסטען פון מאסקווער טעאטער

B. WASILJEW — SIKIEWICZ

מארגן מאנטאג, ד. 10 און דינסטאג, ד. 11 ד.ח. 8.30 אוונט די לעצטע נייהייט

„כירורג" (PŁATON KRIECZET) פון A. Korniejczuka

מיטוואך, דעם 12-טען ד. ח. 8.30 אוונט די גלענצענדע פאליטישע סאטירע „W TEM SĘK" פון B. Frank

בילעטען 54 גר. ביז 4 זל. פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע.

חנוכת הבית פון נייעם לאקאל
איז דער נייער ציוניסטישער ארגאניזאציע (נ. צ. א.)

נעכטען איז פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם הערליכען לאקאל פון דער נ.צ.א. אויף נארוטאוויטשא 26.

צו דער פייערונג איז געקומען א פארשטעהער פון דער וואיעוואדזשטווע אין דער פערזאן פון פרעסע-רעפערענט רעד. וואיטינסקי, א פארשטעהער פון דער סטאראסטווע אין דער פערזאן פון רעפערענט מושאל, פארשטעהער פון א גרויסער צאהל געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס אין לאדז און א זעהר גרויסער עולם.

די פייערונג האט געעפענט דער מיטגליד פון דער וועלט-עקזעקוטיוו ביי נ. צ. א. ה' יאקוב ספעקטאר. דאן האבען בעגריסט די ה"ה פראפעס און לעזער פון ווארשא, פרוי ליפאוואדער און נאווען פון יודישען פרויען-פעראיין, קאמעניעץ אין נאמען פון „אחדות ישראל" און מיט א גרויסן רעפעראט ווענען די אויפגאבען פון נ. צ. א. איז ארויסגעטרעטען ה' אדוו. מאזשאוויטש פון ווארשא. דער צווייטער טייל פון דער פייערונג איז בעשטאנען פון א גרויסען מוזיקאליש-וואקאלישען פראגראם, וועלכער האט זיך פערצויגען ביז שפעט ביינאכט.

...קער-אקאדעמיע צו דער יאהר-...ייט פון רעד. לאזאר פוקס

...יאהר צייט איז אדורך זייט עס איז געשטארבען דער בעליבטער געזעלשאפטליכער טוער ...בעקאנטער עסקן רעד. לאזאר פוקס.

...מיט'ן פערשטארבענעם יודישען אינטעליגענט ...פוקס איז פערבינדען דער גרעסטער טייל ...קולטור-טעטיקייט פאר דער לעצטער צייט ...אין שטאט. עס איז נישט געווען קיין קולטור-...דערנייהונג, וואו לאזאר פוקס זאל נישט מיט ...טעטיגע און ארבייט צוטראגען דעם גרעסטען ...די פערוואלטונג פון דער לאדזער אבטיילונג ...ה. א." וועמענס פארזיצער עס איז געווען ...פוקס האט אויך איהר לעצטער זיצונג בע-...אינצוארדנען אין צוזאמענהאנג מיט דעם ...יאהר-צייט א געדענק-אווענד דעם יונג ...פארשטארבענעם חשוב'ן קולטור-טוער.

...דעם ד. 16. פעברואר ה. י. 8 אווענד קומט ...אין לאקאל פון זש. ט. ק. א טרויער אקאדעמיע ...צום זיין אנדענק.

...ס וועלען ארויסטרעטען מיט טרויער-רעדעס ...באנטע מיטארבייטער און פריינד פון פער-...שטארבענעם.

...היינטיגע אקאדעמיע פון ישיבת-חכמי-לובלין
...אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

...היינט 11 פארמיטאג קומט פאר אין זאל ...טעאטער „ראזמאיטאשטשי" (צעגעלניאנע 27) ...אקאדעמיע געווידמעט דער פראקלאמירונג פון ...לאדזער זאמעל-אקציע פאר ישיבת חכמי לובלין. ...אין דער אקאדעמיע נעהמען אנטייל פון ...ווארשא: דער דייטשער רב הגאון ר' אהרן ...דער קאלושער רב הרב שיקלער, דער ...רב הרב לויא, דער סטראצינער רב ...וואלעבען און ה' קאטלארסקי (ווארשא).

...פון לאדז וועלען זיך בעטייליגען: דעפ. ...פרדזיעס ליבערמאן, פרנס זאמערפעלד, ...ה. ענד. עס נעהמט אויך אנטייל ...פון דער אלטשטאטישער שוהל מיט'ן ...פראס. זאקס.

...דער דייטשער רב, וועלכער וועט אויך זיין ...הויפט-רעדנער אויף דער אקאדעמיע, איז ...געקומען קיין לאדז.

...געכטען האט דער מיטגליד פון דער יח"ל ...סטראצינער רב הרב לאנגלעבען, ...אין דער אלטשטאטישער שוהל פאר ...התורה.

...ראנצען-זאפט אלס פרינציפיעלע דיעטע ...ענגלישער עקספערימענט.

[illegible]

KINO TEATR MIRAŻ 11 LISTOPADA 16

היינט פרעמיערע!

אווענג אהן א צוריק

אין די הויפטראלען: William Pawell, Kay Francis

4 1/2 Muszkieterów

ערהייבלעכסטע ווינער קאמעדיע, עסטרייכישע פראדוקציע. אין די הויפט-ראלען: Ernst Verebes, Szöke Szakall

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע! דער ריהרענדער פילם פון אוגשטערבליכער ליבע א. ג.
PETER IBBETSON
אנסאמבל: Ann Harding, Gary Cooper
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צייטונג ווי אויך כראניק פון אקטועלע... אנהויב אין געוו. טעג 4 נ"מ, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

היינט פרעמיערע
רעזשי פון באקאנטן ...
„Bengali"
...RY HATHAWAY

איבערציהונגען
און עקספעדיציעס נאך
ארץ=ישראל
איז געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג: Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

פריוואטע רעטונגס-פאגאטאוויע
פלאץ וואלבאשטשי 10
טעל. 6=2222
איז טעטיג אהן איבערייס בייטאג און ביינאכט,
ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

קליינע אנאנסען!
1 זלאטי אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער 1 זלאטי

אכטונג! דער ניי-רעמאנטירטער ענגלישער זאל (וואולטשאנסקא...) מיט א שענעם מענער-זאל מיט ... היגיענישער כשר'ער קיך, מיט די ... געשירען און טיש-בעשטעק ... געגעבען אויף חתונות. נאר ... אלעע 1-טער מאי 2. קומט און ... ציינט איין!

א פיאנינא
אין גוטען צושטאנד וויל איך קויפ... גען קאסע. אפערטען אין אדמיניסטר... „נ. פאלקסבלאט" פאר „M. C."

Zagubiony został kwit kau... Elektrowni Łódzkiej Nr. ... z dnia 24/5 1924 r. na ... Isaak Grinberg, Łódź, Piłsudskiego 45.

איך פאהר קיין ענגלאנד ... ד. ה. און איך קאן ערלעדיגען ... אינטערעסען. צו ערפאהרען לעגיאנ...

אויף ראטעס אנציגער, ... לאנגע און קורצע מלבושים ... אן אויף בעשטעלונג. פון די ... סחורות, מענדראווסקי, נאוואמי... פון 6 ביז 8 אווענד.

מיט 20.000 זל. וויל איך ... טען אלס שותף צו א געשעפט ... איבערנעהמען א פערטרעטונג. ... אונטער „123".

אוועקצוגעבען א שיך-געוועלב מיט ... און איינריכטונג. אפערטען אונטער ... אין אדמיניסטראציע.

אנ'איינגעפיהרטע צוקערניע אין ... פון שטאט זאפארט איבערצוגעבען. ... אונטער „5000" אין אדמ. פון דער ...

MOTORY
elektr.
...NE używane i nowe po cenach najniższych Przełączniki gwiazda i rozruszniki własnego wyrobu WARSZTATY REPERACYJNE, ...nie maszyn. Instalacje elektr. Reklamy neonowe.
J. Reicher i S-ka, Łódź
...dlowa 28, tel. 21-000.

קארטען-שלעגעריי זוכט א ... אויף זשאקארד-ארבייט. אפערטען ... קארטען-שלעגעריי" אין ארמיניס...

אכטונג עלטערן!
דעם 16 ד. ח. אנהויב פון 1 ... האנדעלס-קורס ספעציעל פאר ... פון פאלקס-שולען (בוכפיהרונג, ... רעכענאנדעניק, מאשין-שרייבען), ... גאנצען קורס נאר 15 זל. איינשרי... 25 זל. צאהל איינשרייבונגען זעהר ... ביצט. אינפארמ.: ראטנער 11 ליטעראט... פון 10 ביז 4 נאכמ.

שרייבען שעהן און שנעל ... אוים דער בעוואוסטער קאליגר... בערמאן אין 15 טעג. אויך ווערט ... געלערענט דעם בעסטען יודישען ... 15 טעג, אפילו דעם, וואס קען ... די עלטער שפילט דערביי ק... נישט. די פרייזען זענען צוגענגל... אל. 1-טער מאי 4, לעצטער ... 3. שטאק, ביי ליפשיץ.

פרייע פאסטענס
א קוואליפיצירטע צושניידערין — אויספערטיגערין צו מאדערנע סוועטערס קען זיך מעלדען Piotrkowska 64 mieszkanie 47.

עס ווערט געבראכט פון זאפארט א מיידעל אין נאביאל = געוועלב ביי פרייס, זאוואדזקא 26.

מיכטיגע אגענטען (קאס) ווערען געזוכט צו פערשפרייטען א הויז-ארטיקעל געגען א קליינע קויציע. זיך צו ווענדען אין דער ביר-שענק רוג ווסכאדניא און פאלודניאווא.

12 יידען וועבשטיהל פערשידענע בריטען מעהר שיציגע אין א זעהר גוטען צושטאנד, 1 שער=מאשין און 1 טרייב=מאשין מיט 40 ווינדען צו פערקויפען. אויך א פאבריקס=רוים 400 קוו. מעטער עווענטועל 600 קוו. מעטער און א רוים פון 80 קוו. מעטער. צו ערפאהרען אין אדמ. פון דער צייטונג.

איך זוך א שותף צו א גוט איינגעפיהרט און פראספערירענד געשעפט מיט א קאפיטאל פון 8 ביז 10 טויזענד זל. אפערטען אונטער „א. מ." אין אדמ.

איך קען אננעהמען א יונגעל אויס-צולערנען ארבייטען סוועטערס, צו ערפאהרען זגערזשער 28, וו. 39.

ראקאלעז
א מעבלירט צימער מיט א באזונדערן איינגאנג פאר 2 יונגעלייט אדער א יונג פארפאלק אפצוגעבען פיעטריקאווער 35 וו. 31, 1-טער שטאק סטריקאווסקי.

1 אדער 2 פערזאן קאנען בעקומען א לעצט צימער צים שלאפען ביי א סאלידע פאמיליע. פאלודניאווא 11, וו. 53 ביי קרישטאל.

צו פערדינגען א זוניגע שטוב מיט אלע בעקוועמליכקייטען מיט א באזונדערען דורכגאנג, ביליג דירה=געלד. ושעלאנא 9, זילבערבערג.

נאכט = לעבען! ערשטקלאסיג און מאדערן איינגעריכטעט פאר א 1,25 זל., איינצעלנע צימער נור 1.50 זל. ביי צוקער, לאדז, קילינסקיעגא 41, וו. 39.

פערשידענעס
צו די ה"ה גנבים! וועגן די גנבה, וואס איז אויסגעפיהרט געווארען פרייטאג אויף שטערלינגא 18 ווערט געבעטען זיך צו פערשטענדיגען ביים קיאסק פון פאפיראסען נאוואמיעסקא נומער 8. דיסקרעציע געזיכערט.

איך נעם אן צו ארבייטען רענדער אויף 12-ער מאשינען צו ביליגע פרייזען אפערטען אין אדמיניסטראציע פאר „באלסקי".

לעזט !!!!! אויפמערקזאם!
עס איז שוין ארויס אין קראפט די נייע פרייזען פאר דרוק-ארבייט אין דער בעקאנטער אין לאדז און אומגעגענד שנעל-דרוקעריי בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8
טעל. 255-09
וועלכע האט זיך שוין בעריהמט געמאכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און עסטעטישען צוזאמענשטעל
פיינע רייעל פינקטליך

OGŁOSZENIE.

Urząd Stanu Cywilnego przy Zarządzie Miejskim w Łodzi podaje niniejszem do wiadomości, że niżej wymienieni członkowie Rabinatu przy Gminie Wyznaniowej Żydowskiej w Łodzi upoważnieni są do udzielania ślubów:

1. Mojsze Dawid Dąb, ul. St. Rynek 12,
2. Józef Fajner, ul. Gdańska 23,
3. Izrael Frydel, ul. Zgierska 27,
4. Mordka Nyson Król, ul. Cegielniana 22,
5. Josef Lajb Rozenberg, ul. Pomorska 4 1
6. Juszko Monachem Segał, ul. Południowa 25.

Nieobjęci powyższym wykazem, o udzielający ślubów, pociągnięci zostaną, w myśl obowiązujących przepisów, do odpowiedzialności karnej.

Łódź, dnia 7 lutego 1936 r.

Urząd Stanu Cywilnego przy Zarządzie Miejskim w Łodzi.

שיי מרעז! ביי קערש.
סקווערא 15

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
קאמיסיאנס-לאגער
פון פערשידען מאדערן
מעבעל
נייע און גענוצטע בעקומט איהר צו די ביליגסטע פרייזען נור ביי
א. ווייצמאן,
שענקיעוויטשא 6, טעל. 191-00.
באמ.: איך קויף אויך פערשידען גענוצט מעבעל, דיוואנעס, ניי-מאשינען, שרייב-מאשינען, פעלצען א.ז.וו.

ברוך-קראנקע

אויף ליידענדע פערשידענע רופטורען, פערקרימונגען פון רוקען=ביין, פיס און הויקערס
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלע-סיגטע געפעהרליכע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע און געפאהר. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל - אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פער-קריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמער-צענדע פלאט-פוס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים צופאסען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס=פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped
NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

רעטשניצע
פאר וועגערליש-קראנקע
מענער - שוואכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאקטאר פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

כעמיש-באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
פ. שאץ, לאדז
פיעטריקאווער 37
פיהרט אויס זאמטל. ערצטליכע אנאליזען.

Dr. med.
Józef Izykson
ספעציאליסט פון אויערען, נאז, האלז און קעהל=קראנקהייטען
Południowa 9, tel. 210-75
נעהמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ.

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט- און וענערישע קראנקהייטען.
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אן פון 8.30 ביז 9.30 פריה. פון 12 ביז 2 נאכמ. און פון 7.30 ביז 8.30 אווענד.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע
אגדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג. ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעהמט אן פון 8-11 און פון 4-8 אין אווענד זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

Dr. I. SILBERSTROM
Kilińskiego 127
ספעציאל-ארצט פאר הויט, וענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען קווארץ=לאמפ, — ראדיקאלע בעזייטיגונג פון איבריגע האר.
נעהמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען- קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעהמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו. אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych (Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

...a wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Streutowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman